

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ Δ. ΕΛΛΑΔΟΣ
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ**

Μελέτη
Σιδέρη Σωτηρία

Εποπτεύων Καθηγητής
Δρ. Ζαφειροπούλου Αναστασία
Καθηγήτρια ΤΕΙ Δ. Ελλάδος – Πρόεδρος τμήματος ΔΟΕΠ&ΤΜ

ΠΑΤΡΑ 2014-07-04

**Η ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΟΥ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ**

Περίληψη

Στα πλαίσια απόκτησης του τίτλου σπουδών του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πατρών του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων, οι σπουδαστές του ιδρύματος καλούνται να συντάξουν μια πτυχιακή μελέτη. Μέσα από αυτό το πόνημα μας δίνεται η δυνατότητα να εμβαθύνουμε τις γνώσεις μας σχετικά με εξειδικευμένα ζητήματα της επιστήμης. Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα της Διαχείρισης του Ιαματικού Τουρισμού στην Ελληνική και την Παγκόσμια Αγορά. Η Ελλάδα εμφανίζεται πλέον όχι μόνο ως τουριστικός προορισμός κλασσικού τύπου, αλλά προσελκύει επισκέπτες οι οποίοι επιθυμούν να πραγματοποιήσουν εναλλακτικές διακοπές, αναζητώντας εκτός από την ξεκούραση και την απόλαυση των αξιοθέατων της χώρας, την μοναδική εμπειρία που προσφέρουν η φύση και τα προϊόντα της, καθώς επίσης και τις εξειδικευμένες υποδομές της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται εμβάθυνση στις αντιλήψεις των χρηστών των ιαματικών λουτρών Λουτρακίου Αριδαίας στο Νομό Πέλλας μέσω στατικής ανάλυσης, όπου μελετάται η γενικότερη θεώρηση των επισκεπτών απέναντι σε αυτά.

Λέξεις κλειδιά: ιαματικός τουρισμός , λουτρά Αριδαίας, ανάλυση αναγκών επισκεπτών

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
i. Αντικείμενο Μελέτης.....	7
ii. Στόχος	7
iii. Μεθοδολογία	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	9
Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΟ ΛΟΥΤΡΟ.....	9
Εισαγωγή	9
1.1 Χημική Σύσταση του Νερού	9
1.2 Το Νερό ως Σύμβολο Λατρείας	10
1.3 Υδροθεραπεία.....	12
1.4 Ιαματικές Πηγές	13
1.5 Συνθήκες Ανάπτυξης και Κοινωνικότητας	15
1.6 Οι Θεραπευτικές Ιδιότητες των Ιαματικών Λουτρών	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	19
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΛΟΥΤΡΩΝ.....	19
Εισαγωγή	19
2.1 Αρχαίοι Πολιτισμοί	20
2.2 Ελληνικός Πολιτισμός	21
2.3 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία	26
2.4 Χριστιανισμός και Ορθοδοξία	30
2.5 Οθωμανική αυτοκρατορία.....	31
2.6 Σύριοι και Αιγύπτιοι.....	32
2.7 Μεσαίωνας	32
2.8 Αναγέννηση.....	35
2.9 Δυτικός Πολιτισμός.....	36
2.10 Τα λουτρά στον Ελλαδικό χώρο.....	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	40
ΣΥΓΧΡΟΝΑ SPA.....	40
Εισαγωγή	40
3.1 Ευρώπη.....	42
3.2 Ασία.....	43
3.3 Αμερική	44
3.4 Αφρική	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο	46
ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	46

4.1	Στρατηγικές Μάρκετινγκ	46
4.2	Κατηγορίες Πελατών	48
4.3	Χαρακτηριστικά Ιαματικού Τουρισμού.....	49
4.4	Εγκαταστάσεις & Υποδομές Ιαματικού Τουρισμού στην Ελλάδα.....	50
4.5	Προοπτικές για τον Ιαματικό Τουρισμό στην Ελλάδα	53
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο	55
	ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΛΟΥΤΡΑ ΑΡΙΔΑΙΑΣ	55
	Εισαγωγή	55
5.1	Η Ευρύτερη Περιοχή.....	55
5.2	Η Ιστορία των Λουτρών.....	56
5.3	Μεθοδολογία Έρευνας.....	57
5.4	Ερωτηματολόγιο	58
5.5	Δείγμα Μελέτης	65
5.6	Η Μεθοδολογία της Έρευνας.....	65
5.7	Η Ταυτότητα της Έρευνας	65
5.8	Ανάλυση και Αποτελέσματα Δεδομένων.....	69
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	72
	ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74
	ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	76
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΝΟΜΟΣ 3498/2006.....	77

Εικόνες

Εικόνα 1 Ο θεός Ποσειδώνας , σύμβολο λατρείας.....	11
Εικόνα 3: Υδροθεραπεία κατά τον 19 ^ο αιώνα	13
Εικόνα 4: Ιαματικές πηγές Λουτρακίου.....	14
Εικόνα 5:Μελανόμορφη αναπαράσταση νεαρού προς ετοιμασία λουτρού (4 ^{ος} αι. πΧ)	22
Εικόνα 6: Πισίνα από αρχαίο ρωμαϊκό λουτρό στην Πομπηία	26
Εικόνα 7: Απεικόνιση Αρχαίου Ρωμαϊκού Λουτρού.....	28
Εικόνα 8: Τα Βυζαντινά λουτρά Αγκίστρου.....	31
Εικόνα 9: Τα χαμάμ αποτελούνταν από μαρμάρινα θολωτά δωμάτια. Διέθεταν συνήθως αποδυτήρια, τουαλέτες, αίθουσες με χλιαρό νερό και το κυρίως λουτρό. ...	31
Εικόνα 10: Σύριο ιαματικό λουτρό	32
Εικόνα 11: Λουτρά Κυλλήνης	38
Εικόνα 12: Σύγχρονο spa	41
Εικόνα 13: Απεικόνιση σύγχρονου spa στην Τουρκία	43
Εικόνα 15: Το PalmSpringsSra της Καλιφόρνια.....	44
Εικόνα 14: Spa στην Ινδία	44
Εικόνα 16: Spa στο Μαρόκο.....	45
Εικόνα 17: Θερμομεταλλικές πηγές στην Ελλάδα	52
Εικόνα 18: Λουτρά Πόζαρ ή Αριδαίας.....	56
Εικόνα 19 Η συμμετοχή του δείγματος είναι ισομοιρασμένη για άνδρες και γυναίκες	66
Εικόνα 20 Στοιχεία σχετικά με την ηλικία του δείγματος	66
Εικόνα 21 Περιοχή απο όπου προέρχονται οι επισκέπτες.....	67
Εικόνα 22 Η οικογενειακή κατάσταση του δείγματος	67
Εικόνα 23 Το επίπεδο μόρφωσης του δείγματος.....	68
Εικόνα 24 Κατηγοριοποίηση του δείγματος βάσει του επαγγέλματος του	68
Εικόνα 25 Κίνητρα επίσκεψης στα λουτρά	69
Εικόνα 26 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα στην ερώτηση με ποιον ταξιδεύετε;.....	70
Εικόνα 27 Αποτελέσματα απαντήσεων στην ερώτηση, «απο που μάθατε για τα λουτρά».....	70
Εικόνα 28 Συχνότητα επισκεψιμότητας στα λουτρά.....	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ολοκληρώνοντας τον κύκλο σπουδών της Διοίκησης και Οικονομίας του τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων οι σπουδαστές του ιδρύματος καλούνται να συντάξουν μια πτυχιακή μελέτη. Μέσα από αυτό το πόνημα μας δίνεται η δυνατότητα να εμβαθύνουμε τις γνώσεις μας σχετικά με επίκαιρα και φλέγοντα ζητήματα που απασχολούν την επιστήμη των Τουριστικών Επιχειρήσεων. Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται την διαχείριση του Ιαματικού Τουρισμού στη Ελληνική και την Παγκόσμια Τουριστική Αγορά.

i. Αντικείμενο Μελέτης

Αντικείμενο μελέτης της παρούσης πτυχιακής εργασίας θα αποτελέσει η περιγραφή του Τουρισμού Υγείας και δη των Ιαματικών Λουτρών. Το κομμάτι της έρευνάς μας επικεντρώνεται στα Λουτρά Πόζαρ ή Αριδαίας που βρίσκονται στο Νομό Πέλλας. Θα εξεταστεί τι είναι ιαματικός τουρισμός ή τουρισμός υγείας, αν συγκαταλέγεται στην μορφή του μαζικού τουρισμού ή στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού και για πιο λόγο. Θα γίνει μια ιστορική αναδρομή του φαινομένου των ταξιδιών για θεραπευτικούς σκοπούς. Το ενδιαφέρον μας θα εστιαστεί στο πως αυτή την μορφή τουρισμού την διαχειρίζονται οι τουριστικές αγορές ή άλλως τουριστικοί προορισμοί που διαθέτουν αυτά τα χαρακτηριστικά και τις πηγές με τα ιαματικά λουτρά ώστε να τις χρησιμοποιούν με τον καλύτερο τρόπο για την τουριστική τους και κατ' επέκταση την οικονομική τους ανάπτυξη.

ii. Στόχος

Φιλοδοξία μου είναι μέσω αυτής της εργασίας να κατανοήσουν οι αναγνώστες, τις ιδιότητες και χαρακτηριστικά του Τουρισμού Υγείας και πολύ περισσότερο του τουρισμού που προσελκύουν τα Ιαματικά Λουτρά.

iii. Μεθοδολογία

Αναφερόμενοι στη μεθοδολογία της παρούσης έρευνας, θα πρέπει να σημειωθεί πως σκοπός της έρευνας είναι η διευκόλυνση της κατανόησης των φαινομένων, η πρόβλεψή τους και η δυνατότητα για τον έλεγχό τους. Σύμφωνα με τον Moully (1970), έρευνα είναι μια διαδικασία που οδηγεί μέσα από προγραμματισμένη συστηματική συλλογή, ανάλυση κι ερμηνεία δεδομένων, στην αξιόπιστη λύση προβλημάτων.

Έτσι, το γενικό πλαίσιο μιας έρευνας περιλαμβάνει τη συλλογή δευτερογενών δεδομένων, ήτοι δεδομένων που έχουν «δημιουργηθεί» από κάποιον άλλον πλην του ερευνητή, χαρακτηριστικό παράδειγμα των οποίων είναι η βιβλιογραφία. Καθώς και από τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων, ήτοι δεδομένων που έχουν «δημιουργηθεί» από τον ερευνητή, χαρακτηριστικό παράδειγμα των οποίων είναι οι συνεντεύξεις/ερωτηματολόγια. Στην παρούσα μελέτη περιλαμβάνονται και οι δυο μορφές δεδομένων ,οι οποίες περιγράφονται στην συνέχεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΧΡΗΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ ΣΤΟ ΛΟΥΤΡΟ

Εισαγωγή

1.1 Χημική Σύσταση του Νερού

▼ **Νερό.** το άχρωμο και συνήθως άοσμο και άγευστο υγρό στοιχείο της φύσης, που προκύπτει από τη χημική ένωση δύο ατόμων υδρογόνου και ενός ατόμου οξυγόνου• σχηματίζει τα ποτάμια, τις λίμνες, τις θάλασσες, τις πηγές, την βροχή, αποτελεί το 70% του ανθρώπινου οργανισμού και συντελεί καταλυτικά στη ζωή και την ανάπτυξη όλων των φυτικών και ζωϊκών οργανισμών• μπορεί να παίρνει, υπό κατάλληλες συνθήκες, στερεά μορφή, οπότε ονομάζεται πάγος, ή αέρια, οπότε λέγεται υδρατμός. Το όνομα νερό προέρχεται από τη βυζαντινή φράση νεαρόν ύδωρ το οποίο σήμαινε τρεχούμενο νερό (που μόλις βγήκε από την πηγή), η οποία με τη σειρά της προέρχεται από την αρχαία ελληνική (και την καθαρεύουσα) φράση νήρον ύδωρ για το νερό. Από το θέμα ύδωρ έχουν προκύψει πολλοί όροι, μεταξύ των οποίων και χημικοί, που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα, όπως ένυδρο άλας ή υδρογόνο (αυτό που γεννάει νερό).

▼ **Σύσταση.** το νερό μέχρι το 18ο αιώνα θεωρούνταν ως στοιχείο. Πρώτος ο πατέρας της νεότερης χημείας Λαβουαζιέ απέδειξε ότι είναι ένωση του υδρογόνου και του οξυγόνου. Κάθε μόριο νερού περιέχει δύο άτομα υδρογόνου και ένα άτομο οξυγόνου. Έτσι ο χημικός τύπος του νερού είναι H_2O και η σχετική αναλογία βαρών του υδρογόνου και του οξυγόνου είναι 2,016 προς 16,000. (Μπάτραλης Βασίλειος, 2010)

Από επιστημονικής απόψεως το νερό που πάντα παρουσιάζεται σαν πρότυπο του τέλει υγρού, μέχρι του σημείου να χρησιμοποιηθεί για να καθιερωθούν οι περισσότερες φυσικές σταθερές, είναι οτιδήποτε άλλο εκτός από ένα σταθερό και τέλει υγρό. Κατόπιν διαφόρων ερευνών που έγιναν βρέθηκε ότι αντιτίθεται σε όλους τους γνωστούς φυσικούς νόμους, παρουσιάζοντας αστάθεια ακόμα και στις παραμικρές εξωτερικές επιδράσεις, μαγνητικές, ενεργειακές, ακόμα στις ψυχικές και νοητικές.

Το νερό χάρη στις πολυδομικές αλλαγές, έχει την ικανότητα να συσσωρεύει μέσα την παραμικρή αλλαγή ενέργειας που παράγεται από το περιβάλλον του, για να την χρησιμοποιήσει με την σειρά του επίσης, για άλλη μία από τις αλλαγές του.

Ο καθ. Πικάρντι, ήδη το 1962 έλεγε: "Ίσως να είναι το νερό και το υδάτινο σύστημα αυτά που επιτρέπουν στους ζωντανούς οργανισμούς να αντιδρούν εμπρός στις εξωτερικές δυνάμεις, γιατί η ύπαρξη μιας τόσο λεπτής και ευαίσθητης δομής επιτρέπει να υποθέσουμε ότι, με τα κατάλληλα μέσα θα μπορούσε να αλλαχτεί η ίδια του η δομή με απείρους τρόπους, και έτσι μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το νερό είναι ευαίσθητο σε ακραία λεπτές επιδράσεις και ικανό να προσαρμοστεί στις πιο ποικίλες καταστάσεις, όπως κανένα άλλο υγρό δεν μπορεί να κάνει."

Ο Masaru Emoto¹ με τα πειράματά του εξέφρασε την ιδέα να φωτογραφίσει το νερό σε διάφορες φάσεις της ύπαρξής του και μέσα σε διαφορετικές συνθήκες εξωτερικού περιβάλλοντος, προσθηκών και μολύνσεων από ξένες ουσίες, αλλά και από ποικίλες σε συναισθήματα σκέψεις, έχοντας ως πρότυπο την επιστημονική μεθοδολογία, έρχεται να επιβεβαιώσει με την σειρά του ότι το νερό δεν είναι απλά και μόνο ένα υγρό, αλλά κάτι το οποίο μέσα του ενέχει ζωή με μνήμη, που αντιδρά ανάλογα με καθετί το επηρεάζει διαφοροποιώντας την ενεργειακή και κρυσταλλική του δομή, ανταποκρινόμενο στις σκέψεις και τα συναισθήματά μας. Με βάση το δεδομένο ότι το ανθρώπινο σώμα αποτελείται από 80% νερό μπορεί να μας δώσει μόνο μια μικρή γεύση για την σημασία εξωτερικών ερεθισμάτων -όπως ο λόγος, η γραφή, η εικόνα, ο ήχος κλπ.- στην υγεία και αρμονία του ανθρώπινου σώματος.

1.2 Το Νερό ως Σύμβολο Λατρείας

Με αφετηρία τα αρχαία χρόνια μέχρι και το σήμερα, το νερό αποτέλεσε για την ανθρωπότητα πηγή ζωής, πλούτου αλλά και λατρείας. Έκανε τον άνθρωπο γρήγορα να καταλάβει την δύναμή του, κατατάσσοντάς το έτσι ένα από τα σημαντικότερα στοιχεία της φύσης, και παράλληλα προκαλώντας τον σε ένα συνεχή αγώνα για την κατάκτηση αυτού.

Η μεγάλη επιρροή και δύναμη του νερού έδωσε την αφορμή να θυσιαστούν εκατομμύρια άνθρωποι γι' αυτό, αλλά ταυτόχρονα και μέσω ζωής και αναγέννησης και αν αναλογιστούμε ότι το σώμα μας

¹ Ιάπωνας συγγραφέας και επιστήμονας. Ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε με το νερό και την απόδειξη ότι είναι ζωντανός οργανισμός. Ένα ενδιαφέρον άρθρο βρίσκεται εδώ : <http://ellania.pblogs.gr/2013/11/to-mystiko-mhnyma-toy-neroy.html>

αποτελείται από νερό είναι φυσικό και απόλυτα σύμφωνο με τους νόμους της αρμονικής συνήχησης να υπάρχει μία αλληλεπίδραση αυτού και της ίδιας της φύσης τόσο στο υλικό όσο και στο εκφραστικό, στο νοητικό και στο ψυχικό επίπεδο.

Βάσει των παραπάνω δεν είναι τυχαίο που το νερό θεοποιήθηκε από τους πιο γνωστούς και μη πολιτισμούς, ανά τον κόσμο.

Από τους Ίνκας της Αμερικής και Ινδιάνους, Αιγυπτίους και αρχαίους Έλληνες, μέχρι τους Σαμάνους και Βαβυλώνιους της Ασίας, τέθηκε ως πρωτεύον στοιχείο λατρείας μιλώντας για τις Ναϊάδες και Νεράιδες των πηγών, τις Νηριήδες των ωκεανών και για κάποιους άλλους «Ντέβα»² του νερού.

Εικόνα 1: Ο θεός Ποσειδώνας, σύμβολο λατρείας³

Για τον μεγάλο φιλόσοφο Θαλή, η πρώτη απόλυτη αρχή των πάντων ήταν το Ύδωρ, από το οποίο δημιουργήθηκε ο κόσμος, σε διάφορους σχηματισμούς και μεταλλάξεις του, ήταν μία ζωτική αρχή του κόσμου,

² **Ντέβα** (Deva, Devata στον πληθυντικό) είναι η ονομασία που οι Ινδοί χρησιμοποιούν για να δηλώσουν ή την έννοια του Θεού, ή για ό,τι κινείται πέραν από τη δική τους δύναμη και που τους εντυπωσιάζει, τους επηρεάζει θετικά ή αρνητικά και μπορεί να είναι κάποιος θεός ή άνθρωπος, κάποιο κείμενο, ή μελωδία ή μια λειτουργία του ανθρώπινου σώματος. Ετυμολογικά ταυτίζεται με το όνομα του βεδικού θεού “Dyaus”, “ουρανός”, του Ελληνικού “Δίας” και του λατινικού “Deus”. Στα σανσκριτικά deva σημαίνει λαμπερός από τη ρηματική ρίζα div= λάμπω. Κάθε τέτοιος θεός έχει φυσιοκρατικά χαρακτηριστικά και συνιστά προσωποποίηση φυσικών δυνάμεων. Ο ανθρωπομορφισμός είναι έντονος. Οι θεοί αυτής της ομάδας έχουν ινδοευρωπαϊκή προέλευση. Ο όρος Ντέβα δεν ερμηνεύεται ως πρόσωπο ούτε ερμηνεύεται ανθρωπομορφικά, κι ούτε για να εκφράσει τον ένα θεό.

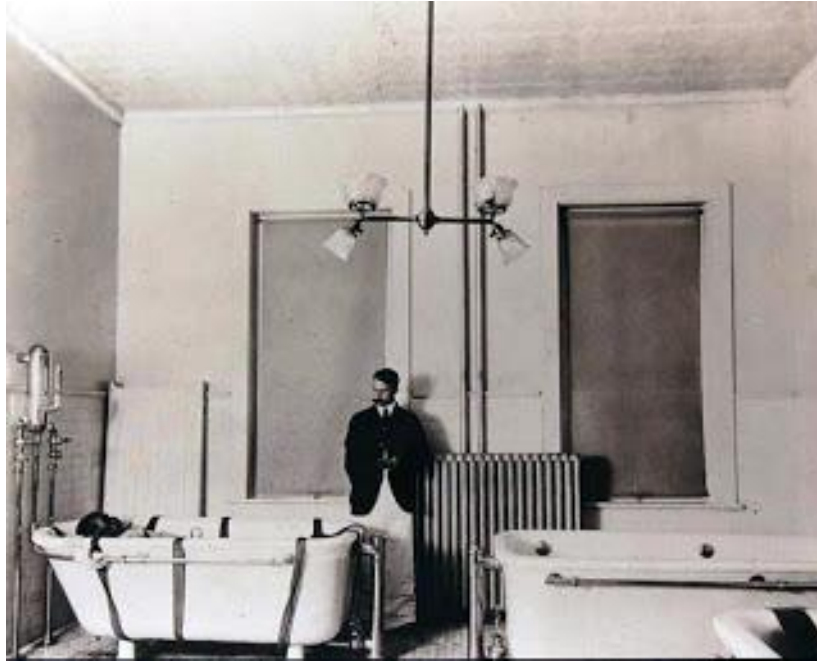
³ Ελένη Ι. Κανετάκη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

δηλαδή αυτό που έδινε ζωή διεισδύοντας παντού, ακόμη και στο πιο μικρότερο μόριο μιας πέτρας.

Η επίδραση λοιπόν του νερού στον κόσμο και την καθημερινότητα των αρχαίων πολιτισμών, καθώς και των σημερινών θρησκειών, είναι συνυφασμένη με ποικίλα μυστήρια που εκτελούνται μέσα σε αυτές (όπως αγιασμός των υδάτων, βάπτισμα, καθαρμούς σωμάτων, τελετές σε ποτάμια καθώς και το πόσιμο ή το ράντισμα των πιστών από αυτό, σε βαθμό που αποδεικνύουν την μαγική του δύναμη να επιδρά πάνω στον άνθρωπο. Αλλά και στις εσωτερικές διδασκαλίες, η ζωή συμβολίζεται με το Ύδωρ, που είναι το κυρίως υπεύθυνο στοιχείο για την ζωή. Στην Ινδική παράδοση, είναι η ενέργεια της ζωής που διαποτίζει τα πάντα, ορατά και αόρατα, σε όλα τα επίπεδα (γιατί και τα πνεύματα και οι θεοί 'ζουν' με αυτή την έννοια) την ονομάζουν πράνα ή Χιβάμ-Πράναμ και στην Κίνα Κι, που σύμβολό της ήταν το νερό. (Σφακιανάκης, 2000)

1.3 Υδροθεραπεία

Η υδροθεραπεία κατά την αρχαιότητα στηριζόταν σε καθαρά εμπειρικές βάσεις. Η συστηματική χρήση των ιαματικών λουτρών ξεκίνησε περί τον 4^ο αιώνα π.Χ. Στους ανθρώπους που έπασχαν από διάφορων ειδών νοσήματα ή αρρώστιες οι ενδείξεις ήταν ενθαρρυντικές και θρησκευτικά και μόνο συνέχιζαν να επισκέπτονται τις πηγές για θεραπεία. Από την περίοδο όμως του Ιπποκράτη (460-337 π.Χ.) και έπειτα, έγινε συστηματική μελέτη πάνω στις ιδιότητες της υδροθεραπείας, δηλαδή στις θεραπευτικές ιδιότητες των μεταλλικών υδάτων, καθώς από τότε τέθηκαν οι βάσεις για μια πιο ορθολογική χρήση των υδάτων, ιαματικών ή όχι. Ο πατέρας της Ιατρικής, ο Ιπποκράτης μελέτησε διεξοδικώς τις ιδιότητες και τις ωφέλειες των ιαματικών υδάτων και ως εκ τούτου έγραψε αρκετά έργα περί αυτών. (Αργότερα όταν οι ιαματικές πηγές απέκτησαν χαρακτήρα θεραπευτικών κέντρων ο ίδιος δεν δίστασε να κάνει κριτική στο καθεστώς λειτουργίας και να πει «τα μεν τοιαύτα ύδατα νομίζω μοχθηρά είναι προς άπαν χρήμα», γεγονός που δίνει την εντύπωση ότι υπήρχε οργανωμένη κερδοσκοπία εις βάρος των λουόμενων). Μετά τον Ιπποκράτη αρκετοί γιατροί (όπως ο Αγαθινός, ο Ορειβάσιος, ο Άντυλλος, ο Γαληνός, ο Ηρόδοτος) εκτός από τη γενική ιατρική ασχολήθηκαν με το θέμα και έθεσαν τις βάσεις της σύγχρονης υδροθεραπείας.

Εικόνα 2: Υδροθεραπεία κατά τον 19^ο αιώνα⁴

Συγκεκριμένα τα λουτρά στην Ελλάδα ήταν άρρηκτα συνδεδεμένα με την ίαση και τη θεραπεία από διάφορες νόσους. Στα Ασκληπιεία, τους ναούς του Ασκληπιού, όπου προσέρχονταν οι πάσχοντες για την θεραπεία και ανακούφιση, ήταν αναγκαία και σημαντική η χρήση του λουτρού, θερμού ή ψυχρού, πριν ο ασθενής δεχτεί οποιαδήποτε μέθοδο θεραπείας ή υγιεινής. Ο Πausανίας και ο Πλούταρχος αναφέρουν την ύπαρξη ιαματικών πηγών στα Ασκληπιεία. Στο Ασκληπιείο της Επιδαύρου, συγκεκριμένα, ανακαλύφθηκαν επιγραφές που μαρτυρούσαν τη θεραπευτική δύναμη του αλκαλικού ύδατος των πηγών του. (Παπαδοπούλου, 2012)

1.4 Ιαματικές Πηγές

Ιαματικές πηγές ονομάζονται συγκεκριμένες πηγές των οποίων τα νερά έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Η ροή των ιαματικών νερών πηγάζει μέσα από πετρώματα και μέσα από τη διαδρομή τους μέχρι να φτάσουν στην επιφάνεια της γης, αποκτούν τα μεταλλικά συστατικά τους στα οποία οφείλεται και η θεραπευτική τους δράση.

Όπως προαναφέρθηκε, η θεραπευτική ιδιότητα των ιαματικών πηγών είναι γνωστή από τα αρχαία χρόνια. Ο πρώτος που παρατήρησε την θεραπευτική τους επίδραση στον άνθρωπο φέρεται να είναι ο Ηρόδοτος, ενώ ο Ιπποκράτης ήταν ο πρώτος που ασχολήθηκε συστηματικά με το

⁴ Ελένη Ι. Κανετάκη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

αντικείμενο, κατηγοριοποίησε τις πηγές και κατέγραψε τις ασθένειες στις οποίες είχαν ευεργετική επίδραση.

Με βάση την σύνθεση των μεταλλικών νερών, οι ιαματικές πηγές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως αλκαλικές, σιδηρούχες, θειούχες, ραδιενεργές κλπ. Η δράση των πηγών έχει τρεις ιδιότητες: μηχανική, θερμική και χημική. Η μηχανική δράση οφείλεται κυρίως στην άνωση και στην υδροστατική πίεση. Η θερμική δράση οφείλεται στη διαφορά θερμοκρασίας μεταξύ νερού και ανθρώπινου σώματος. Η χημική δράση οφείλεται στην επαφή του δέρματος με τα μεταλλικά στοιχεία του νερού καθώς και στην διείσδυσή τους σε αυτό.

Εικόνα 3: Ιαματικές πηγές Λουτρακίου⁵

Το είδος της υδροθεραπείας διακρίνεται σε *εσωτερική* και *εξωτερική*. *Εσωτερική υδροθεραπεία* έχουμε όταν τα ιαματικά νερά χρησιμοποιούνται για πόση (ποσιθεραπεία) και *εξωτερική υδροθεραπεία* έχουμε όταν τα ιαματικά νερά χρησιμοποιούνται για λουτρό (λουτροθεραπεία).

Ποικίλες ασθένειες και νοσήματα καταπραΰνονται με τη βοήθεια των ιαματικών πηγών. Μερικές από αυτές είναι, διάφορες δερματικές παθήσεις, αρτηριακή υπέρταση, αναπνευστικές παθήσεις, ρευματικές παθήσεις κλπ. Μολονότι, στην πλειοψηφία των περιπτώσεων η χρήση ιαματικών λουτρών είναι ευεργετική υπάρχουν και αντενδείξεις στην υδροθεραπεία, και για αυτό το λόγο η χρήση των ιαματικών πηγών πρέπει να γίνεται ύστερα από την σύμφωνη γνώμη γιατρού και ακολουθώντας αυστηρά τους κανόνες που θα υποδείξει.

Η Ελλάδα μας φιλοξενεί πάνω από 200 ιαματικές πηγές. Σε λειτουργία βρίσκονται περίπου 70, εκ των οποίων 45 λειτουργούν υπό την

⁵ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=109045>

αρμοδιότητα του ΕΟΤ. Οι πιο φημισμένες από αυτές για τις θεραπευτικές τους ιδιότητες είναι οι ιαματικές πηγές των Καμμένων Βούρλων και της Ικαρίας, λόγω της ραδιενεργούς σύνθεσης των νερών τους. (Θεοδωροπούλου, 2007)

1.5 Συνθήκες Ανάπτυξης και Κοινωνικότητας

Την εποχή του Βυζαντίου τα δημόσια λουτρά και οι θέρμες ήταν μέρος της καθημερινής ζωής καθώς ήταν οργανωμένα σε συντεχνίες και περιελάμβαναν ατμόλουτρα, μπάνια, κρασιά, φαγητά και κρεβάτια. Τον 15^ο αιώνα στη Δύση το ιδιωτικό λουτρό συνόδευε τα γλέντια των πλουσίων. Οι δούκες και οι κόμεις συνδύαζαν τα επίσημα δείπνα με μπάνια μακράς διάρκειας. Η αλλαγή της πορείας ήρθε από το 16^ο αιώνα και μετά. Στο κραυγαλέο διαμέρισμα λουτρών που κατασκεύασε ο Λουδοβίκος ΙΔ' στις Βερσαλλίες κατέληξε να κατοικεί ο κόμης της Τουλούζης, νόθος γιος του βασιλιά. Όσο περισσότερο τα λουτρά συνδέονταν με την ακολασία τόσο μετατρέπονταν σε εστίες αναταραχής. Καθώς η πόλη δομείται διαφοροποιώντας το κέντρο και τα προάστια, παρόμοιοι θεσμοί προκαλούν ανησυχία αφού δίνουν το παράδειγμα μιας διεφθαρμένης κοινωνικότητας. Στο Λονδίνο είχαν απαγορευτεί από τον 15ο αιώνα με διάταγμα του Ερρίκου Ε'.

Την περίοδο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας τα λουτρά δεν σχετίζονταν μόνο με την καθαριότητα του σώματος, αλλά με ένα σύνολο από δραστηριότητες: ίδρωναν, γυμνάζονταν, έκαναν ατμόλουτρα, κολυπούσαν, έπαιζαν μπάλα, έκαναν ηλιοθεραπεία, τους περιποιούνταν οι υπηρέτες. Ήταν σαν τουρκικό χαμάμ αλλά πλουσιότερο, με έξτρα επιλογές, από κουρεία μέχρι βιβλιοθήκες. Οι μόνοι που δεν είχαν την επιλογή και το δικαίωμα πρόσβασης στα λουτρά ήταν τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα.

Μια επιτύμβια πλάκα από τη Ρώμη, αφιερωμένη τον 1^ο αιώνα π.Χ. σε έναν πρώην σκλάβο, τον Τιβέριο Κλαύδιο Σεκούνδο, από την σύντροφό του Μερόπη, περιλαμβάνει την πικάντικη παρατήρηση: «Κρασί, σεξ και λουτρά καταστρέφουν το σώμα μας, όμως αυτά είναι η ζωή - κρασί, σεξ λουτρά».

Είναι ωφέλιμο να ειπωθεί ότι η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία ήταν συνώνυμη με τα Ρωμαϊκά λουτρά.

1.6 Οι Θεραπευτικές Ιδιότητες των Ιαματικών Λουτρών

Η θεραπευτική δράση των ιαματικών λουτρών είναι γνωστή από τους π.Χ. χρόνους. Όπως αναφέρθηκε σε παραπάνω υποκεφάλαιο, οι αρχαίοι Έλληνες ήταν γνώστες των ιδιοτήτων των ιαματικών νερών και λουτρών τα οποία χρησιμοποιούσαν όχι μόνο για θεραπευτικούς λόγους αλλά και για να διατηρούνται σε καλή φυσική κατάσταση. Επικρατούσε η ιδεολογία ότι οι ιαματικές πηγές ήταν σαν μυστηριώδεις θεότητες που περιέκλειαν μέσα τους ευεργετικούς και θεραπευτικούς "χυμούς" κατάλληλους για την θεραπεία των λουομένων ασθενών. Όταν η επιστήμη προχώρησε και η χημική ανάλυση εδραιώθηκε οι ερευνητές κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι οι θεραπευτικές ιδιότητες των λουτρών είναι δυνατόν να αποδοθούν:

- στην παρουσία μεταλλικών αλάτων και στη διάσπασή τους,
- σε ειδικές κολλοειδείς ουσίες και σε σπάνια αέρια.

Μερικές έρευνες απέδωσαν την θεραπευτική ιδιότητα των ιαματικών νερών στην ωφέλεια της ακτινοβολίας η οποία αντλείται από τα βάθη της γης. Ως εκ τούτου τέθηκαν οι βάσεις της ακτινενεργείας ή ραδιενέργειας. Η ακτινενέργεια ή ραδιενέργεια είναι η ιδιότητα των σωμάτων εκείνων τα οποία εκπέμπουν αυτομάτως και συνεχώς ακτινοβολία, δηλ. ακτίνες α, β, γ. Η σύγχρονη επικρατούσα αντίληψη είναι ότι η λουτροθεραπεία περιέχει ερεθιστική ιδιότητα σε ορισμένα όργανα του σώματος όπως το ιώδιο στον θυρεοειδή αδένα και το θείο στους αρθρικούς χόνδρους. (Κούρκουλου, 2011)

Κατά τη διάρκεια που ο άνθρωπος επιδίδεται σε μια λουτροθεραπεία επιδρούν στον οργανισμό ποικίλα ερεθίσματα. Αυτά τα ερεθίσματα προκαλούνται από την αλλαγή του περιβάλλοντος καθώς και από τον τρόπο διαβίωσης κατά το 25ήμερο που κάνει λουτροθεραπεία το άτομο. Το γεγονός ότι ο άνθρωπος είναι απαλλαγμένος από το άγχος της εργασίας, από το άγχος της οικογενειακής φροντίδας, προκαλούν μια ψυχική ηρεμία η οποία δρα ευεργετικά στο νευροφυτικό σύστημα του οργανισμού και βάσει αυτού η λουτροθεραπεία δημιουργεί ευεργετικά αποτελέσματα.

Ο ψυχολογικός τομέας είναι ένας άλλος παράγοντας που δρα σημαντικά, καθώς το άτομο από πριν είναι προετοιμασμένο ψυχολογικά, ότι το πρόβλημα υγείας του θα λυθεί και θα απαλυνθεί με τη βοήθεια της

λουτροθεραπείας. Αυτή η πίστη του ενισχύεται ακόμα περισσότερο όταν πληροφορείται ότι άτομα με το ίδιο πρόβλημα έχουν ιαθεί.

Τα εκ λουτρού ερεθίσματα διακρίνονται σε:

- ✓ Θερμικά
- ✓ Χημικά
- ✓ Μηχανικά

Θερμικό ερέθισμα

Θερμικό ερέθισμα έχουμε όταν η θερμοκρασία του ιαματικού νερού είναι ανώτερη ή κατώτερη της θερμοκρασίας του σώματός μας η οποία καλείται ουδέτερη ή αδιάφορος και είναι 33°ως 34 °C. Ένα λουτρό που έχει θερμοκρασία 21° ως 25°C χαρακτηρίζεται ως δροσερό, χλιαρό χαρακτηρίζεται αυτό με θερμοκρασία 26° - 32°C. Αδιάφορο είναι το λουτρό με θερμοκρασία 33° - 34°C και από 38°C και πάνω υπέρθερμο. Έτσι γίνεται κατανοητό ότι τα θερμά λουτρά προκαλούν υπεραιμία του σώματος και χρησιμοποιούνται για τη θεραπεία χρόνιων παθήσεων (ρευματισμοί, αρθρίτιδες, νευρίτιδες).

Επιπροσθέτως, τα θερμά λουτρά αυξάνουν τις καύσεις στον οργανισμό και αυτό διαπιστώνεται με την αύξηση των αλάτων και του ουρικού οξέος που αποβάλλονται με τα ούρα. Ένα άλλο σημαντικό προτέρημα των θερμών λουτρών είναι ότι τα λουτρά μικρής διάρκειας φέρνουν ευεξία, χαλάρωση και εξαφανίζουν την κόπωση. Ενώ αντίθετα λουτρά μεγαλύτερης διάρκειας προκαλούν εξάντληση.

Χημικό ερέθισμα

Το χημικό ερέθισμα δημιουργείται από τα διαλυμένα στα ιαματικά νερά στερεά συστατικά τα οποία βρίσκονται υπό μορφή ιόντων. Τα παραπάνω κατά την διάρκεια του λουτρού προσκολλώνται στο δέρμα ερεθίζουν τις νευρικές ίνες και μέσω της νευρικής οδού το ερέθισμα μεταφέρεται σε ολόκληρο τον οργανισμό. Εν αντιθέσει τα αέρια που βρίσκονται σε αεριώδη κατάσταση προσκολλώνται για λίγο, απορροφώνται, διεισδύουν βαθύτερα στο δέρμα και με την κυκλοφορία μεταφέρονται σ' όλα τα όργανα και τους ιστούς του οργανισμού (CO₂ , H₂S, ραδόνιο).

Μηχανικό ερέθισμα

Η πίεση του ιαματικού νερού στο σώμα του λουομένου (υδροστατική πίεση) προκαλεί το ερέθισμα αυτό. Η επίδραση της υδροστατικής πίεσης γίνεται καταφανής σε λουτρά αδιάφορης θερμοκρασίας στα λουτρά που δεν έχουμε καθόλου θερμικό παράγοντα. Έχει διαπιστωθεί ότι στα ιαματικά λουτρά η πίεση στις περιφερειακές φλέβες ανέρχεται. Από την άλλη, η αύξηση της πίεσεως όμως είναι μικρή εφ' όσον το ύψος του νερού παραμένει κάτω από το ύψος της καρδιάς. Όταν το νερό ανέλθει πάνω από το ύψος της καρδιάς έχουμε μεγαλύτερη συμπίεση του θώρακος και κατ' αυτόν τον τρόπο αύξηση της φλεβικής πίεσεως.

Η υδροστατική πίεση έχει σημαντική δράση στη διούρηση. Στην αρχή κάθε λουτρού η ποσότητα των ούρων αυξάνει, ανεξάρτητα από την θερμοκρασία, αυξάνει δε τόσο περισσότερο όσο μεγαλύτερη είναι η "στήλη" ύδατος που πιέζει την κοιλιά. (Μαραντίδου, 2009)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΛΟΥΤΡΩΝ

Εισαγωγή

Τα λουτρά από τα αρχαία κιάλια χρόνια ξεκίνησαν να χρησιμοποιούνται για λόγους υγείας και για την θεραπεία διαφόρων ασθενειών. Οι Έλληνες ήταν από τους πρώτους που χρησιμοποίησαν τα λουτρά, ενώ οι αρχαίοι Έλληνες γιατροί, γεωγράφοι, φυσικοί και ιστορικοί ήταν οι πρώτοι που άρχισαν να ασχολούνται με τις πηγές και τα μεταλλικά νερά.

Ο Ιπποκράτης από την Κω (460-375π.Χ) που θεωρείται ο θεμελιωτής της ιατρικής επιστήμης και πατέρας της υδροθεραπείας, ασχολήθηκε ενδελεχώς με τα φυσικά νερά. Με το σύγγραμμα του «Περί αέρων , τόπων, υδάτων» προέβει στη διάκριση των υδάτων σε ελώδη, όπου είναι τα νερά που υπάρχουν στα έλη και στις λίμνες, σε όμβρια, που σχηματίζονται από την βροχή και σε εκείνα που αναβλύζουν από πετρώματα, δηλαδή τα μεταλλικά. Ο Ιπποκράτης τόνισε ότι αυτά αναβλύζουν θερμά και περιέχουν σίδηρο, χαλκό, άργυρο, χρυσό, θείο και άλλα μεταλλικά στοιχεία. Μελέτησε τις δράσεις των θερμών και ψυχρών λουτρών στον οργανισμό του ανθρώπου και προσδιόρισε τις παθήσεις όπου ενδείκνυται η χρήση τους, ενώ για πρώτη φορά κατάταξε τα θερμομεταλλικά νερά ανάλογα με το χρώμα , τη γεύση και την οσμή τους. Ο Ηρόδοτος υπήρξε ο πρώτος παρατηρητής των ιαματικών πηγών, κάποιες από τις οποίες και κατέγραψε, ενώ συνιστά και την λουτροθεραπεία και ορίζει ως ενδεικνυόμενη διάρκεια τις 21 ημέρες. Ιδιαίτερη χρήση των ιαματικών πηγών έγινε και κατά τα ρωμαϊκά κυρίως χρόνια, οπότε και Έλληνες γιατροί ασχολήθηκαν με την υδροθεραπεία. Το 83π.Χ, ο Κορνήλιος Σύλλας έκτισε το πρώτο λιθόκτιστο οίκημα λουτρών στην Αιδηψό, όπου μαζεύεται μεγάλος αριθμός πασχόντων.

Κατά τα βυζαντινά χρόνια άκμασαν και τα λουτρά της Προύσας καθώς και τα λουτρά της Πυθίας (σημερινή Γιάλοβα), ενώ το 900μ.Χ κατασκευάστηκε λουτρικό οικοδόμημα στις πηγές του Λαγκαδά. Πολλοί ήταν και οι γιατροί που ασχολήθηκαν με την υδροθεραπεία και την ιαματική λουτροθεραπεία, κατά την ρωμαϊκή εποχή. Κάποιοι από αυτούς είναι ο Ηρόφιλος, ο Ερασίστρατος, ο Ασκληπιάδης, ο Γαληνός, ο Ορειβάσιος, ο Παύλος ο Αιγινήτης. Από όλους αυτούς τους γιατρούς ήταν παραδεκτή η ιαματική επίδραση ορισμένων φυσικών πηγών. Ένας μαθητής μάλιστα του Αγαθίνου, έγραψε, τον 1ο μ.Χ αιώνα, για τις θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών πηγών και είπε ότι δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί επακριβώς ο τρόπος που αναπτύσσουν τις

θεραπευτικές τους ιδιότητες, κάθε μία από τις πηγές ξεχωριστά, γιατί χρειάζονται για αυτό μακροχρόνιες παρατηρήσεις και πειραματισμοί. Αυτό ισχύει και μέχρι σήμερα. Στη διάρκεια του μεσαίωνα που το πνεύμα υποτάσσεται σε δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις πλήττεται και η υδροθεραπεία. Αναζωογονείται και πάλι στις αρχές του 16ου αιώνα οπότε και προσεγγίζεται με επιστημονική μεθοδολογία.

Στα μέσα του 19ου αιώνα, στην μεταγενέστερη εποχή, οι ιαματικές πηγές παραμελήθηκαν, παρά το γεγονός ότι τις χρησιμοποιούσαν οι Τούρκοι. Στο τέλος του 19^{ου} αιώνα, έγινε για πρώτη φορά συστηματική χρήση των ιαματικών πηγών στην Ελλάδα. Οι πρώτες πηγές που εδραιώθηκαν ήταν της Αιδηψού, του Λουτρακίου, της Υπάτης, της Κυλλήνης και του Καϊάφα όπου τις επισκέπτονταν μέλη της ανώτερης αστικής τάξης, γι' αυτό και γνώρισαν ιδιαίτερη άνθιση. Το 1918 αποτέλεσε ορόσημο για την ελληνική πραγματικότητα, καθώς δημιουργήθηκε για πρώτη φορά ειδική υπηρεσία ιαματικών πηγών στο τότε Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Το 1936 οι ιαματικές πηγές τέθηκαν στην αρμοδιότητα του υφυπουργείου τουρισμού, ενώ από το 1950 μέχρι και σήμερα ο τομέας αυτός υπάγεται στην αρμοδιότητα του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ).

Η Ελλάδα έχει μια μακρά παράδοση στον τουρισμό υγείας, η οποία έχει μείνει ανέπαφη από τις φαρμακευτικές μεθόδους. Η παράδοση αυτή ενισχύεται από προγράμματα τουρισμού υγείας τα οποία χρηματοδοτούνται από τα ασφαλιστικά ταμεία της χώρας ενώ περιλαμβάνονται και επιδοτούμενα προγράμματα θεραπευτικού τουρισμού στον κοινωνικό τουρισμό. (Μαραντίδου, 2009)

2.1 Αρχαίοι Πολιτισμοί

Η εξέλιξη των κοινωνιών αποτέλεσε κομβικό σημείο μελέτης ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, με ποικίλες μελέτες και έρευνες. Μέσα σε αυτή την μακρόχρονη ιστορία της ανθρωπότητας το νερό των θερμομεταλλικών πηγών απέκτησε μια αξιοσημείωτη θέση στη μελέτη. Σε διάφορα κείμενα αρχαίων συγγραφέων, μέσα από την περιγραφή των εθίμων και των θρησκευτικών παραδόσεων, είναι εύκολο να διαπιστωθεί πως αρχαίοι λαοί, όπως οι Πέρσες, οι Αιγύπτιοι, οι Ισραηλίτες, οι Ινδοί απέδιδαν στις ψυχρές ή θερμές πηγές ιδιαίτερες ιδιότητες.

Ειδικότερα, από το 4.500 π. Χ. τα παλάτια των ηγεμόνων της Μεσοποταμίας ήταν εξοπλισμένα με λουτρικούς χώρους. Η διάρθρωση των κτηριακών ενότητων στο παλάτι αυτό (2000 π. Χ.) ήταν μια μικρογραφία πόλης. Ανάμεσα στα καταστήματα, τα εργαστήρια, τους ξενώνες και τους ναούς υπήρχε και ικανός αριθμός λουτρών, γεγονός που αποδεικνύει ότι η διαδικασία του μπάνιου ανήκει στις καθημερινότητες

της ζωής. Στην ιστορία του ασσυριακού και βαβυλωνιακού πολιτισμού ο τίτλος του ιατρού ήταν A-Su, που σήμαινε «γνώστης του νερού». (Θεοδωροπούλου, 2007)

Επιπλέον, οι γερμανικές και οι κέλτικες φυλές αλλά και οι αρχαίοι σλαβικοί λαοί είχαν την βαθειά πίστη ότι τα φυσικά νερά και τα φυσικά αέρια αποτελούσαν δώρα θεών, γιατί οι άνθρωποι μέσα στις θερμές πηγές, εκτός από το λουτρό καθαριότητας που έπαιρναν, μπορούσαν να θεραπεύουν τις πληγές και τους πόνους τους. Αποτυπώνεται λοιπόν μια κατάσταση εξυγιαντικής και εξαγνιστικής δράσης, με μέσο τα θερμά νερά, και καταγράφονται τα πρώιμα στάδια μιας θρησκευτικής-ιατρικής επίδοσης. (Μαραντίδου, 2009)

Εν κατακλείδι, είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως τα δημόσια λαϊκά λουτρά ήταν άμεσα συνδεδεμένα με έθιμα ειδωλολατρικής φύσεως, τα οποία διατηρήθηκαν ως τον 18ο αιώνα. Το λουτρό για παράδειγμα των Pfafers, όπου κάθε 1η Μαΐου (νύχτα των Walpurgis)⁶ οι πολίτες έπαιρναν το ετήσιο μπάνιο τους, θεωρούνταν ότι αύξανε πολλαπλά τη θεραπευτική του ιδιότητα την ημέρα εκείνη περισσότερο από το μπάνιο οποιασδήποτε άλλης ημέρας.

2.2 Ελληνικός Πολιτισμός

Όπως έχει υποστηριχθεί στη καθημερινότητα των αρχαίων Ελλήνων τα θερμά και τα ψυχρά λουτρά δεν αποτελούσαν μόνο μέσο καθαριότητας αλλά και στοιχείο ιαματικής και θρησκευτικής τελετουργίας, με σαφείς ψυχαγωγικές προεκτάσεις.

Στο χώρο της αρχαίας Ελλάδας υπάρχουν διάφορα δείγματα τρόπων καθαριότητας συμμετοχής σε θρησκευτική λουτρική διαδικασία, όπως αυτών των ζωγραφικών αναπαραστάσεων σε ερυθρόμορφα και μελανόμορφα αγγεία.

Σημαντικό εξάρτημα του λουτρού ήταν ο άβακας στημένος πάνω σε τρίποδα. Είναι γνωστό πως οι Έλληνες, εκτός από τα ψυχρά λουτρά στις θάλασσες και στα ποτάμια, ήδη από το 1500 π .Χ. έκαναν χρήση του θερμού νερού, το οποίο υιοθέτησαν πρώτα ως απαραίτητο μέσο σωματικής καθαριότητας και θρησκευτικής προετοιμασίας, ενώ αργότερα ως ειδικό μέσο περίθαλψης και επικουρικής ψυχαγωγικής δραστηριότητας. Γύρω στον 5ο αιώνα π. Χ., τα πρώτα δημόσια κτίσματα στα οποία έγιναν εγκαταστάσεις λουτρών, είναι οι χώροι των γυμνασίων,

⁶ Η νύχτα των Walpurgis είναι μια παραδοσιακή γιορτή της άνοιξης που γιορτάζεται στην κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Η γιορτή διαρκεί ολη τη νύχτα και συνδυάζεται με χορούς και μικρές εστίες φωτιάς, γύρω απο τις οποίες διανυκτερεύουν οι συμμετέχοντες. Περισσότερες πληροφορίες βρίσκονται εδώ : <http://www.newadvent.org/cathen/15526b.htm>

οι οποίοι αρχικά χωροθετούνταν σε παραθαλάσσιες ή παραποτάμιες περιοχές, για να παίρνουν οι αθλητές τα λουτρά τους πιο εύκολα.

Εικόνα 4:Μελανόμορφη αναπαράσταση νεαρού προς ετοιμασία λουτρού (4^{ος} αι. πΧ)⁷

Αξίζει να σημειωθεί ότι στους αθλητές το κρύο λουτρό δεν βοηθούσε στην ολική καθαριότητα του σώματος, καθώς πάνω τους είχε σχηματιστεί ένα μίγμα από σκόνη και λάδι με το οποίο άλειψαν οι αθλητές τα μέλη τους πριν από την πάλη, για να κρατιούνται οι μυς τους ελαστικοί. Χρειαζόταν, λοιπόν, μετά το αγώνισμα ένα γερό τρίψιμο με τις στλεγγίδες ή ξέστρες και στη συνέχεια ένα λουτρό επιδρώματος, για να καθαρίσει η επιδερμίδα. Έπειτα οι βαλανείς ή παραχύτες τους περίχυναν με κρύο νερό, για να ξεπλυθούν. Ακολουθούσε το μασάζ με τα αρωματικά έλαια, για να ανακουφίσει την ταλαιπωρημένη επιδερμίδα του σώματος. Έτσι δημιουργήθηκε η πρώτη μορφή ξηρού επιδρωτικού λουτρού.

Στην αρχαία Ελλάδα, γνωστό ήταν και το ατμόλουτρο εκτός του επιδρωτικού λουτρού, με τον τύπο του οποίου ολοκληρώθηκε η λουτρική διαδικασία και σχηματίστηκε το πλήρες πρόγραμμα των θερμών λουτρών, το οποίο εμπεριείχε σε ενδιάμεσο στάδιο και το χλιαρό λουτρό. Τα αμιγή κρύα λουτρά διατηρήθηκαν αλλά καθορίστηκαν περισσότερο για θρησκευτικές τελετουργίες και ψυχαγωγικές επιδόσεις.

Βασικός παράγοντας που βοήθησε στην πλήρη επικράτηση των θερμών λουτρών και στην εξέλιξή τους σε κτιριολογικό τύπο ήταν η ενασχόληση μερικών Ελλήνων ιατρών, ιστορικών και γεωγράφων με το φυσικό φαινόμενο των ζεστών και κρύων πηγών. Η έρευνά τους έφερε ως απόρροια την ενίσχυση των λουτρών, τον εντοπισμό της λειτουργίας τους ως ψυχοσωματικού βοηθήματος και τον προσδιορισμό της

⁷ Ελένη Ι. Κανετάκη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

συστηματικής λουτρικής χρήσης, η οποία αρχικά χαρακτηρίστηκε ως δημιουργήμα της φύσης, δηλαδή ως δώρο θεών και κατά προέκταση ως μέσο ιατρικής θεραπείας.

Στο χώρο της Ελληνικής μυθολογίας το στοιχείο του νερού έπαιξε πρωταρχικό ζωτικό ρόλο στην ιδεολογία που συσχετιζόταν με την βλάστηση, την γονιμότητα της γης, την υγεία και ευεξία. Πολλές από τις πηγές που είναι γνωστές ως σήμερα, συσχετίστηκαν με θεότητες και τους αποδόθηκαν ιαματικές ιδιότητες. Ο Ηρακλής συνήθιζε με προτροπή της θεάς Αθηνάς να λούζεται στις ιαματικές πηγές των Θερμοπυλών και της Αιδηψού προκειμένου να γιατρεύεται από τις κακουχίες και να ανακτά τις δυνάμεις του μετά από κάθε άθλο. Προστάτιδα των ιαματικών νερών θεωρείτο η θερμία Άρτεμις όπου συνήθιζε να λούζεται σε σπήλαια μαζί με τις νύμφες που την συνόδευαν. Οι νύμφες, οι οποίες ήταν κόρες του Δία και ονομάζονταν Ναϊάδες και Υδριάδες ήταν θεότητες συνδεδεμένες με τις ιαματικές και μαντικές ιδιότητες του υγρού στοιχείου. Η θερμία Άρτεμις λατρευόταν στη Θερμή Λέσβου και στην Κασταλία πηγή κοντά στο μαντείο των Δελφών. Οι προσκυνητές του ιερού ήταν υποχρεωμένοι πριν πάρουν τον χρησμό, να πιούν νερό από την πηγή και να πλύνουν τα χέρια τους για να εξαγνιστούν.

Ειδικότερα οι Έλληνες φιλόσοφοι και ιατροί, με εξαίρεση τον Αριστοφάνη, είχαν τονίσει την ευεργετική αξία των θερμών αλλά και των ψυχρών λουτρών. Ως απόρροια αυτού ήρθε και η ενσωμάτωση των λουτρών στα αθλητικά τους γυμνάσια, καθιστώντας τα αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινής τους ζωής.

Κάθε θρησκευτική τελετή, δέηση, μύηση, κάθαρση νεκρού, προϋποθέτει νίψη ή λούση με νερό. Στην παράδοση, ο καθαρισμός με νερό είναι επιβεβλημένος σε όλες τις κρίσιμες στιγμές της ανθρώπινης ζωής: στη γέννηση, το γάμο, το θάνατο. Το πλύσιμο είναι συνυφασμένο με τη σπονδή, την προσευχή και την θυσία. (Θεοδωροπούλου, 2007)

Ιδιαίτερο βάρος απέδιδαν στα ψυχρά λουτρά οι Μακεδόνες και οι Σπαρτιάτες. Εξαιτίας της εκπαιδευτικής αγωγής και των κοινωνικών αντιλήψεων, δεν έκαναν χρήση θερμών λουτρών καθώς τα συνέδεαν με την τρυφηλότητα και τη διαφθορά. Αντιθέτως, οι Αθηναίοι, ανάλογα με τις περιστάσεις, έκαναν χρήση θερμών και ψυχρών λουτρών, τα οποία θεωρούσαν παράγοντα υγείας και πολιτισμού.

Οι αρχαιότερες λουτρικές εγκαταστάσεις που γνωρίζουμε, λειτούργησαν στη Σύβαρη στο τέλος του 6ου π. Χ. αιώνα. Οι κτιριακές εγκαταστάσεις, αλλά και η διαδικασία του λουτρού στην αρχαία Ελλάδα ονομάζεται «βαλανείο». Τα βαλανεία ήταν δημόσια ή ιδιωτικά και βρίσκονταν πάντα κοντά σε γυμνάσια.

Αναφορές έχει κάνει και ο Πλάτωνας (427-347 π. Χ.) στο έργο του 'Πολιτεία', καθώς προτρέπει τους αδύναμους και τους ασθενείς να παίρνουν θερμά λουτρά. Ο Αριστοτέλης (384-322 π. Χ.) δικαιολογεί τις θερμές πηγές ως απόρροια της ύπαρξης των σεισμικών φαινομένων και συνιστά την χρήση τους για την θεραπεία των νοσημάτων πυρετού, ρινοαιματωμάτων και εξασθενημένων οργανισμών. Αλλά και ο Στράβωνας, ο Πausanίας, ο Πλούταρχος και ο Ηρόδοτος περιγράφουν την εμφάνιση των θερμών πηγών της Αιδηψού, των Θερμοπυλών και των Μεθάνων, του Καϊάφα, της Κύθνου, της Νισύρου και της Μήλου, ακριβώς μετά τους σεισμούς που συνέβησαν στις περιοχές αυτές. Λουτρικές δημόσιες εγκαταστάσεις αλλά και ιδιωτικά λουτρά βρέθηκαν σε προϊστορικούς οικισμούς, σε συγκροτήματα κατοικιών και ανακτόρων, όπως αυτά της Κνωσού και της Τίρυνθας. Δείγμα ελληνικού κέντρου κούρας ήταν αυτό της Περγάμου (500 π. Χ.), το οποίο διέθετε χώρους για λουτροθεραπεία, ποσιθεραπεία, μασάζ, αθλήματα, θέατρο για 30.000 άτομα και φυσικά μεγάλη στοά περιπάτου μήκους 1.000 μ. Πιο διάσημο κέντρο κούρας στην αρχαία Ελλάδα ήταν αυτό της Επιδαύρου, αφιερωμένο στο θεό Ασκληπιό.

Τον 5ο και 6ο π. Χ. αιώνα η ιατρική τέχνη ασκούνταν στα Ασκληπιεία, τα οποία λειτουργούσαν ως χώροι λατρείας και ως θεραπευτικά κέντρα. Το γεγονός ότι τα περισσότερα Ασκληπιεία χτίζονταν κοντά σε ιαματικές θερμοπηγές, σε ποτάμια, σε ψυχρές πηγές, ή κοντά στη θάλασσα, δεν είναι τυχαίο. Το πρώτο ιατρικό μέτρο που εφαρμοζόταν στους επισκέπτες των Ασκληπιείων ήταν το λουτρό με διάφορες μορφές για τον καθαρισμό των αρρώστων προσκυνητών.

Το φημισμένο Ασκληπιείο της Επιδαύρου θεωρείται ότι αποτελεί το κατ' εξοχήν ιερό της υδρολατρείας και της υδροθεραπείας. Το Ασκληπιείο της Κω, είχε λουτήρες για την υδροθεραπεία και κρήνες με άφθονο νερό. Εκτός των Ασκληπιείων, την ίδια εποχή, τον 5ο και 6ο π. Χ. αιώνα, δραστηριοποιούνταν γιατροί που γνώριζαν την δύναμη των νερών και την χρησιμοποιούσαν για θεραπευτικούς σκοπούς.

Με την τεκμηριωμένη άποψη ότι τα λουτρά ήταν το κατ' εξοχήν μέσο ψυχικής και σωματικής θεραπείας, δημιουργήθηκαν και μεγάλες εγκαταστάσεις κοντά στα ασκληπιεία ιερά, όπου, εκτός από το λουτρό, επιβαλλόταν και η δίαιτα με όλα τα απαραίτητα ψυχολογικά μέσα, τα οποία αναφέρονταν στην εμφάνιση του θεού στους ασθενείς. Γι' αυτό και τα περισσότερα ιερά του Ασκληπιού και της κόρης του Υγείας ανεγείρονταν κοντά σε περιοχές με θερμομεταλλικές πηγές. (Κούρκουλου, 2011)

Επίσης, αναφορές έχουν γίνει και από τον ιστορικό Ηρόδοτο (484-410 π. Χ.), ο οποίος θεωρείται ο πρώτος ερευνητής των ιαματικών πηγών και

κάνει για τη λουτροθεραπεία σημαντικές παρατηρήσεις οι οποίες μέχρι σήμερα είναι ιατρικά αποδεκτές, όπως ότι ο χρόνος θεραπείας με θερμά λουτρά δεν πρέπει να υπερβαίνει τις τρεις εβδομάδες την άνοιξη και άλλες τόσες με ψυχρά το καλοκαίρι.

Άλλος πιο σημαντικός ερευνητής των θερμών ιαματικών λουτρών είναι ο Ιπποκράτης (460-377 π.Χ.), που θεωρείται πατέρας της λουτροθεραπείας. Αυτός διαχωρίζει τα πόσιμα νερά σε 'στάσιμα', 'όμβρια' και σε αυτά που προέρχονται από πετρώματα. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε ψυχρά ή θερμά νερά τα οποία περιέχουν μέταλλα, όπως, σίδηρο, χαλκό, άργυρο, χρυσό, θείο, στυπτηρία, άσφαλο και νίτρο (θερμομεταλλικές πηγές), και έχουν θεραπευτικές ιδιότητες. Στο συγγραφικό ιατρικό έργο του «Περί αέρων, τόπων, υδάτων» διαπιστώνει κανείς ότι περιγράφει όλη την διαδικασία της υδροθεραπείας με τέτοιο τρόπο που δεν διαφέρει καθόλου από την σημερινή. Προτείνει ακόμη και ειδικές θεραπείες-σοκ, που εδραιώθηκαν πολλούς αιώνες αργότερα από τον μοναχό Κνειπρ⁸, όπως είναι η εναλλαγή των ψυχρών και θερμών λουτρών και ντους.

Συμμετοχή στις λουτρικές διαδικασίες είχαν και οι χρήστες εκείνοι που δεν συμμετείχαν στα γυμνάσια. Τέλος, όλες οι εγκαταστάσεις λουτρών βελτιώθηκαν με την εφεύρεση του υπόκαυστου συστήματος γύρω στα 100 π. Χ.

Στην κλασική περίοδο τα δημόσια λουτρά λειτουργούσαν από τις 8 ή 9 το πρωί μέχρι την δύση του ηλίου και οι λουόμενοι σ' αυτά πλήρωναν ένα μικρό χρηματικό ποσό.

Τυπολογία λουτρών

Με βάση την περιγραφή του αρχαιολόγου Χ. Μπούρα στις λουτρικές εγκαταστάσεις δημόσιας χρήσης καταγράφονται τρεις ενότητες χώρων, η τυπολογία των οποίων παρέμεινε και εξελίχθηκε αργότερα με κτιριακό τύπο των ρωμαϊκών θερμών. Έτσι, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι «Ο πρώτος χώρος είναι μια μικρή τετράγωνη ορθογώνια αίθουσα με τετράγωνη δεξαμενή νερού για τα ψυχρά λουτρά, ο δεύτερος είναι μια κυκλικού σχήματος αίθουσα με οκτώ λεκάνες σε κύκλο και πιθανώς ένα χάλκινο λέβητα στη μέση, χρησίμευε για τα χλιαρά λουτρά, και ο τρίτος χώρος επίσης κυκλικού σχήματος με δεκαεπτά θέσεις λουομένων για τα θερμά λουτρά. Η επιστέγαση όλων αυτών των χώρων ήταν κωνική με οπή στη μέση».

⁸**Sebastian Kneipp** (May 17, 1821,– June 17, 1897) βαναρός κληρικός και θεμελιωτής του κινήματος της φυσικής ανάρρωσης.

Ως κύριες αίθουσες των λουτρών μπορούν να αναφερθούν:

- Ø Το αποδυτήριο, χώρος όπου οι λουόμενοι άφηναν τα ρούχα τους
- Ø Το εφηβείο, χώρο άσκησης των εφήβων.
- Ø Το βαλανείο, χώρο κυρίως λουτρών με τους «παραχύτες»-«βαλανείς»
- Ø Το πυριατόριο, θερμαινόμενο χώρο για την εφίδρωση των λουόμενων.
- Ø Το αλειπτόριο, χώρο για την επάλειψη του σώματος με αρωματικά έλαια

2.3 Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία

Έχει υποστηριχθεί κατά καιρούς ότι ο ρωμαϊκός κόσμος πριν από την αυτοκρατορική εποχή ήταν ένα πολύμορφο σύνολο με αρκετές ιδιαιτερότητες όπου αυτό αντικατοπτρίζεται και στον γνήσιο ρωμαϊκό πληθυσμό με το φαινόμενο της διαφοράς απόψεων και τάσεων.

Υπήρξαν τάξεις που κείτονταν ευνοϊκά για ό,τι νέο προερχόταν από τον Ελλαδικό κόσμο, αλλά και τάξεις με εθνικό χαρακτήρα, οι οποίες αντιδρούσαν στο ελληνικό πνεύμα. Εν τέλει υπήρξε ένα είδος συνεργασίας μεταξύ κατακτητών και κατακτημένων και από αυτή την συνεργασία ολοκληρώθηκε η λεγόμενη ρωμαϊκή τέχνη, που δεν είναι η τέχνη ενός λαού, αλλά η τέχνη που διαμορφώθηκε και καλλιεργήθηκε σε πολύ πλατιά γεωγραφικά όρια, τα οποία η αυτοκρατορία είχε εξασφαλίσει στο ρωμαϊκό έθνος. (Κούρκουλου, 2011)

Εικόνα 5: Πισίνα από αρχαίο ρωμαϊκό λουτρό στην Πομπηία

Μέσα από αυτό το υπόβαθρο είναι εύλογο να ειπωθεί ότι οι Ρωμαίοι ενστερνίστηκαν την χρήση των λουτρών από τους Έλληνες και χρησιμοποίησαν την ελληνική λέξη «θέρμη» για κτιριακές εγκαταστάσεις οι οποίες περιελάμβαναν όλους τους τρόπους εφαρμογής των νερών, σε χλιαρά, ζεστά και ψυχρά λουτρά, όπως και χώρους για ξεκούραση και ψυχαγωγία.

Λόγω της ευστροφίας και των καινοτόμων ιδεών των Ρωμαίων, επήλθαν νέοι τύποι κτιριακών λουτρών που χαρακτηρίζονταν από πρακτικότητα. Η Ρώμη, η οποία αποτελούσε πρωτεύουσα μιας απέραντης αυτοκρατορίας, δεν δύναται να χαρακτηρίζεται από μια μέτρια εμφάνιση. Έτσι, μέσα στην αρχιτεκτονική εξέλιξη των διάφορων κτιριολογικών μοντέλων, δημιουργήθηκε και ο οικοδομικός τύπος των θερμών. Γι' αυτό και η λουτρική τυπολογία στην ρωμαϊκή δημοκρατία έχει σημαντικές διαφορές από εκείνη της περιόδου των Ρωμαίων αυτοκρατόρων. (Garcia, 2005)

Επομένως η Ελληνική κουλτούρα των λουτρών, παρ' όλα τα εμπόδια, συνεχίστηκε και από τους Ρωμαίους, με συνέπεια την περαιτέρω ανάπτυξη και συστηματοποίηση των λουτρών καθαριότητας και περίθαλψης.

Ο Ασκληπιάδης, ο οποίος χαρακτηρίστηκε ως «ψυχρολούτης», από τις ψυχρές λούσεις σε ασθενείς με νευρολογικά προβλήματα, εισήγαγε πρώτος τη θεραπεία μέσω των λουτρών στους Ρωμαίους και αυτοί τελειοποίησαν τις διαδικασίες συμμετοχής τους στα λουτρά, ανάγοντας το φαινόμενο αυτό σε υψηλού επιπέδου κοινωνική εκδήλωση.

Τόσο στη Ρώμη όσο και στα κατεχόμενα εδάφη (ρωμαϊκές επαρχίες) οι Ρωμαίοι, μέσα από την καλά οργανωμένη στρατιωτική και διοικητική μηχανή της αυτοκρατορίας τους, χρησιμοποιούσαν τις θερμές και τις ψυχρές πηγές, αρχικά για την καθαριότητα και την άθληση των στρατιωτών αλλά και την θεραπεία οδοντηρών νοσημάτων.

Γι' αυτό και πολλά νοσοκομεία χωροθετούνταν κοντά στις εγκαταστάσεις των θερμών πηγών. Τέτοια είναι τα κτιριακά ευρήματα τόσο στον ιταλικό χώρο όσο και στις κατακτημένες χώρες, π.χ. στη Γερμανία στο Baden Weiler στον Μέλανα Δρυμό.

Ακόμη, από γραπτές μαρτυρίες φαίνεται πως από την εποχή του Καίσαρα οι Ρωμαίοι γιατροί, υποδείκνυαν στους ασθενείς τους που έπασχαν από αρθριτικά, παράλυση ή και παθήσεις των νεφρών, θερμά λουτρά (θειούχα κατά κύριο λόγο) ή πόση νερού ή επιθέματα με λάσπη. Στην Ρώμη τα πρώτα λουτρικά συγκροτήματα κατασκευάστηκαν μετά την μόλυνση του Τίβερη ποταμού. Επίσης, κατά την Ρωμαϊκή περίοδο πολλοί γιατροί ασχολήθηκαν με την υδροθεραπεία. (Θεοδωροπούλου, 2007)

Ο Γαληνός, σπουδαίος κλινικός και ανατόμος, διαχώρισε τα κοινά λουτρά, από αυτά των αυτοφυών πηγών, ενώ ταξινόμησε τα λουτρά με βάση την θερμοκρασία και την χημική σύσταση του νερού. Ανάμεσα στα θεραπευτικά λουτρά συγκαταλέγει όσα γίνονται με χρήση θαλάσσιου νερού και όσα γίνονται με προσθήκη αλάτων στο νερό. Ο Γαληνός, αναγνωρίζοντας την καθοριστική επιρροή του έργου του Ιπποκράτη, μας δίνει πληροφορίες για θεραπευτικές ενδείξεις από την χρήση των κοινών και μεταλλικών νερών. Ο ίδιος, προσδιορίζοντας νερό μεταλλικής πηγής κοντά στην Μυτιλήνη της Λέσβου αναφέρεται στην θεραπεία του αρθριτισμού.

Εικόνα 6: Απεικόνιση Αρχαίου Ρωμαϊκού Λουτρού⁹

Μερικές από τις πιο γνωστές θερμές πηγές ήταν της Νάπολης, της Ίσκια και της Ρώμης. Επιπλέον, στις ρωμαϊκές επαρχίες γνωστές ήταν του Bath στην Αγγλία, του Baden της Ζυρίχης (σημαντικό σταυροδρόμι των ρωμαϊκών δυνάμεων), οι πηγές του Schnitznach του Lostorf Leukerbad στην Ελβετία, του Baden Baden, του Badenweiler στη Γερμανία και σε πολλές άλλες τοποθεσίες της κεντρικής Ευρώπης. Στον ελληνικό χώρο από την εποχή των αυτοκρατορικών χρόνων σώζονται μικρές θερμές όπως αυτή της Ολυμπίας, το Βαλανείο στο Ολυμπείο της Αθήνας και οι Αντωνινιανές θερμές της Επιδαύρου.

Την περίοδο του Μάρκου Βεσπασιανού Αγρίππα (62-12 π.Χ.) λειτουργούσαν 170 δημόσια λουτρά παρόλο που αυτές οι λουτρικές εγκαταστάσεις δεν ήταν τυπολογικά όμοιες, καθώς χωρίζονταν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

- Aquae, θερμά λουτρά.
- Balnae, συνηθισμένα λουτρά από τις πηγές πόσιμου νερού.
- Therme (κατά τον Αγρίππα) ήταν τα δημόσια συγκροτήματα λουτρών με θερμά μπάνια, στη βάση των ελληνικών πρότυπων λουτρών με τους χώρους για άθληση, επικοινωνία και συζήτηση.

⁹ Ελένη Ι. Κανετάκη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

Η συνήθεια των λουτρών ενσωματώθηκε απόλυτα στις κοινωνικές δραστηριότητες σε συνδυασμό με άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις αποτέλεσε ιδιαίτερο τμήμα των κτηριακών και των πολεοδομικών συγκροτημάτων καθώς τα κτίσματα αυτά πλαισιώνονταν και με άλλους κτιριακούς τύπους.

Βάσει των παραπάνω διαφαίνεται ότι τα ρωμαϊκά λουτρά αποτελούσαν σημαντικό κοινωνικοοικονομικό και πολιτιστικό σημείο αναφοράς της ρωμαϊκής κοινωνίας. Γι' αυτό επιβάλλονταν η ανέγερσή τους ακόμα και χωρίς να υπάρχει διαθέσιμη θερμομεταλλική πηγή. Στη Ρώμη, σύμφωνα με γραπτά του Βιτρούβιου, η μεγαλύτερη κατανάλωση νερού γινόταν από τις εγκαταστάσεις των θερμών, γι' αυτό και η κατασκευή των υδραγωγείων έφτασε σε εξαιρετική τελειότητα, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ακόμα ένας ειδικός οικοδομικός τύπος στην ιστορία της αρχιτεκτονικής. Υδραγωγικά έργα είχαν βέβαια κατασκευαστεί και στην αρχαία Ελλάδα. Όμως ο ρωμαϊκός τύπος των υδραγωγείων διαφέρει πολύ από τον ελληνικό. (Κολοκάρδου, 2005)

Οι Ρωμαίοι αυτοκράτορες θεωρούσαν απολύτως αναγκαία την κατασκευή ενός λουτρικού συγκροτήματος το οποίο συνήθως έπαιρνε το όνομά τους. Οι πρώτες θέρμες που κτίστηκαν προς τιμή των αυτοκρατόρων είναι του Μάρκου Βεσπασιανού Αγρίππα και του Τίτου (25 και 12 π. Χ.). Η παράδοση συνεχίστηκε με τις μεγάλες θέρμες του Τραϊανού, ο οποίος είχε επίγνωση του ρωμαϊκού μεγαλείου και έβρισκε ευχαρίστηση στην ανέγερση οικοδομών και σε έργα τέχνης που του θύμιζαν τις εκστρατείες του.

Κατά την εποχή της δημοκρατίας τα λουτρά χωρίζονταν για άνδρες και γυναίκες ή επιλεγόταν διαφορετικό ωράριο χρήσης, ενώ κατά τους αυτοκρατορικούς χρόνους υιοθετούνται τα μικτά μπάνια, όπως άλλωστε και στην αρχαία Ελλάδα. Τα λουτρά της ρωμαϊκής περιόδου διέθεταν και περαιτέρω υπηρεσίες όπως: μασάζ, αποτριχώσεις, κομμώσεις, περιποίηση άκρων, αισθητική προσώπου και σώματος. Πολλές από αυτές τις εξυπηρετήσεις τις πρόσφεραν οι δούλοι που έφερναν μαζί τους.

Στο διάστημα της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας έγινε ανέγερση πολλών θέρμων για ομαδικά λουτρά, καθώς η χωρητικότητά τους ξεπερνούσε τα 1500 άτομα και με 3000 μαρμάρινες ατομικές μπανιέρες.

Κυριότεροι χώροι των ρωμαϊκών θερμών είναι:

- *Apoduteria*: Αποδυτήρια ανδρών και γυναικών.
- *Palestra*: Γυμναστήριο
- *Heliokamin*: Χώροι ηλιασμού.

- *Sudatoria*: Ίδρωτήρια με ρεύμα θερμού αέρα.
- *Calidarium*: Κυκλικός χώρος θερμού λουτρού με σφαιρικό θόλο.
- *Tapidarium*: Ορθογώνιος χώρος λουτρού με σταυροθόλια και χλιαρή θερμοκρασία.
- *Frigitarium*: Χώρος κρύου λουτρού με δεξαμενή κολύμβησης.
- *Elaeotherium Aipterium*: Χώρος για επάλειψη με αρωματικά έλαια.

Έχοντας «περιηγηθεί» στην εποχή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, φτάνει κανείς στο συμπέρασμα ότι οι πρώτοι θεμελιωτές των θερμών λουτρών ήταν οι Έλληνες με κύριο στόχο την εξυπηρέτηση των πολιτών. Μετέπειτα, ακολούθησαν οι Ρωμαίοι όπου υιοθέτησαν και συστηματοποίησαν τον κτιριολογικό τύπο, διατηρώντας την ίδια περίπου αντίληψη για την ψυχική και σωματική λειτουργία του οργανισμού και την επίδραση των λουτρών. Η διάδοση της «λουτρο-θεραπευτικής ιδέας» και η κατασκευή των πολύπλοκων θερμών λουτρικών εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας καλλιεργήθηκε σε ανώτερο επίπεδο παροχής υπηρεσιών και προήγαγε το φαινόμενο σε πολιτιστική απαίτηση των ρωμαϊκών κοινωνιών, που είχαν ως παράλληλο στόχο την εξυπηρέτηση των πολιτικών, των εκλογικών τους συμφερόντων και την άμεση φροντίδα του λαού.

2.4 Χριστιανισμός και Ορθοδοξία

Την εποχή της ακμής του Χριστιανισμού στα εδάφια της Αγίας Γραφής, γίνονται διάφορες αναφορές στην ιαματική δύναμη των υδάτων. Κατά την ρωμαϊκή εποχή και τους βυζαντινούς χρόνους, ένα μεγάλο κομμάτι των ιατρών της εποχής ασχολήθηκε με την υδροθεραπεία και την Ιαματική Λουτροθεραπεία. Μερικοί από τους ιατρούς της εποχής εκείνης ήταν ο : Ηρόφιλος, Ερασίστρατος, Ασκληπιάδης, Αγαθίνος, Γαληνός, Ορειβάσιος και Παύλος ο Αιγινήτης.

Εικόνα 7: Τα Βυζαντινά λουτρά Αγκίστρου¹⁰

2.5 Οθωμανική αυτοκρατορία

Μεγάλη επιρροή στα Οθωμανικά λουτρά άσκησε η ρωμαϊκή παράδοση, η οποία μετεξελίχθηκε από τα πρότυπα της κλασσικής αρχαιότητας. Η μακρά περίοδος κατάκτησης της Μ.Ασίας από τα ισλαμικά φύλα στο διάστημα από τον 11ο έως και τον 15ο αιώνα έδρασε καταλυτικά στην επαφή των επιδρομέων με τα δημόσια λουτρά των Βυζαντινών πόλεων.

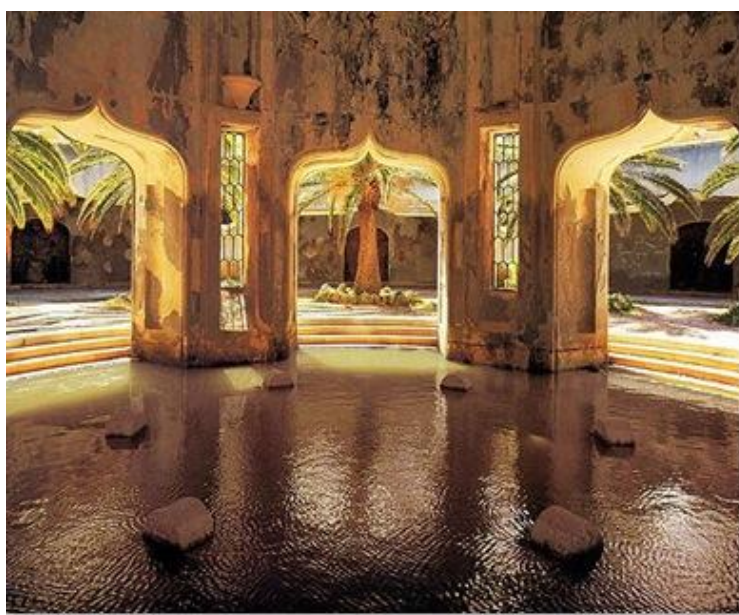
Εικόνα 8: Τα χαμάμ αποτελούνταν από μαρμάρινα θολωτά δωμάτια. Διέθεταν συνήθως αποδυτήρια, τουαλέτες, αίθουσες με χλιαρό νερό και το κυρίως λουτρό.

¹⁰ <http://avriani.makedonias.gr/protasi-gia-iamatiko-therapeftiko-tourismo-gia-sintaxiouchous-agrotes>

2.6 Σύριοι και Αιγύπτιοι.

Τα λουτρά των Σύριων και Αιγυπτίων άσκησαν ιδιαίτερη επιρροή στα Οθωμανικά λουτρά, τα οποία αφομοίωσαν τις δικές τους πρακτικές. Η Δαμασκός και το Κάιρο ήταν φημισμένα πολιτιστικά κέντρα, που λειτούργησαν σαν κέντρα διάδοσης της λουτρικής παράδοσης.

Τα κλασικά, βυζαντινά και πτολεμιακά αρχέτυπα καθόρισαν σημαντικά την πορεία και την εξέλιξη των δύο αυτών περιοχών. Τέλος, η ισλαμική κοινωνία διατύπωσε σε μεγάλο βαθμό την αστική της συμπεριφορά σύμφωνα με τα μοντέλα της υψηλής αραβικής κουλτούρας, η αφομοίωση του λουτρού ήταν μονάχα αποτέλεσμα φυσικής εξέλιξης.

Εικόνα 9: Σύριο ιαματικό λουτρό

2.7 Μεσαίονας

Με το μεταναστευτικό κύμα των λαών το 375-911 μ. Χ. το πολιτιστικό φαινόμενο της λουτρικής λειτουργίας φθάνει στην ολοκληρωτική του παρακμή. Παρόλο που με την κυριαρχία των Ρωμαίων στα βασίλεια της κεντρικής Ευρώπης είχε συντελεστεί ήδη η διάδοση της ιδέας των λουτρών και είχε αφήσει τα ίχνη της και μέχρι την εποχή του πρώιμου Μεσαίωνα, από τον 6ο αιώνα έως το τέλος του 11ου αιώνα χάνεται η χρήση των λουτρών ως μέσου πρόσβασης ή συμμετοχής στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική δραστηριότητα των κοινωνιών. Η τεκμηριωμένη ψυχοσωματική επέμβαση της λουτροθεραπείας αλλοιώνεται και σβήνει σταδιακά, ενώ πολλά από τα εναπομείναντα

λουτρικά συγκροτήματα με τα πολύπλοκα συστήματα θέρμανσης ζεστού αέρα, μέσω υπόγειων καναλιών, αχρηστεύονται και με την πάροδο του χρόνου γίνεται ακατανόητη ακόμη και η αιτία ύπαρξής τους. Η λουτρική διαδικασία φτάνει την περίοδο αυτή στην παρακμή της. Τα κτίρια των λουτρών ερημώνονται ή στην καλύτερη περίπτωση, αλλάζει η χρήση τους. (Σφακιανάκης, 2000)

Απόρροια όλων αυτών θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η κούρα, μέσω των ιαματικών λουτρών, όπως προγενέστερα καλλιεργήθηκε από τους Έλληνες και τους Ρωμαίους, αποτελεί ξεχασμένο κεφάλαιο στην ιστορία στις επαρχίες της Γαλλίας, της Γερμανίας αλλά και της Ισπανίας. Έμεινε μόνο η διαδικασία του λουτρού ως έθιμο, μαζί με κάποιες εναπομείναντες ιδέες περί «θεραπείας» που φτάνουν ως την προκατάληψη. Γιατί, αποκομμένη η λουτροθεραπεία από το πολιτιστικό και ψυχαγωγικό της σκέλος, παρέμεινε πλέον μια στείρα λατρεία των φυσικών πηγών, η οποία την περίοδο αυτή ξανασυνδέεται με διάφορα μυθολογικά πρόσωπα, είτε αυτά ήταν θεότητες είτε θνητοί ήρωες.

Στις χριστιανικές κοινωνίες το νερό των φυσικών πηγών (ζεστό ή κρύο, μεταλλικό), γίνεται θεραπευτικό προϊόν, το οποίο συνοδεύει συμβολικά την προσευχή. Επομένως, για την θεραπεία δεν χρειάζονταν και μεγάλες ποσότητες νερού, αφού αρκούσε και μία σταγόνα στο πονεμένο σημείο του σώματος ή η σημειακή επαφή του άρρωστου μέλους με το νερό ή

ακόμα και η μεσολάβηση συγγενικού προσώπου, το οποίο μπορούσε να πάρει το λουτρό αναπληρώνοντας τον πάσχοντα. Η θεραπεία γινόταν ακόμα και με την αποστολή φιαλών με θεραπευτικό νερό. Το έθιμο της λουτροθεραπευτικής διαδικασίας φτάνει σε έσχατα σημεία παρακμής, αφού και οι ιδρυτές ταγμάτων μοναχών, όπως ο Αυγουστίνος και ο Βενεδικτίνος, επιτρέπουν το πλύσιμο του σώματος και τη χρήση λουτρού μόνο μια φορά το μήνα.

Αν και μέχρι τον 11ο και 12ο αιώνα ακόμα, οι άνθρωποι της εκκλησίας τιμούσαν κάποιον ως πραγματικά ενάρετο, έχαιρε δηλαδή μεγάλης εκτίμησης, όταν μπορούσαν για μεγάλο χρονικό διάστημα να μείνουν χωρίς να έχουν κάνει ούτε καν λουτρό καθαριότητας. Παρ' όλα αυτά ανώτατα ηγετικά πρόσωπα του εκκλησιαστικού κόσμου κατασκεύαζαν λουτρά για προσωπική τους χρήση. (Σφακιανάκης, 2000)

Για τους απλούς πολίτες, στην πράξη της αλουσίας συνηγορούσε και η έλλειψη νερού, αν σκεφτεί κανείς πως οι περισσότερες μεσαιωνικές πόλεις στερούνταν όχι μόνο υδρολογικών ταμιευτήρων αλλά και κάθε είδους υγειονομικών εγκαταστάσεων. Για τους χρήστες αυτούς, το θέμα της καθαριότητας διεκπεραιωνόταν αποκλειστικά στα κατά περιόδους ομαδικά λουτρά και μόνον οι εύποροι είχαν την άνεση και την απόλαυση

ενός ατομικού λουτρού σε δημόσιες ή ιδιωτικές εγκαταστάσεις, μέσα σε κάδους από ξύλο κέδρου.

Τον 12ο - 13ο αιώνα και έπειτα, η λουτροθεραπεία δημιουργεί γερά θεμέλια και αποκτά εξέχουσα θέση στο κοινωνικό σύνολο όταν η τάξη των μεγαλεμπόρων αρχίζει την ανοδική της πορεία και τα λουτρά αποκτούν ιδιαίτερη χρηστική σημασία για τους πολίτες, οι οποίοι φτάνουν σε εντελώς αντίθετες ενέργειες από τις προηγούμενες χρονικές περιόδους.

Επιστρέφοντας στις κεντρικές ευρωπαϊκές περιοχές παρατηρεί κανείς ότι τα λουτρά αρχίζουν να παίζουν πλέον προσδιοριστικό ρόλο στην καθημερινή ζωή των πολιτών. Παράλληλα, στα δημόσια λουτρά δοκιμάζονται καινοτόμες ενέργειες. Η πρώτη καινοτομία εκφράζεται με την δωρεάν παροχή του λουτρού. Αμοιβή δίνεται μόνο στο λουτροθεραπευτή για τις ειδικές του υπηρεσίες.

Η ευεργετική αυτή πράξη κατοχυρώθηκε από τους ηγεμόνες, οι οποίοι την επέκτειναν χάρη πολιτικών σκοπιμοτήτων και την κατοχύρωσαν στον λαό ως απόλυτο κοινωνικό άσυλο.

Έτσι τα λουτρά ήταν ελεύθερα για τους άπορους πολίτες, οι οποίοι απολάμβαναν το προνόμιο της ελεύθερης χρήσης, παρόλο που πολλοί από αυτούς μπορεί να είχαν μολυνθεί και από μεταδοτικές ασθένειες.

Έτσι, η παράλογη χρήση των λουτρών καθαριότητας ταυτίστηκε με την πραγματική σημασία του ιαματικού μπάνιου. Στο μεταξύ επικράτησε απόλυτα και το λουτρό του ατμού αφού οι ιππότες, επιστρέφοντας από τις Σταυροφορίες, έφεραν μαζί τους τη λουτρική αυτή συνήθεια που δεν σταμάτησε ποτέ να ασκείται στις χώρες της Ανατολής και του Βορρά. Ο χρόνος μέσα στα λουτρά αυτά κυλούσε με μουσική και τραγούδια, με φαγητό και ποτό χωρίς μέτρο.

Η αλόγιστη χρήση των λουτρών είχε σαν αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των δερματικών παθήσεων, τα εξανθήματα με το ζεστό νερό να χειροτερεύουν, ενώ, παράλληλα με την ανακάλυψη της νότιας Αμερικής, μεταφέρθηκε από Ισπανούς στρατιώτες και η φοβερή ασθένεια της σύφιλης, η οποία εξαπλώθηκε με εκπληκτική ταχύτητα. Η ασθένεια αυτή ήταν ίσως και το μοναδικό ανασταλτικό μέσο που, σταδιακά, αποδυνάμωσε μερικώς την λειτουργία των λουτρών, τα οποία χαρακτηρίστηκαν ως θετικό μέσο διάδοσης.

Στα τέλη του 14ου αιώνα, με την ενδυνάμωση ωστόσο της αστικής τάξης, τα λουτρά αναβιώνουν και αποκτούν οργανωμένη διεύθυνση από ένα κοινώς αποδεκτό πρόσωπο, ενώ μόνο σε ορισμένα ισχύει ο κανονισμός του δωρεάν λουτρού. Από τον αιώνα αυτό και μετά μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι αρχίζει η ίδρυση των λουτρικών κέντρων

κούρας. Έτσι, δημιουργήθηκαν τα πρώτα πανδοχεία, τα οποία μετεξελίχθηκαν σε ξενοδοχεία και αργότερα σε μεγαλύτερα συγκροτήματα, συνδυάζοντας τους παραδοσιακά γνωστούς και συγκεκριμένους στόχους, όπως είναι η θεραπεία και η ψυχαγωγία. (Κούρκουλου, 2011)

2.8 Αναγέννηση

Στην νότια ευρωπαϊκή πλευρά προς το τέλος του 14ου αιώνα κάνουν την εμφάνισή τους συγγράμματα από ιταλούς γιατρούς, για τα λουτρά τα οποία ήταν προσβάσιμα από το λαό στα οποία παράλληλα διατυπώνονται συγκεκριμένες οδηγίες εγκράτειας και προσωπικής εφαρμογής της χρήσης των νερών, αφού παρατηρούνταν τα περιστατικά που έδειχναν σαφώς την ανθυγιεινή χρήση του λουτρού, κυρίως για παθήσεις του δέρματος, που ήταν διαδεδομένες σε μεγάλη κλίμακα.

Η χρήση ακόμα και των ιδιωτικών λουτρών εκείνης της περιόδου μειώνεται δραστικά αφού παρατηρούνται ελάχιστες λουτρικές εγκαταστάσεις οι οποίες θα δύναται να χαρακτηριστούν αξιοπρεπείς, όπως για παράδειγμα, στη Φλωρεντία του 15ου αι. το Palazzo Medici, ή στο Μιλάνο η εγκατάσταση του Castello Sforcesca, στη Μάντουα το Palazzo Gonzaga, στη Φερράρα το Palazzo d'Este. Ιδιαίτερα γνωστή είναι η εγκατάσταση του Palazzo Ducale στο Ουρμπίνο την οποία αποτελούσαν μια κεντρική δεξαμενή με περιμετρική κλιμακωτή διάταξη, ατμόλουτρα και χώροι ανάπαυσης.

Αν και υφίστανται έρευνες που επιβεβαιώνουν την παρακμή των δημόσιων λουτρών την περίοδο της Αναγέννησης, παρόλα αυτά υπήρξαν ορισμένα τα οποία συνέχισαν να λειτουργούν στην κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Στην Αγγλική πόλη Bath, φημισμένη για τα ιαματικά της νερά, οι Ρωμαίοι έχτισαν ιαματικά λουτρά τα οποία εξακολουθούν να λειτουργούν μέχρι και τους 17ο και 18ο αιώνες μ.Χ. αυτά τα δημόσια κτίρια βοήθησαν στην προώθηση της κοινής συνείδησης για την αναγκαιότητα της σωματικής υγιεινής, αν και σε αυτήν ακριβώς την λειτουργία τους δεν δίνεται μεγάλη σημασία. Είναι γεγονός ότι σε διάφορες περιόδους, η σωματική πλύση δεν θεωρείτο απαραίτητη περισσότερο από μια φορά τον χρόνο.

Οι λουτροθεραπευτικές δραστηριότητες ήταν εξαιρετικό δημόσιο προνόμιο κυρίως της ανώτερης τάξης, της αστικής και κανένα φαινόμενο δε στάθηκε ικανό να ανακόψει αυτές τις τάσεις. Η απαγόρευση μάλιστα των κρύων νερών, λόγω των επιδημιών, ενίσχυσε τα θερμά λουτρά.

Τέλος, στην Αναγεννησιακή περίοδο η αναζήτηση ορισμένων γιατρών γύρω από τα φυσικά φαινόμενα των θερμών πηγών και των ιαματικών

ιδιοτήτων τους συνεχίστηκε και ισχυροποιήθηκε. Έτσι, από την περίοδο της Αναγέννησης και μετά, μπορεί να ισχυριστεί κανείς ότι ξεκίνησαν κάποιες έρευνες, όπως αυτή του ιατρού Θεόφραστου του ονομαζόμενου Παράκελσου (1493-1541). (Organization)

2.9 Δυτικός Πολιτισμός

Τους δύο τελευταίους αιώνες η Ιαματική Λουτροθεραπεία, δηλαδή η εφαρμογή των ιαματικών νερών για θεραπευτικούς σκοπούς, βρήκε ευρεία απήχηση. Μετά την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σημειώθηκε νέα ακμή δραστηριοτήτων όπου σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες όπως στην Γερμανία, στην Αυστρία, στην Γαλλία, στην Ιταλία, κατασκευάστηκαν λουτροθεραπευτήρια τα οποία αντικατέστησαν τις παλιές «ρωμαϊκές θέρμες». Υπήρξαν βελτιωτικές κινήσεις όσον αφορά το κτηριακό μέρος και τα λουτροθεραπευτήρια βελτιώθηκαν και οικοδομήθηκαν νέα, δημιουργήθηκαν ιδρύματα, η λειτουργία των οποίων εναρμονίζεται με τις σύγχρονες ιατρικές αντιλήψεις όσον αφορά στην ωφελιμότητα της Ιαματικής Λουτροθεραπείας. (Μαραντίδου, 2009)

Η υδροθεραπεία ή θερμαλισμός, κατά τον 20ο αιώνα, όπως έχει πλέον επικρατήσει να ονομάζεται, διαγράφει μια πορεία με τα χαρακτηριστικά του ωφελιμισμού, όπως αφοριστικά ερμηνεύτηκαν από ορισμένους ιατρικούς κύκλους οι συγκεκριμένες κοινωνικές ανάγκες, του δοκιμασμένου πλέον αγαθού των λουτροθεραπευτικών μεθόδων, αγαθού που προσφερόταν για την εξυπηρέτηση των ψυχοσωματικών παθήσεων μέσα σε οργανωμένα λουτρικά συγκροτήματα.

Οι πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα χαρακτηρίστηκαν από κοινωνικοοικονομικές κρίσεις που άλλαξαν τον παγκόσμιο χάρτη ενισχύοντας και διαμορφώνοντας την νέα, πιο ισχυρή, αστική τάξη. Η τάξη αυτή βρήκε διάφορους ρηξικέλευθους τρόπους ώστε να απασχολείται στην καθημερινότητα, οι οποίοι φαίνεται ότι εξυπηρετούσαν τις σωματικές και τις ψυχαγωγικές τους ανάγκες. Στο υψηλότερο βάθρο αυτών των ενασχολήσεων τέθηκε η λουτροθεραπεία. Η προσφορά σε υδροθεραπευτήρια πολλαπλασιάζεται εντυπωσιακά. Σχεδιάζονται νέα πάρκα κούρας, θέατρα, καζίνο, αθλητικά κέντρα. Δημιουργούνται έτσι πολλές δυνατότητες για κάθε είδους επαφές και η κοινωνική προβολή αυτής της τάξης και η θέληση για την κοινωνική της επικράτηση. Θέσπισαν μάλιστα και κανόνες για την χρήση του αστικού λουτρικού χώρου, του οποίου επαναπροσδιόρισαν την οικονομική, πολιτική και πολιτιστική δομή. (Παπαδοπούλου, 2012)

Η τουριστική ζήτηση ενισχύθηκε από το 1955 και έπειτα, όπου φαίνεται ότι είχε αντίκτυπο και στην ανάπτυξη του θεραπευτικού τουρισμού. Νέα δυναμική διαδικασία ανάπτυξης, τόσο στην αναβίωση ή ανακαίνιση ή

επέκταση του παλιού κτιριακού δυναμικού, όσο και στη δημιουργία νέων κέντρων παρουσίασαν θεραπευτικά κέντρα και λουτροπόλεις, κυρίως στις χώρες που δεν δοκιμάστηκαν από την λαίλαπα του πολέμου, όπως η Ελβετία. Για την δημιουργία νέων λουτρικών εγκαταστάσεων λήφθηκαν υπόψη οι εξελίξεις από την φυσιολογία του χρήστη, οι οικοδομικές και πολεοδομικές διατάξεις, οι καινούργιες λειτουργικές ανάγκες και η κτιριοδομική τεχνολογία που προέκυψαν ως κάτι νέο εκείνη την εποχή. Παράλληλα προωθήθηκαν νέες επιστημονικές γνώσεις στους τομείς της χημείας, της γεωλογίας, της τεχνικής γνώσης των λουτρών, της ιατρικής, της υδατοθεραπείας, της φυσικής αλλά και στους κλάδους της ψυχολογίας, της κοινωνιολογίας και της οικονομίας ώστε να δημιουργηθεί ένας ελεγχόμενος μηχανισμός που να έχει την δυνατότητα να εξελίξει με ευνοϊκούς τρόπους τα διάφορα είδη της υδροθεραπείας και να εντείνει την αλληλεπίδραση χρήστη και περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό εγγράφεται και η πρωτοβουλία για την οργάνωση του Διεθνούς Συνδέσμου Λουτρών, του οποίου στόχος ήταν η εξάπλωση της γνώσης και της κατανόησης του γίνεσθαι των ιαματικών λουτρών στον διεθνή χώρο.

2.10 Τα λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

Στην Ελλάδα, η ανάκτηση των ιαματικών πηγών βρήκε ως αφετηρία την απελευθέρωση της χώρας μετά από τέσσερις αιώνες τουρκοκρατίας. Επί Καποδίστρια και Όθωνα (1830-1833) διεχθήσαν οι πρώτες χημικές αναλύσεις του νερού των ιαματικών πηγών. Η αρχή για την οργάνωση των λουτροπόλεων, έγινε στα πρώτα χρόνια του περασμένου αιώνα. Από το τότε Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, το 1918 ιδρύθηκε υπηρεσία ιαματικών πηγών. Το 1936 οι ιαματικές πηγές της χώρας, περιήλθαν στην αρμοδιότητα του τότε Υφυπουργείου Τύπου και Τουρισμού. Το 1945 υπήχθησαν στη Γενική Γραμματεία Τουρισμού και από το 1950 μέχρι σήμερα υπάγονται στις αρμοδιότητες του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ). Αξίζει να υπογραμμισθεί, ότι οι περισσότερες ιαματικές πηγές της Ελλάδος, γνώρισαν και γνωρίζουν περίοδο αναπτυξιακής δημιουργίας, από την στιγμή που περιήλθαν στον έλεγχο των τοπικών αυτοδιοικήσεων.

Τα νερά των ιαματικών πηγών αναβλύζουν από τα έγκατα της γης και ως εκ τούτου είναι μεταλλικά, δεδομένου ότι περιέχουν διαλυμένα μεταλλικά στοιχεία (νάτριο, κάλιο, ασβέστιο, μαγνήσιο, ράδιο, σίδηρο, ιώδιο, φωσφόρο, και θείο) ή αέρια (διοξείδιο του άνθρακα, υδρόθειο, άζωτο, οξυγόνο και υδρογόνο). Είναι αξιοθαύμαστο το γεγονός, ότι τα νερά αυτά αναβλύζουν, φτάνουν στην επιφάνεια της γης και χύνονται σε

ποτάμια, λίμνες, θάλασσες, νύχτα-μέρα αδιάκοπα, επί χιλιάδες χρόνια τώρα. (Παπαδοπούλου, 2012)

Εικόνα 10: Λουτρά Κυλλήνης¹¹

Καθώς έχουν διάφορο βαθμό οξύτητας (όξινα, αλκαλικά, ουδέτερα), χαρακτηρίζονται από το υπερισχύον συστατικό στοιχείο και αντίστοιχα η πηγή ονομάζεται π.χ. θειούχος, αλκαλική, χλωρονατριούχος, οξυπηγή, ραδιούχος κλπ. Η θερμοκρασία των νερών στις ιαματικές πηγές, ποικίλει από 37 μέχρι 60 ή και περισσότερους βαθμούς Κελσίου. Οι Ιαματικές πηγές που υπάρχουν στην Ελλάδα είναι αμέτρητες καθώς καταγεγραμμένα αναβλύζουν επίσημα σε 822 διαφορετικά γεωγραφικά σημεία. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι περισσότερες βρίσκονται στα ελληνικά νησιά και φθάνουν στον αριθμό τις 299.

Οι περισσότερες πηγές βρίσκονται:

- ✓ Στην Στερεά Ελλάδα 156
- ✓ στην Μακεδονία 115
- ✓ στην Πελοπόννησος 114
- ✓ στην Θεσσαλία 57
- ✓ στην Ήπειρο 56
- ✓ και στην Θράκη 25

Δυστυχώς από τις πηγές που απορρυθμίστηκαν, δεν αποτελούν όλες αξιοποιήσιμες πηγές καθώς οι περισσότερες τρέχουν και χύνονται στη θάλασσα. Από το σύνολο των πηγών, σε 80 υπάρχουν εγκαταστάσεις και λειτουργούν λουτροπόλεις. Επίσημως, στο προσκήνιο βρίσκονται 65 εκ

¹¹ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=109045>

των οποίων οι 18 είναι ευρύτερης τουριστικής σημασίας και οι 47 ειδικότερου τοπικού ενδιαφέροντος. Οι ιαματικές πηγές και οι οργανωμένες λουτροπόλεις της Ελλάδος, προσελκύουν το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον ανθρώπων κάθε ηλικίας.

Σύμφωνα με το Νόμο 3498/2006 τα κέντρα αναζωογόνησης (Spra) είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος. (Θεοδωροπούλου, 2007)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΣΥΓΧΡΟΝΑ SPA

Εισαγωγή

Ο όρος Spa αποτελεί συντόμευση της λατινικής έκφρασης «sanus per aqua», δηλαδή «υγιής μέσω νερού». Spa, επίσης, ονομάζεται μια μικρή πόλη στο Βέλγιο, της οποίας οι θερμές πηγές ανακαλύφθηκαν από τους Ρωμαίους και χρησιμοποιήθηκαν από τους στρατιώτες για θεραπεία των πονεμένων μυών τους, των τραυμάτων τους ή ακόμη και για να αποφορτιστούν από την πίεση.

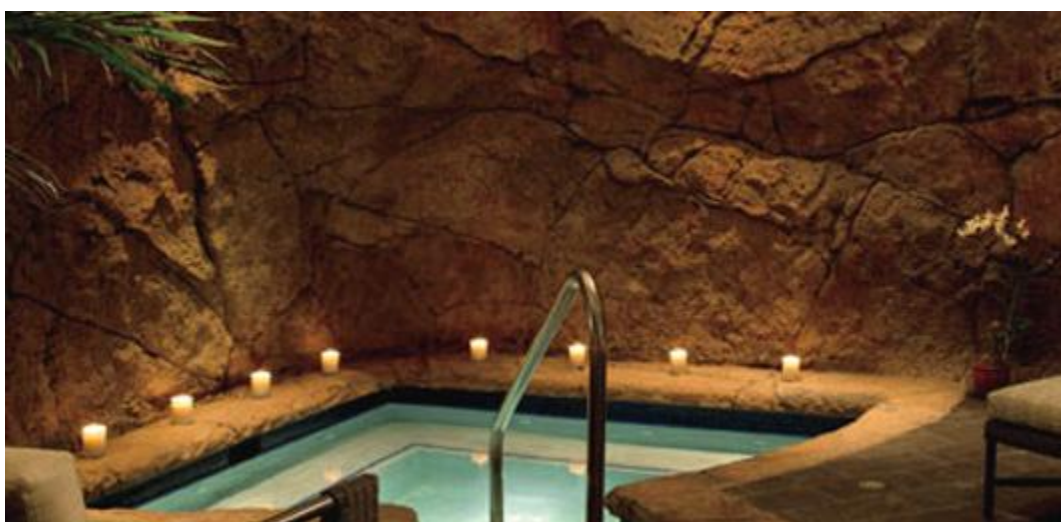
Η ιστορία των ιαματικών πηγών των θέρμων και των λουτρών, όπως έχουμε αναλύσει στα προηγούμενα κεφάλαια, χρονολογείται από το 1700 π.Χ. και οι αρχές της βρίσκονται στον ελληνικό και τον ρωμαϊκό πολιτισμό. Οι πόλεις με ιαματικά νερά έγιναν δημοφιλείς προορισμοί. Γύρω από αυτές τις θερμές ιαματικές πηγές δημιουργήθηκαν τα κέντρα SPA, και μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες. Η μορφή αυτή επιλεκτικού τουρισμού ονομάζεται Θεραπευτικός Τουρισμός. (Θεοδωροπούλου, 2007)

Ο Θεραπευτικός Τουρισμός είναι μία επιλεκτική μορφή Τουρισμού και δεν φέρει σημαντικές απώλειες καθώς μπορεί να λειτουργεί και τους 12 μήνες με αποτέλεσμα να φέρνει σημαντικά οικονομικά πλεονεκτήματα και έτσι να υφίσταται τις λιγότερες αρνητικές επιδράσεις από τυχόν δυσμενείς συγκυρίες.

Πολλά κέντρα Τουρισμού Υγείας λειτουργούν σήμερα στην Κεντρική Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Γερμανία, Ιταλία, Γαλλία, Ελβετία, Αυστρία και λιγότερο στο Βέλγιο, Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα, Ολλανδία, Φιλανδία, Σουηδία. Επίσης λειτουργούν πολλά τέτοια κέντρα στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης όπου ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί σημαντικό κομμάτι της οικονομίας τους π.χ. Ουγγαρία, Τσεχία, Σλοβακία, Ρουμανία, Ρωσία, Γιουγκοσλαβία, Βουλγαρία. Στο χώρο της Μεσογείου εκτός της Ιταλίας, Ισπανίας, Ελλάδας και Πορτογαλίας ιαματικό τουρισμό και τουρισμό υγείας έχουν επίσης αναπτύξει το Ισραήλ, η Τουρκία, η Τυνησία, το Μαρόκο και η Κύπρος.

Στην Ιταλία, που λειτουργούν γύρω στα 200 κέντρα τουρισμού υγείας, κατά το έτος 1988 βρέθηκε ότι επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά 2,3 εκατ. άτομα. Επίσης υπολογίσθηκε ότι το 10% (2005) των εισπράξεων από τον αλλοδαπό τουρισμό προερχόταν από τους επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων τουρισμού υγείας.

Στη Γαλλία λειτουργούν γύρω στα 50 κέντρα τουρισμού υγείας, εκ των οποίων τα περισσότερα εξειδικεύονται στη θαλασσοθεραπεία και περίπου τα 20 στον Ιαματικό Τουρισμό. Το ποσοστό του πληθυσμού που επισκέπτεται τα κέντρα αυτά δεν υπερβαίνει το 1%, ενώ οι ξένοι τουρίστες αποτελούν πολύ μικρό ποσοστό στο σύνολο των λουόμενων. (Garcia, 2005)

Εικόνα 11: Σύγχρονο spa

Στην Πορτογαλία, λειτουργούν 40 κέντρα ιαματικού τουρισμού και για τον κλάδο του τουρισμού υγείας συμβαίνει το ίδιο με την Ισπανία, δηλαδή δεν υπάρχουν προοπτικές.

Στο Βέλγιο λειτουργούν λίγα κέντρα ιαματικού τουρισμού ενώ τα κέντρα τουρισμού υγείας είναι περισσότερα. Εκ των επισκεπτών οι περισσότεροι είναι ημεδαποί τουρίστες αφού βρέθηκε ότι επί συνόλου 240.222 διανυκτερεύσεων (1990) στα κέντρα τουρισμού, το 88,88% πραγματοποιήθηκε από Βέλγους και το υπόλοιπο 11,17% από αλλοδαπούς επισκέπτες.

Στην Αυστρία, λειτουργούν 100 ιαματικά κέντρα, εκ των οποίων τα 20 είναι αποκλειστικά για υδροθεραπεία καθώς έχει αναπτυχθεί πολύ ο τομέας και παρουσιάζεται διεθνώς ως προορισμός αναζωογόνησης κατά της καθημερινής ρουτίνας.

Στην Βόρεια Ευρώπη και συγκεκριμένα στη Σουηδία και τη Φιλανδία τα προϊόντα του τουρισμού υγείας που προσφέρονται είναι πολύ υψηλών προδιαγραφών, τόσο από άποψη κοινωνική όσο και ιατρική.

Στην Βόρεια Αμερική ο τουρισμός υγείας ο οποίος έχει την έννοια της ξεκούρασης μόνο και όχι και της θεραπείας, προσφέρεται σε ειδικευμένους σταθμούς τα "Health Resorts" ή "Spa Resorts". Είναι

ιδιωτικές επιχειρήσεις που βρίσκονται συνήθως σε πολυτελή ξενοδοχεία με μπάνια, πισίνες και αθλητική υποδομή, κυρίως στην Καλιφόρνια και Φλόριδα.

Επίσης στις πρώην Ανατολικές χώρες Ρωσία, Τσεχοσλοβακία, Ουγγαρία κλπ. Ο ιαματικός τουρισμός θεωρείται αναπτυγμένος τομέας, αφού ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού των χωρών αυτών αλλά και των ξένων τουριστών επισκέπτεται τα κέντρα τουρισμού υγείας. Έτσι, στην Ουγγαρία η οποία θεωρείται από τις πλέον αναπτυγμένες στον τομέα αυτό, αφού διαθέτει 100 - 120 τέτοια οργανωμένα κέντρα με πλήρη εξοπλισμό και υποδομή και γύρω στις 350 ιαματικές πηγές με εγκαταστάσεις, το 10% (1988) περίπου του πληθυσμού της επισκέπτεται τις ιαματικές λουτροπόλεις, ενώ το 22% των ξένων επισκεπτών έχει ως προορισμό τα κέντρα του τουρισμού υγείας.

Στην Τσεχοσλοβακία, η οποία διαθέτει και αυτή οργανωμένα κέντρα τουρισμού υγείας, το 3,5% (1988) του πληθυσμού της βρέθηκε ότι υποβλήθηκε σε ιαματική θεραπεία.

3.1 Ευρώπη

Στην Ελβετία, λειτουργούν 22 ιαματικά κέντρα και εξειδικεύονται περισσότερο στην θεραπεία για πρόληψη. Το κλίμα και το υψόμετρο της τοποθεσίας όπου βρίσκονται ορισμένα από τα κέντρα αυτά είναι ιδανικά για την προσφορά προϊόντων που προορίζονται για ανάρρωση και χαλάρωση.

92 κέντρα ιαματικού τουρισμού και ένα κέντρο τουρισμού υγείας λειτουργούν στην Ισπανία καθώς στην συγκεκριμένη χώρα ο κλάδος του τουρισμού υγείας δεν είναι αναπτυγμένος και δεν προωθείται.

Από την άλλη, η Γερμανία διαθέτει 250-300 κέντρα ιαματικού τουρισμού υγείας το έτος 2005 ένας αριθμός 7 εκατ. ατόμων επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά. Εκ των ατόμων αυτών τα 2,3 εκατ. υποβλήθηκαν σε ιαματική θεραπεία (θερμαλισμό) και τα υπόλοιπα άτομα σε

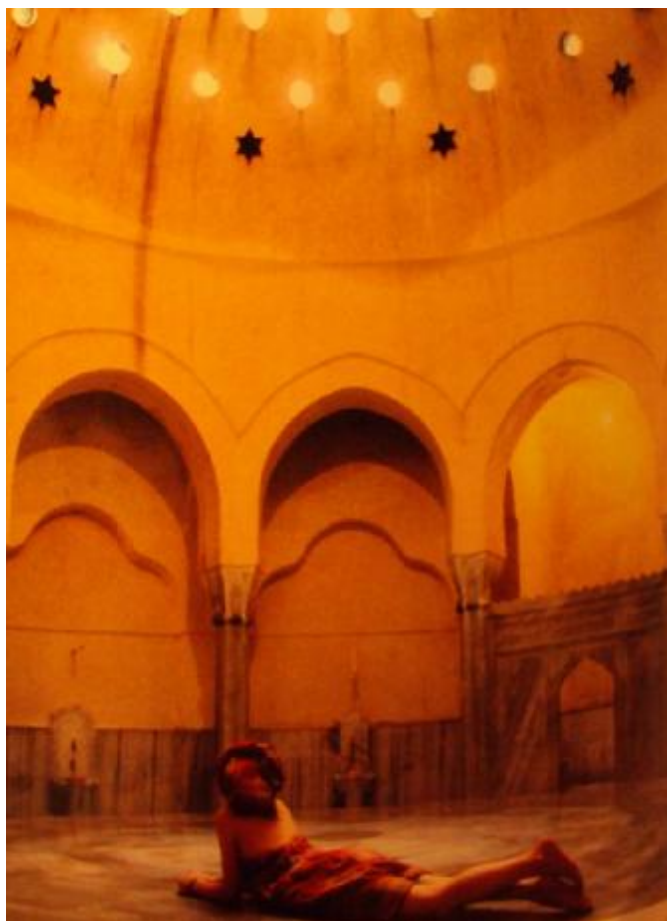

θαλασσοθεραπεία, σε κινησιοθεραπεία και σε κλιματοθεραπεία. Το ποσοστό του γερμανικού πληθυσμού που επισκέφθηκε τα κέντρα αυτά κατά την ίδια χρονιά ήταν γύρω στο 10% ενώ οι ξένοι επισκέπτες

συνήθως αποτελούν μικρό ποσοστό του συνόλου των επισκεπτών των ιαματικών κέντρων (ήταν μόλις το 3% το έτος 1998).

Επιπλέον, Στην Αγγλία, οι φάρμες υγείας είναι γνωστές ως τόποι τουρισμού υγείας, ενώ τα κέντρα ιαματικού τουρισμού έχουν ατονήσει. Μόνο δύο από τα κέντρα αυτά επαναλειτούργησαν το 1985.

Όσον αφορά στην Ιταλία, λειτουργούν γύρω στα 200 κέντρα τουρισμού υγείας, κατά το ίδιο έτος 1988 βρέθηκε ότι επισκέφθηκαν τα κέντρα αυτά 2,3 εκατ. άτομα. Επίσης υπολογίσθηκε ότι το 10% (2005) των εισπράξεων από τον αλλοδαπό τουρισμό προερχόταν από τους επισκέπτες των 12 μεγαλύτερων κέντρων τουρισμού υγείας. (Organization)

Εικόνα 12: Απεικόνιση σύγχρονου spa στην Τουρκία¹²

3.2 Ασία

¹² Ελένη Ι. Κανετάκη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

Στην Ασία σε κάποιους χώρους spa χρησιμοποιείται θαλασσινό νερό για τη λούση του ασθενή. Η βύθιση σε ζεστό θαλασσινό νερό φέρνει το σώμα σε ισορροπία και χαρίζει μια αίσθηση ευεξίας. Η ενυδάτωση σε αλμυρό λουτρό ενεργοποιεί τον οργανισμό, καθώς οι τοξίνες διαλύονται και τα κύτταρα απορροφούν τα σημαντικά μεταλλικά στοιχεία.(Organization)

Εικόνα 13: Spa στην Ινδία

3.3 Αμερική

Στην μαγευτική πόλη της Καλιφόρνια μπορεί κανείς να βρει πολυάριθμα θέρετρα, φυσικά μεταλλικά νερά και spa. Βρίσκεται στην έρημο της Καλιφόρνια και μπορεί να χαλαρώσει κάποιος απολαμβάνοντας θεραπείες, όπως υδροθεραπεία και εξειδικευμένο massage.

Εικόνα 14: Το PalmSpringsSpa της Καλιφόρνια¹³

3.4 Αφρική

Τα περισσότερα Spa της Αφρικής διαθέτουν πολυτελείς χώρους διαμονής, και χαρακτηρίζονται ειδικότερα για τις διακριτικές υπηρεσίες

¹³ Ελένη Ι. Κανετάκη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο

και την γαλήνη απομόνωσης που προσφέρει αλλά και που απαιτείται σε τέτοια θέρετρα, προκειμένου να αναζωογονηθεί κανείς και να ξεκουραστεί. Οι θεραπείες περιλαμβάνουν Λουτρό Υδροθεραπείας, χαμάμ προγράμματα αντιγήρανσης και αποτοξίνωσης, προγράμματα golf fitness και wellness για business executives - που περιλαμβάνουν και θεραπεία διαχείρισης άγχους (stress management). (Παπαδοπούλου, 2012)

Εικόνα 15:Spa στο Μαρόκο¹⁴

¹⁴ <http://www.ethnos.gr/article.asp?catid=22733&subid=2&pubid=109045>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

4.1 Στρατηγικές Μάρκετινγκ

Η βιωσιμότητα για τον τουρισμό, στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, προσεγγίζεται σαν μια προσπάθεια ολοκληρωμένης αντιμετώπισης και διαρκούς εξισορρόπησης όλων των επιμέρους στοιχείων που συνιστούν το αναπτυξιακό της σύστημα στον χώρο. (Κολοκάδου, 2005) Ανεξαρτήτως του κατά πόσο μικροί είναι και πόσο συνειδητά ή όχι το κάνουν όλοι οι τουριστικοί οργανισμοί δραστηριοποιούνται στο μάρκετινγκ.

Το σύστημα μάρκετινγκ γενικότερα αποτελεί ένα άθροισμα στοιχείων, που ασκούν μεταξύ τους μια συχνή αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση και τα οποία αποτελούν ενοποιημένο σύνολο. Τα κυριότερα στοιχεία ενός σύνθετου συστήματος μάρκετινγκ είναι:

- Ø Η επιχείρηση που εφαρμόζει τις αρχές του μάρκετινγκ
- Ø Το προϊόν που προωθείται στην αγορά
- Ø Η αγορά στόχος
- Ø Οι μεσάζοντες του μάρκετινγκ που ενίοτε βοηθούν στη συναλλαγή που πραγματοποιείται μεταξύ της επιχείρησης και της αγοράς στην οποία αυτή απευθύνεται και στην περίπτωση της ξενοδοχειακής επιχείρησης είναι κυρίως τα τουριστικά γραφεία στην Ελλάδα και οι διεθνείς tour operators
- Ø Οι περιβαλλοντικοί περιορισμοί (Πουλικάκου, 2008)

Ο τουρισμός θεωρείται διεθνώς σημαντικός τομέας της Οικονομίας τόσο για τα συναλλαγματικά οφέλη του όσο και για τον ανθρωποκεντρικό του χαρακτήρα. Αποτελεί σημαντική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης. Επιπλέον, τα έσοδα από τον τουρισμό καλύπτουν το έλλειμμα στην ισορροπία του εμπορίου και επηρεάζουν ουσιαστικά την επίτευξη πλεονάσματος ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Ιδιαίτερα, για την Ελλάδα είναι αποφασιστικός παράγοντας διαμόρφωσης του Εθνικού Προϊόντος με καθοριστικό ρόλο στην ανάπτυξη της Εθνικής Οικονομίας.

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής και οι συνεχόμενες απαιτήσεις της καθημερινότητας, προσέλκυσαν το νεανικό κοινό που αντιμετώπισε τα ιαματικά λουτρά ως έναν τρόπο χαλάρωσης και ευεξίας. Η συνεχής ζήτηση των spa, «άνοιξε» τον δρόμο για έναν ιδιαίτερος κερδοφόρο

κλάδο του τουρισμού με την δημιουργία θερμοαισθητικών κέντρων που συνδυάζουν εκτός από υπηρεσίες υγείας και ψυχαγωγία.

Εξαιτίας της σημασίας του στο οικονομικό επίπεδο, το θέμα αυτό αποκτά όλο και μεγαλύτερη προσοχή σε πολλούς κύκλους. Παρόλα αυτά, δεδομένου της ελλείψεως των μητρώων και των στοιχείων, ο αριθμός των τουριστών που ταξιδεύουν για λόγους υγείας είναι άγνωστος και υφίστανται ελάχιστες πληροφορίες για τον οικονομικό αντίκτυπο της εν λόγω δραστηριότητας στο ισοζύγιο πληρωμών των χωρών. Η μελέτη και κατανόηση αυτού του τομέα απαιτούν την προσοχή στην εξέλιξη αυτής της έννοιας και αγοράς .

Τα έργα υποδομής που απαιτούνται τα οποία λειτουργούν ως πόλοι επισκεπτών κατά τη διάρκεια του έτους είναι ωφέλιμο να είναι μεγάλης κλίμακας γιατί οι χώροι που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν προσφέρονται πέραν της θεραπείας για ιατρικές παθήσεις και για την γενικότερη βελτίωση της φυσικής κατάστασης και υγείας των επισκεπτών τους.

Το οικονομικό κέρδος είναι αξιοσημείωτο αφού θα υπάρξει τόνωση της οικονομίας για τις τοπικές κοινωνίες με την δημιουργία θερμοαισθητικών κέντρων.

Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Ø Νέες θέσεις απασχόλησης και τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας (γυμναστές, φυσιοθεραπευτές, ξενοδοχειακοί υπάλληλοι κ.ά.)
- Ø Εισροή περισσότερου συναλλάγματος, εφόσον θα υπάρχει τουρισμός μακράς παραμονής,
- Ø Βελτίωση υπηρεσιών στον τομέα μεταφορών (αεροδρόμια, οδικές συνδέσεις κ.ά)
- Ø Ζήτηση για ανάπτυξη υπηρεσιών αγοράς (τράπεζες, καταστήματα, εστιατόρια κ.ά.)
- Ø Ζήτηση αγαθών για περισσότερους μήνες το χρόνο και εξομάλυνση της εποχικότητας των τουριστικών δραστηριοτήτων
- Ø Ζήτηση για εγκαταστάσεις και ειδική υποδομή (ιατρική) υψηλού επιπέδου, για τον εξοπλισμό των θεραπευτηρίων και των ιατρικών μονάδων

Στο μέλλον αναμένεται ότι ο τουρισμός υγείας και ευεξίας θα αυξηθεί. Οι λόγοι για το παραπάνω είναι η αυξανόμενη γήρανση του πληθυσμού και το εργασιακό άγχος που αυξάνεται ραγδαία ειδικότερα τα τελευταία χρόνια, οπότε οι καταναλωτές βρίσκουν διέξοδο προς αυτήν την

κατεύθυνση της πρόληψης και των εναλλακτικών πρακτικών, επιδιώκοντας πιο εξατομικευμένες ταξιδιωτικές εμπειρίες.

Με όλα τα παραπάνω φαίνεται ότι ο τουρισμός είναι μια μεγάλη γεννήτρια εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης γυναικών, νέων, υψηλής ειδίκευσης και ανειδίκευτων ατόμων που βοηθούν στην προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης. Ο τουρισμός υγείας μπορεί να χρησιμοποιηθεί προκειμένου να καθοριστεί μια αποτελεσματική στρατηγική μάρκετινγκ.

4.2 Κατηγορίες Πελατών

Τις τελευταίες δεκαετίες, η υπόθεση των ιαματικών λουτρών έχει χαράξει μια σταθερή τροχιά. Η ανάπτυξη και συντήρηση της λειτουργίας των ιαματικών λουτρών βασίζεται κατεξοχήν σε μόνιμους πελάτες, τα άτομα της τρίτης ηλικίας, που επιδοτούνται από διάφορα επιδόματα των Ασφαλιστικών Ταμείων.

Οι βασικές κατηγορίες των πελατών που επισκέπτονται τα υδροθεραπευτήρια στην Ελλάδα είναι:

- ✓ Οι **R&R (Rest&Relax)** τουρίστες διακοπών. Οι τουρίστες αυτοί δεν δίνουν μεγάλη βαρύτητα στις παροχές που περικλείονται κατά τις διακοπές όσον αφορά τις διευκολύνσεις των κάμπινγκ και την γενικά τεχνητή υποδομή. Επιπλέον, είναι μέσης ηλικίας, χωρίς μικρά παιδιά. Οι οικογένειες αυτές χαρακτηρίζονται από υψηλά εισοδήματα καθώς και από την τάση να ξεφύγουν από την ρουτίνα της καθημερινότητας μέσω της αναψυχής.
- ✓ Οι **Sightseers**. Οι τουρίστες αυτοί δίνουν μεγάλη προτεραιότητα στην περιήγηση και την θέαση των τοπίων. Το κίνητρο αυτό υπερισχύει έναντι του κόστους και των αποστάσεων. Κύριο μεταφορικό μέσο είναι το αυτοκίνητο. Στην κατηγορία αυτή των τουριστών ανήκουν άτομα ηλικιωμένα με υψηλό διαθέσιμο εισόδημα.
- ✓ Οι **«Sportsenthusiasts»**. Οι τουρίστες της συγκεκριμένης κατηγορίας ενδιαφέρονται για τις δυνατότητες άσκησης αθλητικών δραστηριοτήτων σε ένα προορισμό διακοπών. Επιπροσθέτως, δεν δίνουν βαρύτητα σε θέματα θέασης τοπίων περιήγησης και για το κόστος καθώς και την απόσταση του προορισμού διακοπών. Προγραμματίζουν λιγότερο τις διακοπές τους αλλά όταν πάνε τότε αυτές είναι πάνω από το μέσο όρο παραμονής. Συνήθως ανήκουν στην μεσαία τάξη. Τέλος μαζεύουν χρήματα για να δαπανήσουν σε ακριβές διακοπές τις οποίες δεν πραγματοποιούν συχνά.

- ▼ Οι **business travelers**, οι οποίοι επισκέπτονται έναν προορισμό ο οποίος μπορεί να είναι και τουρισμός για επαγγελματικούς λόγους. αυτή η κατηγορία πελατών μπορούν να συνδυάσουν τα επαγγελματικά με την αναψυχή.
- ▼ Πελάτες που είναι **ασφαλισμένοι** σε κάποιο Ασφαλιστικό Ταμείο (ΟΓΑ, ΙΚΑ). Αυτή η κατηγορία πελατών είναι και η πολυπληθέστερη καθώς καταλαμβάνει το 60-75% του συνολικού όγκου πελατών που επισκέπτεται τα ιαματικά λουτρά. Συνήθως είναι άτομα με μικρό ετήσιο εισόδημα και η παραμονή τους στα λουτρά δεν ξεπερνά τις επτά με δέκα μέρες. (Καραϊσκού, 2006)

4.3 Χαρακτηριστικά Ιαματικού Τουρισμού

Ειπώθηκε παραπάνω ότι ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, εξελίσσεται σήμερα σε μία από τις βασικότερες μορφές τουρισμού με αποδεδειγμένη διαχρονική παρουσία και ζήτηση, παρά τις όποιες διακυμάνσεις υπάρχουν λόγω κοινωνικοοικονομικών συγκυριών. Περιλαμβάνει προγράμματα υγείας που απευθύνονται σε άτομα, τα οποία έχουν βασικό κίνητρο τη διατήρηση, πρόληψη, θεραπεία, ανάρρωση και αποκατάσταση της υγείας τους με σύγχρονες φυσικές, ιατρικές μεθόδους, καθώς και προγράμματα υγιεινής διατροφής, ενεργητικής άθλησης, ομορφιάς, αδυνατίσματος, πνευματικής και ψυχικής ισορροπίας κ.α. (Παπαδοπούλου, 2012)

Επεκτείνεται σε δυο τμήματα εκ των οποίων το πρώτο τμήμα αναφέρεται στα κέντρα ιαματικού τουρισμού (spa resorts), των οποίων ο στόχος είναι η παροχή ιαματικών υπηρεσιών για την αποκατάσταση διαφόρων παθήσεων και το δεύτερο τμήμα περιλαμβάνει τα κέντρα τουρισμού υγείας (health resorts), στα οποία δίνεται έμφαση στη συνολική βελτίωση της υγείας και της φυσικής κατάστασης του οργανισμού.

Ο τουρισμός υγείας με βάση αυτόν τον ορισμό περικλύει εξειδικευμένες μορφές τουρισμού όπου συγκαταλέγονται ο ιαματικός τουρισμός, όπου πρόκειται για μια μορφή τουρισμού που αναφέρεται στη χρήση ιαματικού νερού για την ίαση παθήσεων καθώς και για την πρόληψη και διατήρηση της υγείας, καθώς και ο θερμαλισμός. Από την άποψη του τουρισμού, ο θερμαλισμός ταυτίζεται με τον ιαματικό τουρισμό και οι δυο έννοιες συχνά χρησιμοποιούνται αδιακρίτως.

Συγκεκριμένα, ο θερμαλισμός περιλαμβάνει την ενεργειακή αξιοποίηση των θερμομεταλλικών νερών, τη γενικότερη χρήση της γεωθερμικής ενέργειας, καθώς και τη διαχείριση των μεταλλικών νερών και

αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων του ιαματικού τουρισμού μαζί με διευρυμένες δραστηριότητες αναψυχής και αναζωογόνησης, που μπορούν να έχουν και οι μη ασθενείς τουρίστες, που επισκέπτονται τις πηγές.

Τέλος ως ισοδύναμο δύναται να χρησιμοποιείται και η υδροθεραπεία η οποία χαρακτηρίζεται ως ιατρική θεραπευτική μέθοδος και μπορεί να είναι εσωτερική ή εξωτερική. Η εσωτερική υδροθεραπεία, περιλαμβάνει την ποσιθεραπεία και την εισπνοθεραπεία και η εξωτερική υδροθεραπεία, περιλαμβάνει την λουτροθεραπεία και την πηλοθεραπεία.

Δυστυχώς στην Ελλάδα, η διεθνής άνθηση του ιαματικού τουρισμού με στόχο είτε την θεραπεία (προληπτική, κατασταλακτική), είτε την υγεία-ανανέωση (φυσική ζωή, γυμναστική κλπ.) δεν έχει οδηγήσει στη διαμόρφωση ανάλογης προσφοράς τουριστικών προϊόντων, που να αξιοποιεί τους σημαντικούς φυσικούς πόρους της χώρας (πλήθος ιαματικών πηγών με εξαιρετικές φυσικοχημικές ιδιότητες) για την προσέλκυση αξιόλογων τμημάτων της διεθνούς αγοράς.

Σημαντικό τμήμα της βιομηχανίας του τουρισμού υγείας αποτελεί και η εμφιάλωση και εμπορία του μεταλλικού νερού. Υπάρχουν ακόμη πολλές βιομηχανίες καλλυντικών, που έχουν ως πρώτη ύλη το μεταλλικό νερό και τον άργιλο (προέρχεται από τον πηλό) για την παρασκευή καλλυντικών. (Σφακιανάκης, 2000)

4.4 Εγκαταστάσεις & Υποδομές Ιαματικού Τουρισμού στην Ελλάδα

Η ύπαρξη πολύ σημαντικών ιαματικών πηγών, σε τόπους με εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον και κλίμα, παρέχει μεγάλες δυνατότητες, ώστε με την αξιοποίησή τους να εξελιχθούν από θεραπευτικά κέντρα που είναι σήμερα, σε παραθεριστικά κέντρα υγείας, κατά το πρότυπο των μεγάλων Κέντρων Τουρισμού Υγείας της Κεντρικής Ευρώπης.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ), οι καταγεγραμμένες πηγές θερμομεταλλικών νερών, στην Ελλάδα ανέρχονται συνολικά σε 822, από τις οποίες οι 752 (91,5%) είναι αξιοποιήσιμες σε σχέση με το δυναμικό τους (γεωθερμία) ή την καταλληλότητά τους για πόση ύδατος.

Εξαιτίας του ότι ο τουρισμός υγείας είναι μία μεγάλη κατηγορία τουρισμού που περιλαμβάνει άλλες υποκατηγορίες όπως τον Θεραπευτικό και τον Ιαματικό τουρισμό και άλλες επιμέρους μορφές, όπως τον τουρισμό ευεξίας και τον τουρισμό διάφορων μορφών

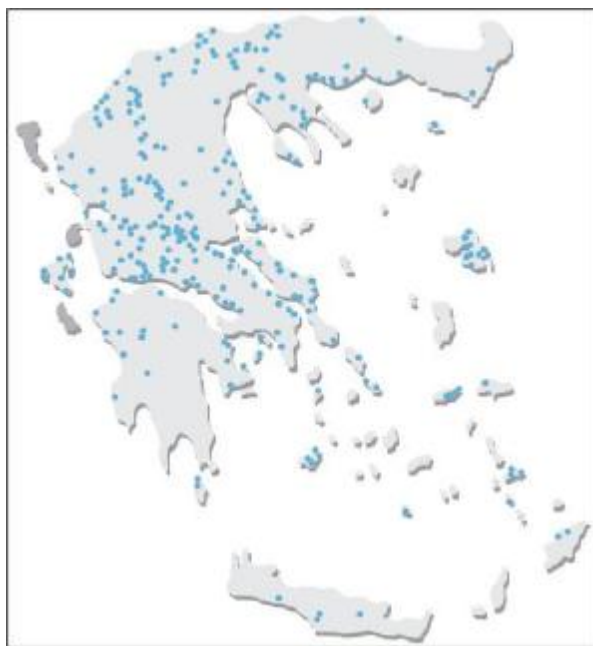
φυσικοθεραπείας, οι αρχιτεκτονικές υποδομές του τουρισμού υγείας πρέπει να αποτελούνται από τις μικρότερες εγκαταστάσεις κάθε μορφής, ανάλογα με τα προγράμματα υγείας, στα οποία συμμετέχουν οι τουρίστες. (Μαραντίδου, 2009)

Ο ελληνικός τουρισμός, και ειδικότερα το τουριστικό real estate προκειμένου να κλείσουν τις πληγές τους, έχουν στραφεί προς την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας με τη δημιουργία Κέντρων Τουρισμού Υγείας, τα οποία υποστηρίζονται από ξενοδοχειακές μονάδες πέντε αστέρων και άλλες τουριστικές υποδομές όπως spa, ιαματικά λουτρά, κέντρα αποκατάστασης, ειδικές κλινικές και κέντρα ομορφιάς και ευεξίας κ.λπ. Φιλοδοξία των ειδικών της συγκεκριμένης αυτής αγοράς είναι να ξεφύγει η Ελλάδα από το τουριστικό μοντέλο των τελευταίων 50 ετών και να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο πακέτο υπηρεσιών το οποίο θα συνδυάζει το ταξίδι και την αναψυχή με την αποκατάσταση κάποιου προβλήματος υγείας. «Θα υπάρχουν ολοκληρωμένα πακέτα τουρισμού υγείας και διακοπών με σκοπό την προσέλκυση χιλιάδων ξένων οι οποίοι θα θέλουν να έλθουν στην Ελλάδα. (Κολοκάρδου, 2005)

Μια αντιπροσωπευτική μορφή μπορούν να θεωρηθούν τα τουριστικά κέντρα υγείας. Η ανάπτυξή τους δύναται να εξελιχθεί σε περιοχές όπου υφίστανται ήδη ιαματικές πηγές. Συνήθως, οικοδομούνται σε περιοχές όπου η φυσική ομορφιά είναι υπάρχουσα, μέσα στις οποίες υπάρχει η δυνατότητα να αναπτυχθούν και άλλες εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Αδιαμφισβήτητα, τα τουριστικά κέντρα υγείας μπορούμε να θεωρήσουμε ως κόμβο επικοινωνίας μεταξύ του εναλλακτικού τρόπου της ιατρικής που εφαρμόζεται στον Ιαματικό τουρισμό και την ορθόδοξη ιατρική που εφαρμόζεται στα ιατρικά κέντρα αποκατάστασης του τουρισμού υγείας.

Στα τουριστικά κέντρα υγείας υπάρχουν ποικίλα ειδικά προγράμματα υγείας που εφαρμόζονται αλλά και προγράμματα τα οποία έχουν σχέση με την υγεία, όπως διάφορα προγράμματα πρόληψης, διατήρησης, θεραπείας, ανάρρωσης και αποκατάστασης. Σημαντικό βήμα αποτελεί το γεγονός ότι τα σύγχρονα μεγάλα κέντρα αποτελούν ιδανικό και προσβάσιμο προορισμό για άτομα με ειδικές ανάγκες και για άτομα με χρόνιες παθήσεις, εφόσον παρέχουν οποιαδήποτε υπηρεσία μπορεί αυτά να χρειαστούν, ενώ παράλληλα μπορούν να ψυχαγωγηθούν. Στην χώρα μας, μέσα στα πλαίσια του κοινωνικού τουρισμού, επιλέγονται σαν τουριστικοί προορισμοί τα κέντρα υγείας.

Μέχρι τώρα, έχουν δημιουργηθεί ελάχιστα ιδιωτικά κέντρα τουρισμού υγείας στην Ελλάδα, αφού όπως προαναφέρθηκε, το κράτος δεν χρηματοδοτεί για την δημιουργία τους. Το θετικό είναι ότι τα ταμεία των Ελλήνων ασθενών - τουριστών ως επί τω πλείστον καλύπτουν τα έξοδα. (Θεοδοροπούλου, 2007)

Εικόνα 16: Θερμομεταλλικές πηγές στην Ελλάδα

Στην Κρήτη λειτουργεί το κέντρο «ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ», που κατασκευάστηκε από ιδιωτικά κεφάλαια και αποτελεί πρότυπη μονάδα τεχνητού νεφρού. Η μονάδα ιδρύθηκε το 2000 και υπολογίζεται ότι έχουν φιλοξενηθεί 1.700 αλλοδαποί και 200 Έλληνες νεφροπαθείς, με μέσο όρο παραμονής 11 διανυκτερεύσεις έκαστος. Αν συμπεριληφθούν και οι συνοδοί των ασθενών, οι διανυκτερεύσεις ανέρχονται σε 47.000, μέχρι τις αρχές του 2007. Σύμφωνα με στοιχεία του Πανελληνίου Συνδέσμου Νεφροπαθών, οι Έλληνες αιμοκαθαιρόμενοι ανέρχονται σήμερα σε 7.800. Οι νεφροπαθείς, δεδομένων των συγκεκριμένων ιατρικών αναγκών τους, αποτελούν ένα τμήμα της αγοράς με μεγάλες προοπτικές αξιοποίησης των δυνατοτήτων του Τουρισμού Υγείας. Άλλες μονάδες νεφροπαθών έχουν δημιουργηθεί στην Ελλάδα, βρίσκονται στην Μεσσήνη, στην Καλλιθέα και στην Χαλκίδα. Το 1200τμ υπερσύγχρονο κτίριο δυναμικότητας 100 κλινών το οποίο βρίσκεται σε ιδιόκτητο χώρο 4 στρεμμάτων στην Μεσσήνη μέσα σε ένα καταπράσινο περιβάλλον εξυπηρετεί τους αιμοκαθαιρόμενους επισκέπτες της Νοτιοδυτικής Πελοποννήσου από τον Φεβρουάριο του 2009. Ανά περιόδους γίνονται καμπάνιες από αυτά τα κέντρα, για να προσεγγίσουν τουρίστες από ξένα κράτη, καθώς επιλέγουν ως προορισμό τους και άλλα κράτη, όπως την Τουρκία την Ισπανία και το Μαρόκο.

Ένα σύγχρονο παράδειγμα Τουρισμού Υγείας στην Ελλάδα που λειτουργεί ως οφθαλμολογικό κέντρο και ξεκίνησε μια στρατηγική συνεργασία με την Aldemar στην Κρήτη είναι η «ΕΜΜΕΤΡΩΠΙΑ» . Πραγματοποιεί περίπου 1.000 διαθλαστικές επεμβάσεις ετησίως, με το 27% των ασθενών της να προέρχονται από περιοχές εκτός Κρήτης και το

12% εκτός Ελλάδος. Η «ΕΜΜΕΤΡΩΠΙΑ» ασχολείται με την Οφθαλμολογία - μία υπηρεσία που ολοκληρώνεται σε μία μέρα, όπως η Οδοντιατρική και η Πλαστική Χειρουργική και είναι ανώδυνες και σύντομες, μπορούν να συνδυαστούν με ολιγοήμερη ανάρρωση σε διάφορα ήδη υπάρχοντα θέρετρα. Είναι η μοναδική κλινική στην Κρήτη και μια από τις ελάχιστες στην Ευρώπη που διαθέτει ταυτόχρονα δύο διαφορετικά laser τελευταίας γενιάς, με δυνατότητα και των δύο εξατομικευμένων επεμβάσεων ανάλογα της ιδιαιτερότητας του κάθε ματιού. Στη διαθλαστική χειρουργική με laser θεραπεύεται η μυωπία, ο αστιγματισμός, η υπερμετροπία και τελευταία, η πρεσβυωπία. Οι επεμβάσεις αυτές προϋποθέτουν έναν αυστηρό προεγχειρητικό έλεγχο που διαρκεί 2-3 ώρες. Κατά τη διάρκεια του προ-εγχειρητικού ελέγχου γίνεται μια αναλυτική εξέταση τόσο της όρασης, όσο και του οπτικού συστήματος, έτσι ώστε να καθοριστεί η καταλληλότητα ή όχι του ασθενή για τη διαθλαστική χειρουργική επέμβαση. (Καραμαλέγκου, 2011)

4.5 Προοπτικές για τον Ιαματικό Τουρισμό στην Ελλάδα

Οι προοπτικές του κλάδου στην Ελλάδα δείχνουν αισιόδοξες. Σε αυτή την κατεύθυνση συντελούν παράγοντες, όπως το ήπιο κλίμα ορισμένων γεωγραφικών περιοχών της Ελλάδας. Επιπλέον από ημεδαπά και αλλοδαπά κεφάλαια, πραγματοποιούνται μεγάλες επενδύσεις στους χώρους της υγείας και του τουρισμού. Ένα ακόμα θετικό στοιχείο προς την κατεύθυνση αυτή είναι η δημιουργία ενιαίας ευρωπαϊκής συνείδησης, διά μέσου της εφαρμογής μιας κοινής πολιτικής στο πλαίσιο των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η αγορά της συνεχώς διευρύνεται, κι αυτό σημαίνει ότι διευκολύνεται εντός των ορίων της η μετακίνηση κεφαλαίων και ανθρώπων. Επίσης δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε ότι τα έξοδα στα κέντρα Τουρισμού υγείας καλύπτονται με βάση την ισχύουσα (κοινοτική) νομοθεσία από τα ασφαλιστικά ταμεία, παρακάμπτοντας πολλά νομικά εμπόδια. Στην κατεύθυνση αυτή η ελληνική πολιτεία προτίθεται να διευκολύνει τις προσπάθειες ανάπτυξης, δίνοντας κίνητρα για την ίδρυση, επέκταση και εκσυγχρονισμό των υποδομών και εγκαταστάσεων ειδικής τουριστικής υποδομής, που ενισχύουν τις θεματικές μορφές τουρισμού. Παράλληλα διαμορφώνεται από το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, νέο σχέδιο νόμου για τον Τουρισμό υγείας και τον Ιαματικό Τουρισμό, προκειμένου να συμπληρωθεί το νομικό πλαίσιο ανάπτυξης, οι βάσεις του οποίου τίθενται με τον Αναπτυξιακό Νόμο. Ο Τουρισμός Υγείας μπορεί να είναι ευεργετικός και για τις τοπικές κοινωνίες. Η ανάγκη για μονάδες τεχνητού νεφρού είναι μεγάλες, ειδικά στην περιφέρεια.

Η ταχύτερη ανάπτυξη μεταξύ των ειδών του Τουρισμού Υγείας σημειώνεται στην περίπτωση του Τουρισμού Ευεξίας. Ιδιαίτερη προσοχή όμως πρέπει να δοθεί στον Ιατρικό Τουρισμό, αφού υπάρχει ένα μεγάλο τμήμα της αγοράς που εκ των συνθηκών αντιλαμβάνεται ως πρωταρχική ανάγκη τη θεραπεία και ως δευτερεύουσα ανάγκη τον τουρισμό. Η διανομή του προϊόντος όμως παραμένει συντριπτικά υπέρ του Τουρισμού Ευεξίας. (Καραμαλέγκου, 2011)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΛΟΥΤΡΑ ΑΡΙΔΑΙΑΣ

Εισαγωγή

Γενικά οι ιαματικές πηγές δύνανται ώστε, με την αξιοποίησή τους, να αναπτυχθούν, να εξελιχθούν σε κέντρα υποδοχής επισκεπτών όλων των ηλικιών για θεραπεία, αναζωογόνηση και αναψυχή, κατά το πρότυπο των μεγάλων Ευρωπαϊκών Κέντρων Τουρισμού Υγείας. Στο παρόν κεφάλαιο, θα διεξαχθεί αναλυτική μελέτη όσον αφορά τις ιαματικές πηγές και τις ιαματικές ιδιότητες των λουτρών Λουτρακίου Αριδαίας, τα οποία βρίσκονται στο Νομό Πέλλας καθώς και θα αναλυθεί και η δειγματοληπτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την συλλογή των πρωτογενών δεδομένων της παρούσας εργασίας. Πιο ειδικά, θα περιγράφεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε, η ανάλυση και οι περιορισμοί που υπήρχαν σε ότι αφορά στο σχεδιασμό της. Επιπλέον γίνεται συνοπτική παρουσίαση των ενοτήτων του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε για τους επισκέπτες, καθώς και των αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την ανάλυση.

5.1 Η Ευρύτερη Περιοχή

Τα Λουτρά Πόζαρ ή Λουτρά Αριδαίας ή Λουτράκι Αριδαίας στους πρόποδες του Καιμακτσαλάν είναι ένας προορισμός στον νομό Πέλλας και στην Μακεδονία γνωστό σε όλους σαν Λουτρά Πόζαρ θερμά λουτρά ή Ιαματικά Λουτρά στο Πόζαρ. Τα Λουτρά Πόζαρ είναι ένα από τα πιο θεραπευτικά Ιαματικά Λουτρά στην Ελλάδα, με πολλές παροχές και εξυπηρετήσεις. Η λουτρόπολη απέχει 3 χιλιόμετρα από το Λουτράκι και βρίσκεται στην κοιλάδα του ρέματος του Αγίου Νικολάου. Το παλαιότερο όνομα του ρέματος ήταν "Τόπλιτσα", που σημαίνει στα σλάβικα, σε ελεύθερη μετάφραση: "Θερμοπόταμος". Η κοιλάδα ακολουθεί τις στροφές του ποταμού και το φυσικό της κάλλος είναι απaráμιλλο, με πολλούς τεχνητούς καταρράκτες (μέρος των αντιπλημμυρικών έργων, κομψά εντεταγμένων στο περιβάλλον), οργιάζουσα βλάστηση και θεαματικές βραχώδεις, απόκρημνες πλαγιές εκατέρωθεν. (Κοντοπούλου, 2013)

5.2 Η Ιστορία των Λουτρών

Τα ιαματικά θερμά νερά των Λουτρών Πόζαρ στην επαρχία Αλμωπίας, αναβλύζουν εδώ και χιλιάδες χρόνια από το βουνό και δημιουργούν ένα εντυπωσιακό τοπίο με μαγευτική θέα στο όρος Καϊμακτσαλάν.

Ο «Κήπος της Εδέμ», όπως έχει επικρατήσει να χαρακτηρίζονται τα Λουτρά Πόζαρ, διασχίζεται από τον θερμοπόταμο, που πηγάζει από το όρος Βόρας.

Τα Λουτρά Λουτρακίου ή Πόζαρ είναι γνωστά από αρχαιοτάτων χρόνων. Θρύλοι, αλλά και ευρήματα κάνουν λόγο για χρήση των ιαματικών νερών, τόσο την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου όσο και επί Ρωμαϊκής και Βυζαντινής περιόδου.

Η ιαματική λουτροθεραπεία είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ελληνική ιστορία. Ανατρέχοντας στο μακρινό παρελθόν υπάρχουν αμέτρητες αναφορές στα λουτρά και τις θεραπευτικές τους ιδιότητες. Άλλωστε και τα Ασκληπιεία χτίζονταν δίπλα σε θερμές πηγές, προκειμένου οι ασθενείς να υποβάλλονται σε διάφορες θεραπείες λουτρών.

Εικόνα 17: Λουτρά Πόζαρ ή Αριδαίας

Με τις ευεργετικές ιδιότητες της λουτροθεραπείας ασχολήθηκε και ο πατέρας της Ιατρικής, Ιπποκράτης τον 5ο αιώνα π.Χ. και προσδιόρισε τις παθήσεις, για τις οποίες ενδείκνυται η χρήση των ιαματικών νερών. Κατά την ρωμαϊκή εποχή οι Έλληνες γιατροί ασχολήθηκαν με την υδροθεραπεία και χρησιμοποίησαν θεραπευτική δίαιτα σε συνδυασμό με λουτρά και γυμναστική και τελικά στις αρχές του 16ου αιώνα έχουμε αναβίωση της ιατρικής λουτροθεραπείας με επιστημονική μεθοδολογία.

Υπάρχουν ενδείξεις ότι η λουτρόπολη χρησιμοποιήθηκε και κατά την Βυζαντινή περίοδο όχι όμως για τα θερμά νερά της. Συγκεκριμένα έχουν βρεθεί νομίσματα από τη Βυζαντινή περίοδο και κεραμικά καθώς επίσης και λαξεμένες κόγχες σε βράχους της λουτρόπολης, όπου πιστεύεται ότι

οι πιστοί τοποθετούσαν τις εικόνες και στο τέλος του μυστηρίου της βάπτισης τις έπαιρναν μαζί τους. (Ενημερωτικό φυλλάδιο Λουτρά 2009)

Στο τοπίο των Βαλκανικών πολέμων και του πρώτου παγκοσμίου πολέμου, η χρήση των λουτρών περνά σε ιδιώτη όπου και παραμένει για περισσότερα από 50 χρόνια. Το 1984 μετά από δυναμικές κινητοποιήσεις, τα λουτρά παραχωρήθηκαν στην κοινότητα Λουτρακίου. Από το 1988 τα διαχειρίζεται η δημοτική επιχείρηση «Λουτρά Λουτρακίου».

Ένας μύθος αναφέρει ότι κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας ένας πασάς στην περιοχή της λουτρόπολης προσπαθώντας να αποτρέψει τους πιστούς από την χρήση των θεραπευτικών νερών της πηγής Αγίασμα, μόλυνε τα νερά με τον άρρωστο σκύλο του. Βάζοντας το σκύλο μέσα στο αγίασμα, ο σκύλος θεραπεύτηκε, αλλά το νερό έχασε μέρος από τις θεραπευτικές του ιδιότητες. Σύμφωνα με μαρτυρίες γερόντων για να θεραπευτεί ένας πιστός, θα πρέπει να παραμείνει στην κοίτη του ποταμού και το ιαματικό νερό θα πάρει το κακό μαζί του. Ακόμα και σήμερα πηγαίνουν πιστοί.

5.3 Μεθοδολογία Έρευνας

Είναι γνωστό ότι η μεθοδολογία που θα ακολουθείται κάθε φορά προσδιορίζεται, κυρίως, από τις ιδιαιτερότητες και τους επιμέρους στόχους της εκάστοτε έρευνας.

Οι ερευνητικές μέθοδοι διακρίνονται σε ποιοτικές και ποσοτικές. Οι ποσοτικές αναλύουν την ποσότητα εμφάνισης του φαινομένου που εξετάζεται και οι ποιοτικές αναφέρονται στο είδος, στο συγκεκριμένο χαρακτήρα του φαινομένου. Και οι δύο μέθοδοι δίνουν την δυνατότητα στον ερευνητή να προσεγγίσει ένα ερευνητικό πεδίο και να επικεντρωθεί σε αυτό. Οι ποιοτικές και ποσοτικές προσεγγίσεις έχουν πολλά κοινά : Και οι δύο προσπαθούν να συλλέξουν ακριβείς πληροφορίες για τα κοινωνικά φαινόμενα, έχουν όμως και διαφορές ως προς το είδος των πληροφοριών και τον τρόπο που τις συλλέγουν. Οι ποσοτικές μέθοδοι επικεντρώνονται σε αριθμητικά δεδομένα και σε στατιστικές συγκρίσεις , στην μέτρηση των θεωρητικών εννοιών μέσω εργαλείων , όπως είναι το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο, προκειμένου να εξάγουν αιτιακές σχέσεις. Οι ποιοτικές μέθοδοι και τεχνικές αποτελούν αναγκαία εργαλεία στην ανάλυση ποσοτικών στοιχείων και στην διατύπωση νέων υποθέσεων.

Με βάση την παραπάνω θεώρηση, σε αυτή την ενότητα, γίνεται μία προσπάθεια για να τοποθετηθεί η έρευνα στο παραπάνω θεωρητικό πλαίσιο. Σύμφωνα με το αντικείμενο και τον σκοπό της έρευνας, διεξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα:

Αναφορικά με το είδος της έρευνας, θα την κατατάσσαμε στη μικτή έρευνα. Ο λόγος είναι ότι χρησιμοποιεί στοιχεία της ποσοτικής έρευνας αλλά κατά βάση είναι ποιοτική, καθώς σκοπός της είναι η ανάλυση ποσοτικών στοιχείων και η διατύπωση νέων υποθέσεων. Από την ποσοτική έρευνα χρησιμοποιείται το βασικό της εργαλείο που είναι το ερωτηματολόγιο, ενώ μερικά ποσοτικά δεδομένα (όπως η ηλικία, τα έτη εμπειρίας κ.ά.) χρησιμοποιούνται με σκοπό την διερεύνηση αιτιωδών σχέσεων με κάποιες βασικές υποθέσεις.

5.4 Ερωτηματολόγιο

Στο Ερωτηματολόγιο, οι μεταβλητές διακρίθηκαν σε 18 μονοθεματικές ερωτήσεις. Οι μονοθεματικές αποτελούνται από ένα θέμα με το οποίο μπορούν να περιγραφούν πλήρως (Σιάρδος, 2002). Όσον αφορά στην μέτρηση των ποσοτικών μεταβλητών, όπως η ηλικία, χρησιμοποιήθηκε κλίμακα μετρήσεων με μέτρα απόλυτους αριθμούς. Για τις ποσοτικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν η ονομαστική και η τακτική κλίμακα μέτρησης μεταβλητών (Σιάρδος, 2002).

Οι 18 μεταβλητές που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο είναι οι εξής:

1. **Φύλο:** Αφορά στο φύλο του εκάστοτε ερωτώμενου επισκέπτη. Οι μεταβλητές προσδιορίζονται με Άνδρας και Γυναίκα.
2. **Ηλικία:** Με τη μεταβλητή αυτή προσδιορίζονται τα έτη ζωής του ερωτώμενου επισκέπτη. Διακρίθηκε σε επίπεδα 18-35, 36-45, 46-60 και άνω των 61.
3. **Τόπος διαμονής:** Αφορά στη συγκεκριμένη περιοχή όπου διαμένει ο ερωτώμενος επισκέπτης και η διάκριση έγινε με βάση Αττική, Θεσσαλονίκη και Άλλο.
4. **Οικογενειακή κατάσταση:** Αναφέρεται στην προσωπική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο ερωτώμενος, διακρίθηκε σε κατηγορίες όπως Άγαμος/η, Έγγαμος/η, Διαζευγμένος/η, Χήρος/α.
5. **Επάγγελμα:** Έχει σχέση με τη βασική απασχόληση του ερωτώμενου επισκέπτη, διακρίθηκε σε κλάσεις όπως Ιδιωτικός υπάλληλος, Δημόσιος υπάλληλος, Συνταξιούχος και Άλλο.
6. **Μορφωτικό επίπεδο:** Σχετίζεται με τη βασική εκπαίδευση του ερωτώμενου και η μέτρηση έγινε με βάση όπως Αναλφάβητος/η, Δημοτικό, Γυμνάσιο/Λύκειο/Τεχνικό, ΙΕΚ, ΑΕΙ/ΑΤΕΙ, Κάτοχος Διδακτορικού.
7. **Επίσκεψη στα λουτρά:** Αφορά τους λόγους για τους οποίους ο ερωτώμενος πραγματοποίησε επίσκεψη στα λουτρά, όπου μετρήθηκαν οι πιθανοί λόγοι με τις παραμέτρους

Αναψυχή/Ξεκούραση, Λόγοι Υγείας, Συνδυασμός των δύο παραπάνω, Άλλο.

8. **Άτομο συνοδείας στα λουτρά:** Αναφέρεται στο άτομο το οποίο συνταξίδεψε μαζί με τον ερωτώμενο και την σχέση που έχουν μεταξύ τους. Οι μεταβλητές διακρίνονται σε Σύντροφος, Οικογένεια, Συγγενείς, Φίλοι, Μόνος/η.

9. **Πηγή πληροφόρησης για τα λουτρά:** Αφορά τα πρόσωπα ή τα μέσα που ενημέρωσαν τον ερωτώμενο για την λειτουργία των λουτρών Αριδαίας και οι παράμετροι έχουν ως εξής: Από τον γιατρό, από το διαδίκτυο, από φίλο/συγγενή, από τα ΜΜΕ, Άλλο.

10. **Συχνότητα επίσκεψης στα λουτρά:** έχει σχέση με τη συχνότητα με την οποία πραγματοποιεί ο ερωτώμενος επίσκεψη στα αναφερόμενα λουτρά. Διακρίνεται σε κλάσεις: πάρα πολύ συχνά, συχνά, μερικές φορές, σπάνια, καθόλου.

11. **Γνώμη προτίμησης για τα λουτρά:** σχετίζεται με τους λόγους που ο ερωτώμενος επισκέπτης προτιμά να επισκέπτεται τα συγκεκριμένα λουτρά και παρουσιάζεται με τις μεταβλητές κοντά λόγω καταγωγής, κοντά λόγω κατοικίας, οικονομική παράμετρος, λόγω ποιοτικών υπηρεσιών/ εγκαταστάσεων, λόγω θεραπείας, Άλλο.

12. **Ικανοποίηση από τα λουτρά Αριδαίας :** αναφέρεται στην ικανοποίηση που σχημάτισε ο ερωτώμενος σχετικά με τη επίσκεψή του και μετράται με Ναι ή Όχι .

13. **Βαθμός ικανοποίησης σχετικά με την επίσκεψη:** σχετίζεται με τον βαθμό ικανοποίησης του επισκέπτη στα λουτρά και μετριέται με βάση 1=καθόλου ικανοποιημένος, 2= ελάχιστα ικανοποιημένος, 3= ικανοποιημένος, 4=αρκετά ικανοποιημένος, 5=πάρα πολύ ικανοποιημένος.

14. **Επίσκεψη σε άλλα λουτρά:** αναφέρεται στην επίσκεψη του ερωτώμενου σε άλλα λουτρά για θεραπευτικούς λόγους, με μεταβλητές το Ναι ή το Όχι.

15. **Πρόταση λουτρών σε τρίτο άτομο:** σχετίζεται με το αν θα πρότεινε ή θα σύστηνε ο ερωτώμενος τα λουτρά Αριδαίας σε κάποιον άλλο με τις κλάσεις Ναι ή Όχι.

16. **Ικανοποίηση επισκέπτη για το επίπεδο υπηρεσιών των λουτρών με το κόστος τους:** η μεταβλητή αυτή αφορά στην συμφωνία ή διαφωνία των ερωτώμενων αν το επίπεδο των υπηρεσιών των εν λόγω λουτρών και το κόστος που συνεπάγονται είναι συμβατό με τις απαιτήσεις τους. Οι μεταβλητές που εξετάζονται είναι στην κλίμακα του Ναι ή του Όχι.

17. **Βαθμός ικανοποίησης για το επίπεδο υπηρεσιών με το κόστος των λουτρών:** σχετίζεται με το βαθμό ικανοποίησης ως προς το συνδυασμό των υπηρεσιών με το κόστος των λουτρών Αριδαίας με κλάσεις 1= καθόλου ικανοποιημένος, 2= ελάχιστα ικανοποιημένος, 3=

ικανοποιημένος, 4=αρκετά ικανοποιημένος, 5=πάρα πολύ ικανοποιημένος.

18. Προθυμία πιθανής μελλοντικής επίσκεψης στα λουτρά Αριδαίας: η μεταβλητή αυτή σχετίζεται με την μελλοντική επίσκεψη του ερωτώμενου στα λουτρά με μετρήσεις το Ναι ή το Όχι.

I. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΩΤΩΜΕΝΟΥ

- Φύλο

Άνδρας

Γυναίκα

- Ηλικία

18-35

36-45

46-60

Άνω των 61

- Περιοχή διαμονής

Αττική

Θεσσαλονίκη

Άλλο

- Οικογενειακή κατάσταση

Άγαμος/η

Έγγαμος/η

Διαζευγμένος/η

Χήρος/α

- Επάγγελμα

Ιδιωτικός υπάλληλος

Δημόσιος υπάλληλος

Συνταξιούχος

Άλλο

- Μορφωτικό επίπεδο

Αναλφάβητος/η

Δημοτικό

Γυμνάσιο/Λύκειο/Τεχνικό

ΙΕΚ

ΑΕΙ/ΑΤΕΙ

Κάτοχος διδακτορικού

Π. Ο ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ/ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΑΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

- Για πιο λόγο επισκέπτεστε τα λουτρά:

Αναψυχή και ξεκούραση

Λόγοι υγείας

Συνδυασμός των δυο παραπάνω

Άλλο

- Με ποια άτομα ταξιδεύετε συνήθως:

Σύντροφος

Οικογένεια

Συγγενείς

Φίλοι

Μόνος/η

- Από πού μάθατε για τα λουτρά Λουτρακίου Αριδαίας:

Από τον γιατρό μου

Από το διαδίκτυο

Από φίλο/συγγενή

Από τα ΜΜΕ

Άλλο

- Επισκέπτεστε συχνά τα εν λόγω λουτρά:

Πάρα πολύ συχνά

Συχνά

Μερικές φορές

Σπάνια

Καθόλου

- Γιατί προτιμάτε τα συγκεκριμένα λουτρά:

Είναι κοντά στον τόπο καταγωγής μου

Είναι κοντά στον τόπο κατοικίας μου

Είναι οικονομικά

Διαθέτουν καλύτερες υπηρεσίες/εγκαταστάσεις

Είναι θεραπευτικά

Άλλο

- Είστε ικανοποιημένοι από την επίσκεψή σας στα εν λόγω λουτρά:

Ναι

Όχι

- Σε ποιο βαθμό:

1

2

3

4

5

- Έχετε επισκεφτεί άλλα λουτρά για θεραπευτικό σκοπό:

Ναι

Όχι

- Θα συστήνατε τα εν λόγω λουτρά σε κάποιον άλλο:

Ναι

Όχι

- Είστε ικανοποιημένος με το επίπεδο υπηρεσιών που προσφέρουν τα εν λόγω λουτρά σε σχέση με το κόστος της επίσκεψής σας:

Ναι

Όχι

- Σε ποιο βαθμό:

1

2

3

4

5

- Θα επισκεπτόσασταν ξανά τα λουτρά Λουτρακίου Αριδαίας:

Ναι

Όχι

5.5 Δείγμα Μελέτης

Το πρώτο βήμα στην δειγματοληπτική διαδικασία είναι ο προσδιορισμός του πληθυσμού τον οποίο θα αφορούν τα συμπεράσματα της έρευνας . Η έρευνα απευθύνεται και στα δύο φύλα ανεξάρτητα από την ηλικία τους και τον τομέα στον οποίο εργάζονται. Ουσιαστικά, το δείγμα μας αποτελείται από πενήντα ερωτώμενους οι οποίοι κλήθηκαν να δηλώσουν τις απόψεις τους για θέματα, κατά κύριο λόγο, σχετικά με την Εταιρική και κοινωνική Ευθύνη των επιχειρήσεων.

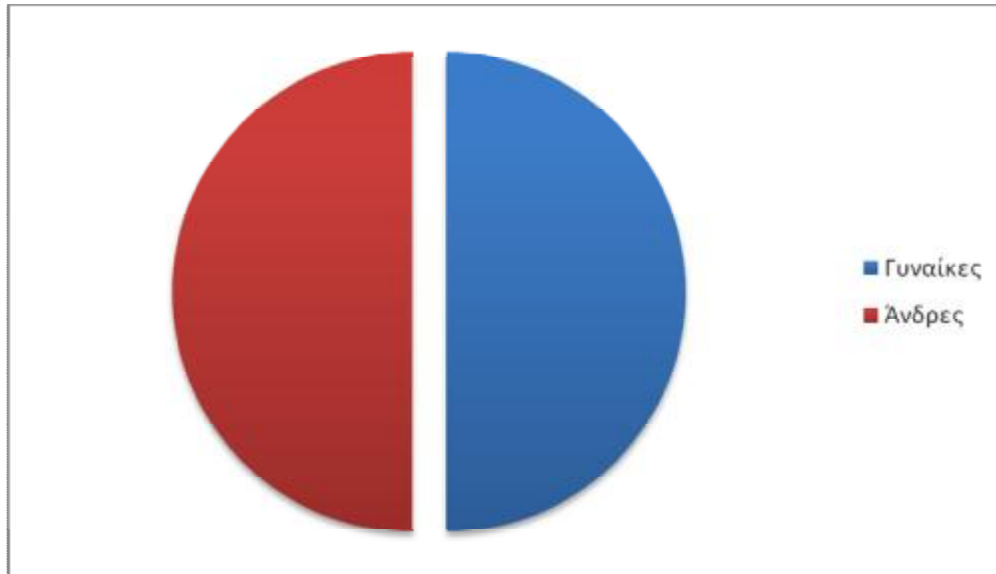
5.6 Η Μεθοδολογία της Έρευνας

Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ερωτηματολογίων, τα οποία περιείχαν 16 ερωτήσεις. Οι ερωτήσεις ήταν τριών ειδών:

- Κλειστού τύπου (Ναι/Όχι)
- Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής
- Ερωτήσεις με κλίμακα αξιολόγησης από 1 έως 5 (κλίμακα Likert).
Σύμφωνα με την κλίμακα αυτή, το 1 δηλώνει το χαμηλότερο επίπεδο ικανοποίησης ενώ το 5 το υψηλότερο.
- Ερωτήσεις ανοιχτού τύπου

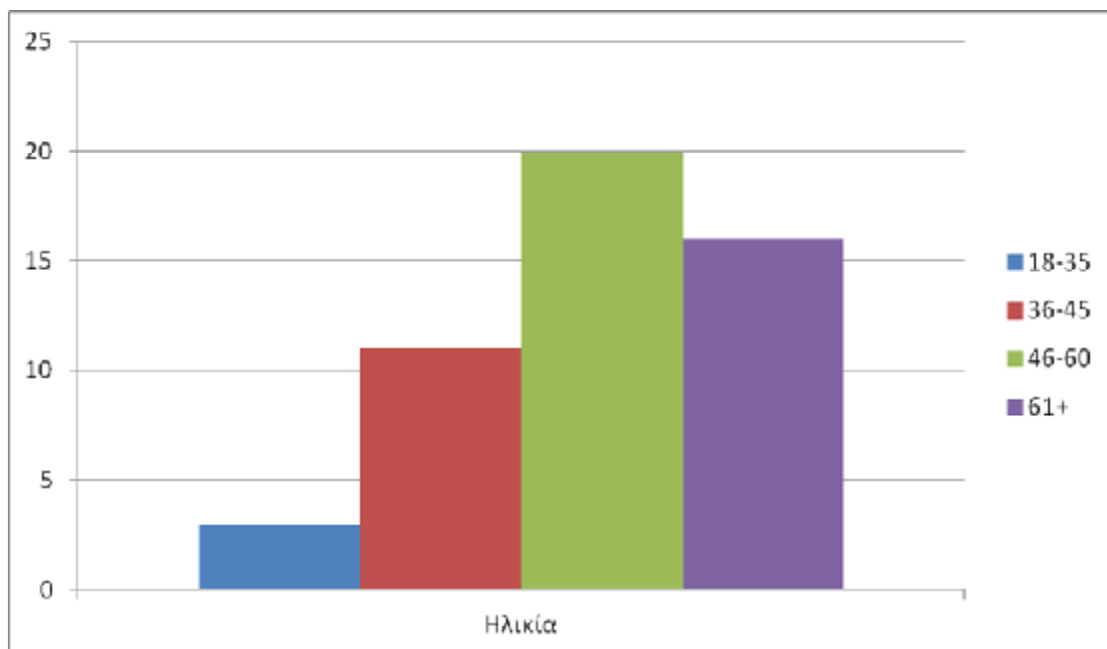
5.7 Η Ταυτότητα της Έρευνας

Στην ενότητα αυτή, θα παρουσιαστούν με την βοήθεια ορισμένων διαγραμμάτων τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Όπως φαίνεται και από το παρακάτω διάγραμμα, το ποσοστό των συμμετεχόντων κατανέμεται ισομερώς και στα δύο φύλα, καθώς οι άντρες αποτελούν το 50% του δείγματος, ενώ οι γυναίκες που συμμετείχαν στην έρευνα καλύπτουν το υπόλοιπο 50%.

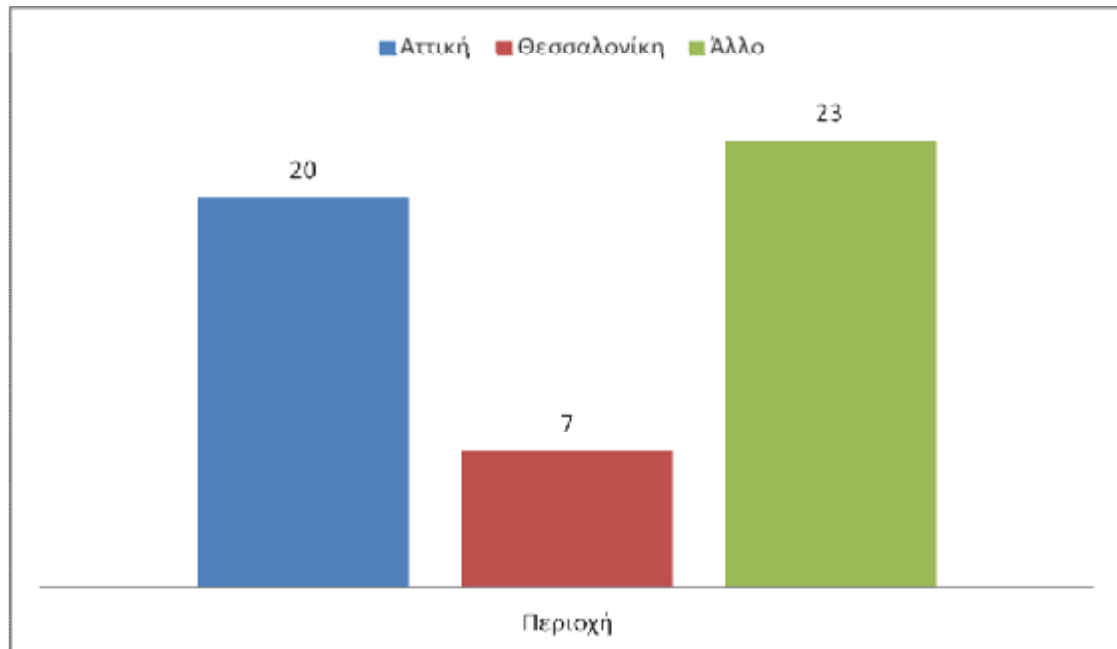
Εικόνα 18 Η συμμετοχή του δείγματος είναι ισομοιρασμένη για άνδρες και γυναίκες

Αναφορικά με την ηλικία των ερωτώμενων, πληροφορίες μας δίνονται στο ακόλουθο διάγραμμα. Το δείγμα έχει κατηγοριοποιηθεί σε 4 ομάδες βάσει της ηλικιάς του. Στην 3^η κατηγορία για ηλικίες απο 46-60 ανοίκει το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος.

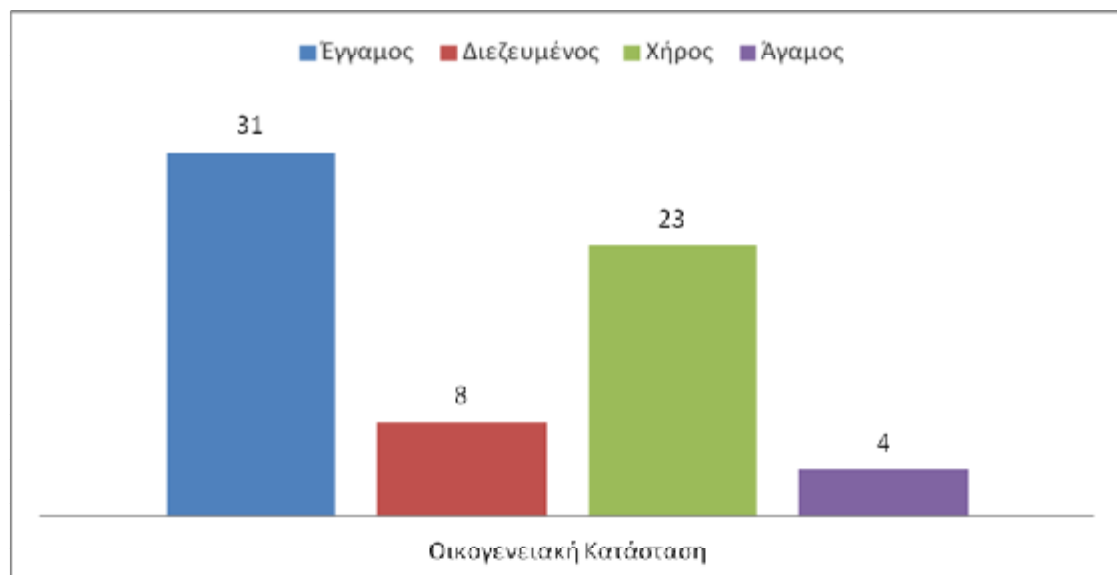

Εικόνα 19 Στοιχεία σχετικά με την ηλικία του δείγματος

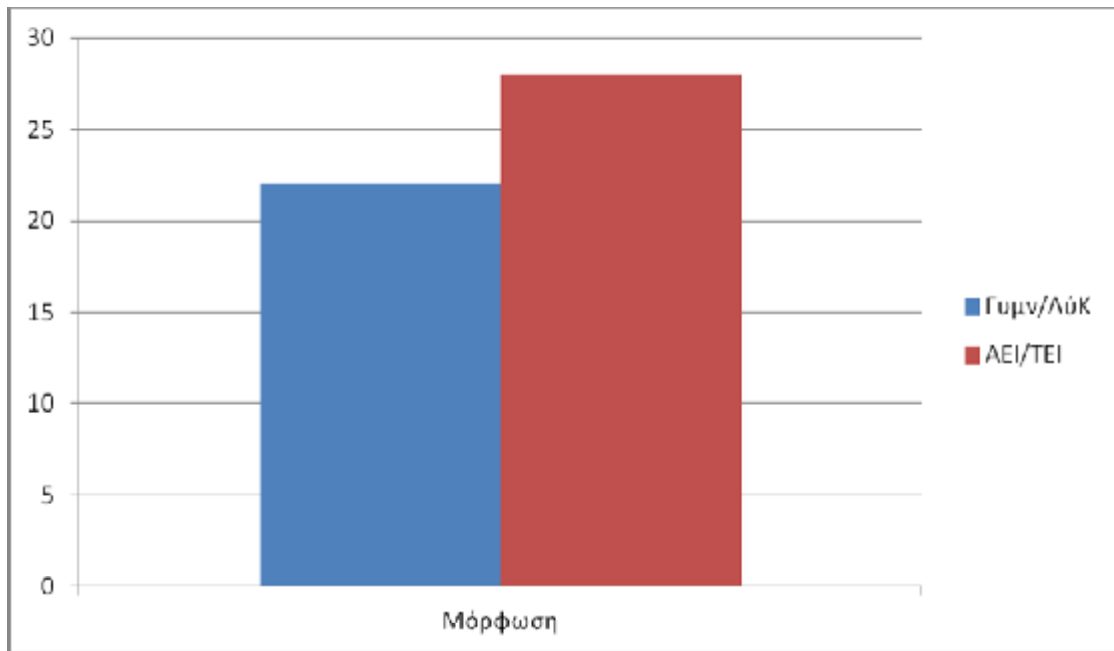
Σχετικά με την περιοχή από όπου προέρχεται το δείγμα, παρατηρείται πως ένα μικρό τμήμα αυτού (7 άτομα) έρχονται από την Θεσσαλονίκη, ενώ σχεδόν τριπλάσια είναι η προσέλευση από την Αθήνα και τις λοιπές περιοχές.

Εικόνα 20 Περιοχή από όπου προέρχονται οι επισκέπτες

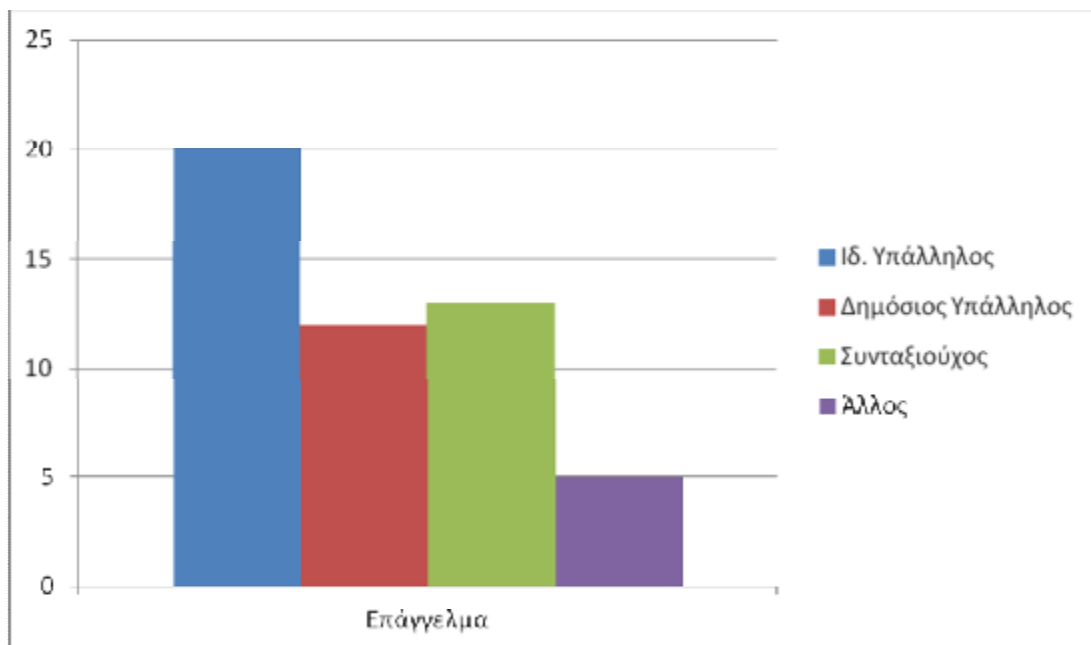

Εικόνα 21 Η οικογενειακή κατάσταση του δείγματος

Εικόνα 22 Το επίπεδο μόρφωσης του δείγματος

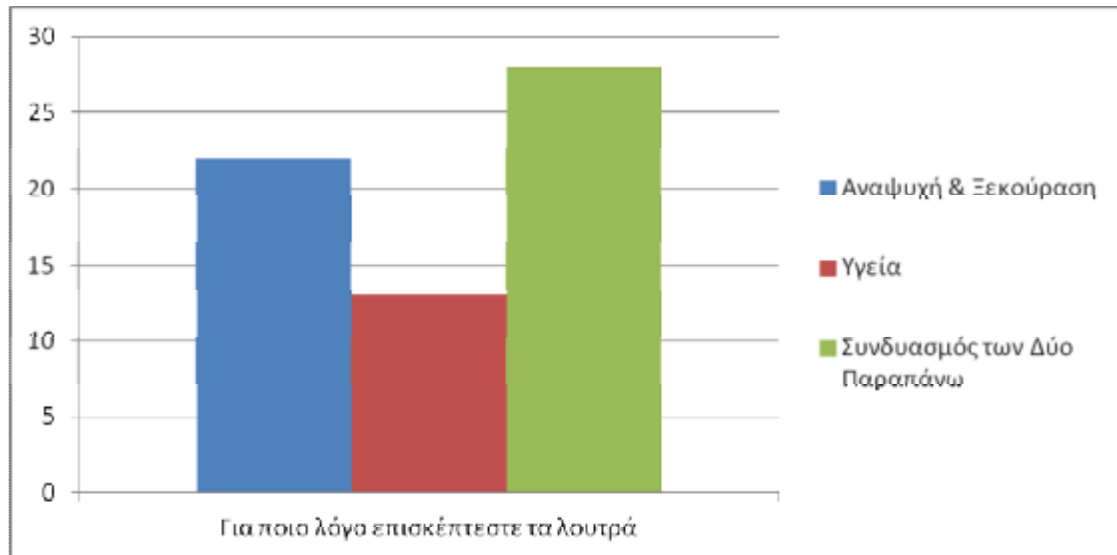
Το τελευταίο διάγραμμα της ενότητας μας παρουσιάζει το επάγγελμα των συμμετεχόντων στην έρευνα. Σε αυτή την ερώτηση, υπάρχουν πέντε κατηγορίες. Πιο συγκεκριμένα, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος αποτελούν εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα (ποσοστό 50%).

Εικόνα 23 Κατηγοριοποίηση του δείγματος βάσει του επαγγέλματός του

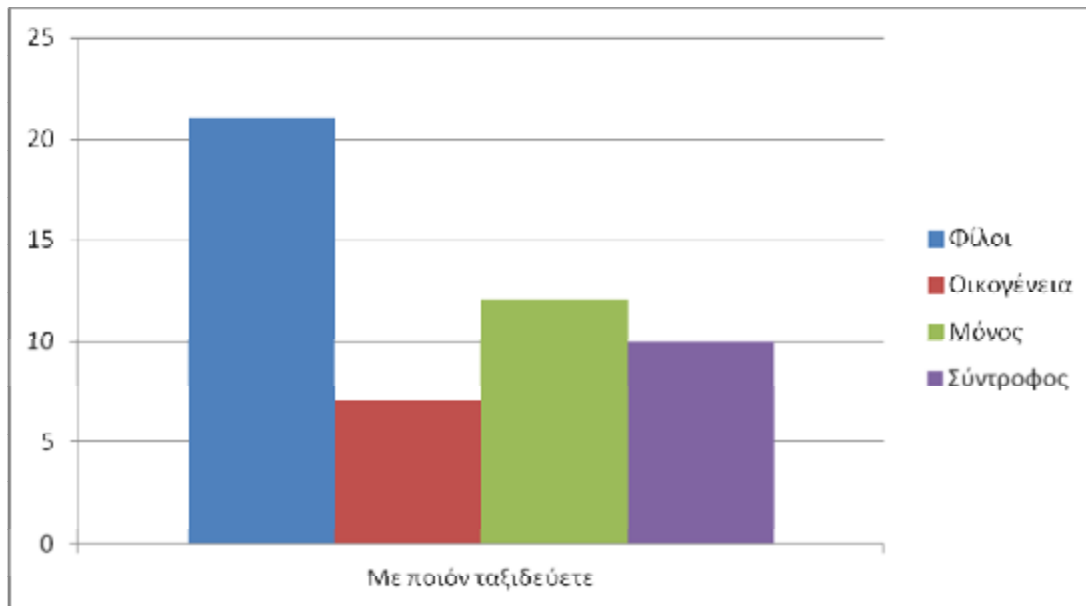
5.8 Ανάλυση και Αποτελέσματα Δεδομένων

Ερώτηση 1^η - Για ποιό λόγο επισκέπτεστε τα λουτρά; Σε αυτή την πρώτη ερώτηση προκύπτει πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος επιλέγει τα λουτρά για να συνδυασεί τις θεραπευτικές ιδιότητες των λουτρών με ευκαιρία αναψυχής και ξεκούρασης.

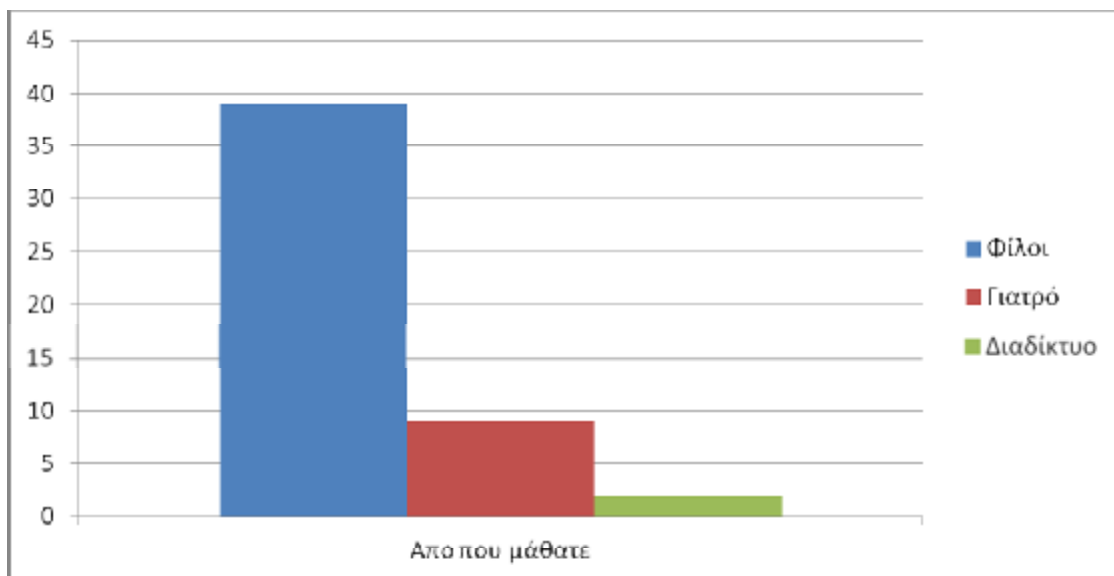
Εικόνα 24 Κίνητρα επίσκεψης στα λουτρά

Ερώτηση 2^η - Με ποιόν ταξιδεύετε; Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των απαντήσεων οι περισσότεροι επισκέπτες προτιμούν να επισκέπτονται τα λουτρά με φιλική παρέα. Οι υπόλοιπες περιπτώσεις κυμαίνονται στα ίδια ποσοστά. Στην επόμενη σελίδα παρατίθεται το σχετικό διάγραμμα.

Εικόνα 25 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα στην ερώτηση με ποιον ταξιδεύετε;

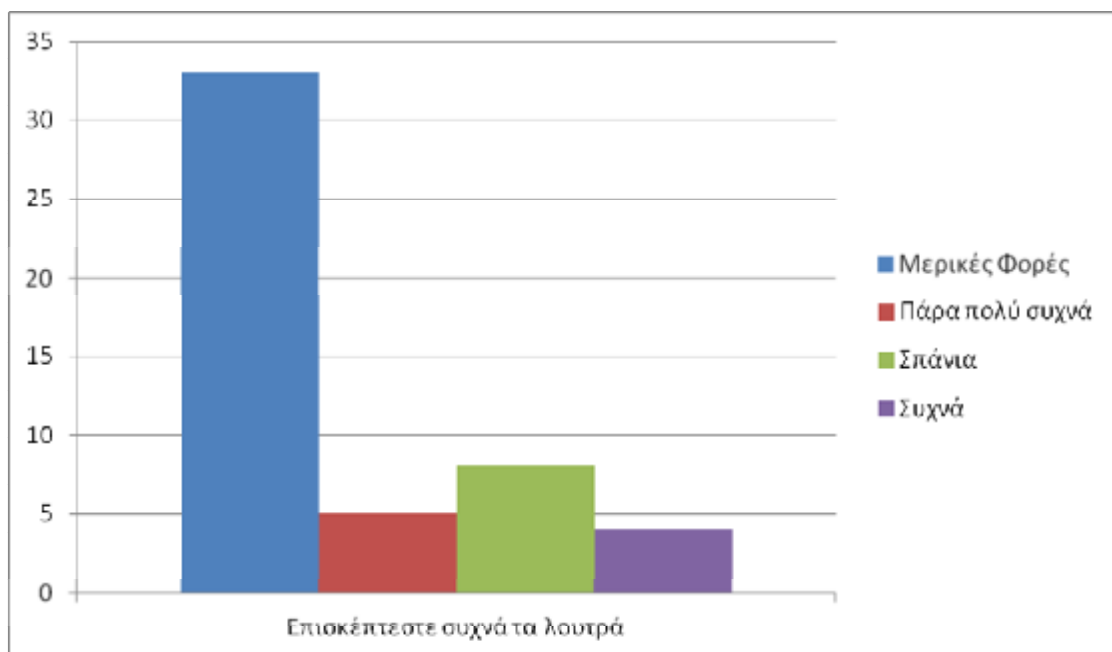
Ερώτηση 3^η Από που μάθατε για τα λουτρά; Όπως φαίνεται η μεγάλη επισκεψιμότητα των λουτρών στηρίζεται μέσω της διάδοσης απο ευχαριστημένους υπάρχοντες επισκέπτες. Το συμπέρασμα προκύπτει απο τις απαντήσεις στην σχετική ερώτηση, όπου είναι ελάχιστες οι απαντήσεις επισκεπτών που μάθανε για τα λουτρά μέσω διαδικτύου.

Εικόνα 26 Αποτελέσματα απαντήσεων στην ερώτηση, «απο που μάθατε για τα λουτρά»

Ερώτηση 4^η Επισκέπτεστε συχνά τα λουτρά; Βάσει των απαντήσεων του δείγματος προκύπτει πως η πλειονότητα των επισκεπτών δεν είναι συχνοί

στα λουτρά. Η συντριπτική πλειοψηφία επιλέγει να πηγαίνει στα λουτρα όχι με περιοδικούς ρυθμούς αλλά σε τυχαίες περιόδους.

Εικόνα 27 Συχνότητα επισκεψιμότητας στα λουτρά

Στην ερώτηση αν είστε ικανοποιημένος από τις υπηρεσίες και την γενική εξυπηρέτηση στα λουτρά το δείγμα σε ποσοστό 100% απάντησε θετικά χωρίς περαιτέρω παρατηρήσεις.

Αντίστοιχα και στην ερώτηση αν θα συστήνατε τα εν λόγω λουτρά, το δείγμα απάντησε εξολοκλήρου θετικά, γεγονός που δείχνει την ποιότητα των εν λόγω λουτρών.

Τελευταία ερώτηση που επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα των ως άνω ερωτήσεων είναι η εξής : Θα επισκεπτόσασταν ξανά τα λουτρά; Και σε αυτήν την ερώτηση το δείγμα σε ποσοστό 100% απάντησε θετικά.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Έπειτα απο την, κατά το δυνατό, αναλυτική παρουσίαση των κατασκευών που καλούνται λουτρά, είναι εφικτό και ουσιώδες να συνοψιστούν τα κύρια σημεία και ως εκ τούτου να επισημανθούν τα συμπεράσματα που προκύπτουν.

Εξετάζοντας την ιστορική εξέλιξη των λουτρών προκύπτει πως τα Ρωμαϊκά λουτρά στην Ελλάδα αποτέλεσαν ένα μεταβατικό στάδιο της λουτρικής παράδοσης. Η εξέλιξη του θεσμού των λουτρών έχει ως αφετηρία το Μινωικό πολιτισμό, απόγονος του οποίου είναι τα βάλανεια και γυμνάσια της Αρχαίας Ελλάδας. Τη συνέχεια της ιστορικής εξέλιξης του θεσμού συμπληρώνει το Ρωμαϊκό λουτρό του οποίου ο θεσμός είναι συνυφασμένος με την αυτοκρατορία. Η Βυζαντινή και Οθωμανική αυτοκρατορία δίνουν επίσης ξεχωριστή σημασία στο θεσμό του λουτρού ως χώρο κοινωνικοποίησης ανδρών και γυναικών. Σήμερα τα λουτρά κατέχουν θέση πολυτέλειας στην κοινωνία και αποτελούν μια χρυσή ευκαιρία μέσω της αξιοποίησης τους η ανάπτυξη του ιαματικού τουρισμού. Ωστόσο, μια σειρά από σημαντικές εγκαταστάσεις και πηγές παραμένουν ανεκμετάλλευτες και απαξιώνονται με το χρόνο. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα της Απολλωνίας και της Θέρμης. Η εικόνα αυτή μάλιστα αφορά στις περισσότερες περιοχές της χώρας, με αποτέλεσμα ο ιαματικός τουρισμός στην Ελλάδα αντί να ενισχύεται να αποδυναμώνεται. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Συνδέσμου οι ετήσιες λούσεις έφτασαν φέτος στις 880.000 (ετήσια βάση) μειωμένες κατά 70% σε σχέση με το 2010, καθώς τα ασφαλιστικά ταμεία έπαψαν να δικαιολογούν τις λούσεις ως θεραπεία

Το δεύτερο σκέλος των πορισμάτων σχετίζεται με τα αποτελέσματα της έρευνας.

Η έρευνα αφορά τις ιαματικές πηγές και τις ιαματικές ιδιότητες των λουτρών Λουτρακίου Αριδαίας, τα οποία βρίσκονται στο Νομό Πέλλας καθώς Για τη διεξαγωγή της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος των ερωτηματολογίων, τα οποία περιείχαν 16 ερωτήσεις, κλειστού και ανοιχτού τύπου, ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, ερωτήσεις με κλίμακα αξιολόγησης ρωτήσεις. Απο τα αποτελέσματα της ανάλυσης των δεδομένων προκύπτει πως το επίπεδο υπηρεσιών που προσφέρουν τα εν λόγω λουτρα είναι ιδιαίτερα υψηλό. Συγκεκριμένα οι ερωτόμενοι θεωρούν πως θα ξαναεπισκεφτούν τα λουτρά και είναι πολύ πιθανό να τα προτείνουν σε φίλους τους.

Όπως φαίνεται η μεγάλη επισκεψιμότητα των λουτρών στηρίζεται μέσω της διάδοσης απο ευχαριστημένους υπάρχοντες επισκέπτες. Το

συμπέρασμα προκύπτει από τις απαντήσεις στην σχετική ερώτηση, όπου είναι ελάχιστες οι απαντήσεις επισκεπτών που μάθανε για τα λουτρά μέσω διαδικτύου.

Τέλος να αναφερθεί πως το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος επιλέγει τα λουτρά για να συνδυασεί τις θεραπευτικές ιδιότητες των λουτρών με ευκαιρία αναψυχής και ξεκούρασης.

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να περιοριστεί ένα τόσο ευρύ θέμα στα πλαίσια μιας εργασίας, μπορούν όμως να παρουσιαστούν με σχετική λεπτομέρεια ορισμένα τεχνικά θέματα, να πραγματοποιηθεί η απαραίτητη συλλογή, οργάνωση και ταξινόμηση του πρωτεύοντος υλικού μελέτης, με στόχο την απώτερη διερεύνησή του και να γίνουν κατανοητές οι προεκτάσεις αυτών.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασιλικού Ν. Μια μέρα στο λουτρό της παραμυθιάς, εκπαιδευτικό πρόγραμμα ΥΠ.Ε.Π.Θ. – ΥΠ.ΠΟ. (Πρόγραμμα Μελίνα), 8^η εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Ιωάννινα 2001
2. Βρούβα Αντιγόνη Τα Ρωμαϊκά Λουτρά στην Ελλάδα - ΠΑΤΡΑ 2005
3. Δημακόπουλος Ι., Τα σπίτια του Ρεθύμνου, εκδόσεις. Υπ. Πολιτισμού και Επιστημών, Αθήνα 1977.
4. Ζαχαριάδης Α. Ε., Ιστορία και Θρύλοι των παλιών Σουλτάνων (1300-1400), Μορφωτικό ίδρυμα Τραπέζης, Αθήνα 1999
5. Ζίας Ν., Χίος Αρχαιολογικό Δελτίο 26 (1971) : Χρονικά, σελ 485.
6. Καζακίδη Ναταλία Θέρμες και Λουτρά στη Μ. Ασία Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού
7. Κανετάκη Ι. Ελένη, Δρ Αρχιτέκτων Μηχανικός Ε.Μ.Π. Οθωμανικά λουτρά στον Ελλαδικό χώρο,
8. Κίζης Γ., Πηλιορείτικη Οικοδομία : η αρχιτεκτονική της κατοικίας στο Πήλιο απο τον 17^ο στον 19^ο αιώνα, εκδόσεις Πολιτισμικό Τεχνολογικό Ίδρυμα ΕΤΒΑ, Αθήνα 1994
9. Κνιθάκης Γ. Μαλλούχου Φ. Τιγγινάγκα Γ. Το Βοεβοδιλίκι της Αθήνας, ανάτυπο : Επώνυμα Αρχοντικά των χρόνων της Τουρκοκρατίας. Εκδόσεις Ε.Μ.Π. Αθήνα 1986

10. Κωσταντίνος Δ., Ναύπακτος , Αρχαιολογικό Δελτίο 37 (1982) Μέρος Β' 2 – Χρονικά
11. Μαρίνου Γ. Η αρχιτεκτονική της Ναυπάκτου, Ηπειρωτικά Χρονικά 27 (1985)
12. Μουτσόπουλος Ν.Κ., Το βυζαντινό Κάστρο της Ζίχνας (Σ υμβολή στη μελέτη ενός Βυζαντινού οχυρού Οικισμού στην περιοχή του Στρυμώνα), τ. Ι. Επιστημονική Επετηρίδα της Πολυτεχνικής Σχολής, Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1986.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. **Brödner E.**, *Die römischen Thermen und das antike Badewesen. Eine kulturhistorische Betrachtung*, Darmstadt 1983
2. **Brödner E.**, "Bemerkungen zu den hellenistischen Schwitzbädern", *Bericht über die 32. Tagung für Ausgrabungswissenschaft und Bauforschung, vom 19-23 Mai 1982*, Bonn 1984, Der Koldewey Gesellschaft, 45-47
3. **École Française de Rome**, *Les thermes romains. Actes de la table ronde organisée par l'École française de Rome, Rome 11-12 novembre 1988*, Rome 1991, CEFR 142
4. **Fagan G.G.**, *Bathing in Public in the Roman World*, Ann Arbor 1999
5. **Ginouvés R.**, *Recherches sur le bain dans l'antiquité greque*, Paris 1962
6. **Manderscheid H.**, *Bibliografie zum römischen Badewesen unter besonderer Berücksichtigung der öffentlichen Thermen*, München 1988
7. **Nielsen I.**, *Thermae et Balnea. The Architecture and Cultural History of Roman Public Baths*, Aarhus 1990
8. **Weber M.**, *Antike Badekultur*, München 1996
9. **Yegül F.**, *Baths and Bathing in Classical Antiquity*, New York 1992

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ – ΝΟΜΟΣ 3498/2006

Για τη δημιουργία σωστών προδιαγραφών στις εγκαταστάσεις αξιοποίησης ιαματικών πηγών η κυβέρνηση έχει εκδώσει τις παρακάτω διατάξεις και κανονισμούς:

Άρθρο 1

Ορισμοί

Για τους σκοπούς του παρόντος νόμου ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

Ιαματική πηγή είναι φυσική ανάβλυση ή άντληση ιαματικού φυσικού πόρου με τεχνικό έργο, όπως από γεώτρηση, φρέαρ, τάφρο ή σήραγγα (φυσική ή τεχνητή) ή φυσική δημιουργία ιαματικού πηλού. Ως ιαματικοί φυσικοί πόροι θεωρούνται φυσικά νερά (ψυχρά ή θερμά), ατμοί, φυσικά αέρια ή πηλοί, που έχουν ιαματικές ιδιότητες, αναγνωρισμένες σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου. Ιαματικός τουρισμός είναι ειδική μορφή παροχής τουριστικών υπηρεσιών σε περιοχές των οποίων κύριο χαρακτηριστικό αποτελεί η χρήση αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων σε ειδικές εγκαταστάσεις.

Μονάδες ιαματικής θεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων υπό ιατρική παρακολούθηση για λόγους υγείας (προληπτικούς ή θεραπευτικούς), φυσικής αποκατάστασης ή και αναζωογόνησης ιδίως με υδροθεραπεία, ποσιθεραπεία, εισπνοθεραπεία, ρινοπλύσεις, ατμόλουτρα, πηλοθεραπεία, καταιονισμούς ή άλλες επιστημονικώς αναγνωρισμένες μεθόδους.

Κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού είναι ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις παροχής υπηρεσιών ιαματικού τουρισμού με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες εντάσσονται μονάδες ιαματικής θεραπείας ή και εγκαταστάσεις θαλασσοθεραπείας, στις οποίες γίνεται οπωσδήποτε χρήση ιαματικών φυσικών πόρων.

Κέντρα θαλασσοθεραπείας είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό, στις οποίες γίνεται χρήση θερμαινόμενου θαλασσινού νερού, άμμου, λάσπης, φυκιών και άλλων θαλάσσιων ουσιών για λόγους υγείας, προληπτικούς ή θεραπευτικούς, υπό ιατρική παρακολούθηση και σε συνδυασμό με το θαλάσσιο περιβάλλον.

Κέντρα αναζωογόνησης (spa) είναι ειδικές εγκαταστάσεις με κατάλληλη υποδομή και εξοπλισμό στις οποίες γίνεται χρήση ή ιαματικών φυσικών πόρων ή θερμαινόμενου θαλασσινού νερού ή θερμού φυσικού νερού με προσθήκες ιαματικών φυσικών πόρων ή ζεστού φυσικού νερού με την προσθήκη πηλών, βοτάνων, φυτών, αρωμάτων, ηφαιστειακής ή χαλαζιακής άμμου, φωτός, θερμότητας, μασάζ, ατμόλουτρων διαφόρων τύπων, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών αναζωογόνησης, ευεξίας και αισθητικής του σώματος. Τα κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού και τα κέντρα θαλασσοθεραπείας δύνανται να περιλαμβάνουν εγκαταστάσεις αναζωογόνησης ή και ειδικές εγκαταστάσεις φυσικής αποκατάστασης και προετοιμασίας αθλητών.

Άρθρο 2

Πεδίο εφαρμογής

Οι διατάξεις του παρόντος νόμου έχουν εφαρμογή στις περιπτώσεις χρήσης ή άλλης αξιοποίησης ιαματικών φυσικών πόρων, καθώς και στα κέντρα θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης. 2. Οι διατάξεις για την έρευνα ή εκμετάλλευση του γεωθερμικού δυναμικού δεν έχουν εφαρμογή στους ιαματικούς φυσικούς πόρους.

Άρθρο 3

Χρήση ιαματικών φυσικών πόρων

1. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι χρησιμοποιούνται ή αξιοποιούνται στην περιοχή που εμφανίζονται με φυσική ανάβλυση ή άντληση με τεχνικό έργο.
2. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι διατίθενται κατά προτεραιότητα για τις ανάγκες μονάδων ιαματικής θεραπείας και ακολούθως για τις ανάγκες κέντρων ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού και κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης.
3. Αν υπάρχει επάρκεια ιαματικών φυσικών πόρων, αυτοί δύναται να διατίθενται σε περισσότερες μονάδες ιαματικής θεραπείας ή κέντρων ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού ή κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης της ευρύτερης περιοχής.
4. Η διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων για άλλες χρήσεις είναι δυνατή υπό την προϋπόθεση ότι καλύπτονται πλήρως οι ανάγκες ανάπτυξης του ιαματικού τουρισμού.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ) 119

Άρθρο 4

Διαδικασία αναγνώρισης

1. Για την αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων απαιτείται αίτηση προς τον Ε.Ο.Τ. με τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, την οποία μπορεί να υποβάλει ο κύριος, ο επικαρπωτής ή ο μισθωτής του ακινήτου στο οποίο αναβλύζει ή αντλείται ο φυσικός πόρος. Αίτηση για αναγνώριση προς τον Ε.Ο.Τ. μπορεί να υποβάλει και Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) πρώτου ή δεύτερου βαθμού, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το ακίνητο, στο οποίο αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος.
2. Η διαδικασία αναγνώρισης μπορεί να κινηθεί και αυτεπαγγέλτως από τον Ε.Ο.Τ.. Στην περίπτωση αυτή ο Ε.Ο.Τ. καταρτίζει φάκελο με τα σχετικά δικαιολογητικά.
3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται ο τύπος, το περιεχόμενο της αίτησης αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά και η διαδικασία που ακολουθείται. Στα απαιτούμενα δικαιολογητικά περιλαμβάνεται τοπογραφικό διάγραμμα της τοποθεσίας που βρίσκεται η ιαματική πηγή, υδρογεωλογική μελέτη, ραδιολογική έκθεση, μικροβιολογικές, φυσικές και χημικές αναλύσεις, καθώς και υγειονομική έκθεση για τις ενδείξεις και αντενδείξεις των ιδιοτήτων του ιαματικού φυσικού πόρου.

Άρθρο 5

Αναγνώριση ιαματικών φυσικών πόρων – Κατάργηση διακρίσεων

1. Φυσικοί πόροι που έχουν ιαματικές ιδιότητες αναγνωρίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων που προβλέπεται στο άρθρο 10 του παρόντος νόμου και πρόταση του Ε.Ο.Τ..

2. Η απόφαση αναγνώρισης φυσικών πόρων ως ιαματικών αναφέρει το είδος του φυσικού πόρου, την τοποθεσία ανάβλυσης ή άντλησης, τα φυσικά, χημικά, ραδιολογικά και βιολογικά χαρακτηριστικά του, τις ιαματικές ιδιότητες και τις ενδείξεις και αντενδείξεις για την ασφαλή χρήση του και συνοδεύεται από τοπογραφικό διάγραμμα, εγκεκριμένο από τον Ε.Ο.Τ., το οποίο σε φωτοσμίκρυνση συνδημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και στο οποίο αποτυπώνεται η θέση ανάβλυσης ή άντλησης, καθώς και τα κτίσματα ή έργα που υπάρχουν γύρω από την ιαματική πηγή και σε απόσταση διακοσίων μέτρων από αυτή.

3. Οι διατάξεις που διακρίνουν τις ιαματικές πηγές σε τοπικής και τουριστικής σημασίας καταργούνται.

Άρθρο 6

Κυριότητα ιαματικών φυσικών πόρων

1. Οι ιαματικοί φυσικοί πόροι, που αναγνωρίζονται μετά την ισχύ του νόμου αυτού, ανήκουν κατά κυριότητα στον 121 Ε.Ο.Τ. ανεξαρτήτως της κυριότητας του εδάφους επί του οποίου εμφανίζονται, αντλούνται ή αξιοποιούνται με οποιονδήποτε τρόπο, εκτός αν αυτοί ευρίσκονται σε κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού και παραλίας οι οποίοι ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, ενώ η χρήση και η εκμετάλλευση ανήκει στον Ε.Ο.Τ..

2. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου η κυριότητα αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων που ανήκει στο Δημόσιο περιέρχεται αυτοδικαίως στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.).

3. Από το νόμο αυτόν δεν θίγονται ιδιωτικά δικαιώματα κυριότητας επί αναγνωρισμένων ιαματικών πηγών που υφίσταντο κατά την 1.1.1920 σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 2188/1920. Το δικαίωμα κυριότητας ιδιωτών επί ιαματικών πηγών ασκείται εντός των ορίων της κείμενης νομοθεσίας.

4. Σε περίπτωση λύσεως του Ε.Ο.Τ. ή καταργήσεως του δημόσιου χαρακτήρα του, η κυριότητα των ιαματικών φυσικών πόρων περιέρχεται στο Δημόσιο.

Άρθρο 7

Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων

1. Στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) τηρείται Γενικό Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων, στο οποίο καταχωρίζονται οι αποφάσεις αναγνώρισης με τα δικαιολογητικά που τις συνοδεύουν.

2. Στο Μητρώο καταχωρίζονται επίσης τοπογραφικά διαγράμματα του ακινήτου επί του οποίου αναβλύζει ιαματική πηγή ή αντλείται ιαματικός φυσικός πόρος, τίτλοι κυριότητος του ακινήτου, πάσης φύσεως αναλύσεις, ιατρικές εκθέσεις, υδρογεωλογικές μελέτες, αναλυτικά σχέδια υφιστάμενων ή μελλοντικών εγκαταστάσεων άντλησης ή εκμετάλλευσης, σχέδια μέτρων προστασίας, εκθέσεις ελέγχων διαφόρων αρχών, εκθέσεις ελέγχων του Ε.Ο.Τ., αντίγραφα αδειών για τις εγκαταστάσεις εκμεταλλεύσεως, αποφάσεις επιβολής μέτρων προστασίας ή αναθεωρήσεως αρχικών αδειών, αποφάσεων ή συμβάσεων παραχώρησης της εκμετάλλευσης ή άλλων συμβάσεων συνδεδεμένων με τη διαχείριση ή εκμετάλλευση των φυσικών πόρων, τυχόν απόφαση άρσης της αναγνώρισης και κάθε είδους στατιστικά στοιχεία σχετικά με την αξιοποίηση του ιαματικού φυσικού πόρου.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης ρυθμίζονται οι λεπτομέρειες της τηρήσεως του Γενικού Μητρώου Ιαματικών Φυσικών Πόρων, το οποίο δύναται να τηρείται και σε ηλεκτρονική μορφή. Με την ίδια απόφαση μπορεί να ορίζεται και η τήρηση περιφερειακών Μητρώων Ιαματικών Φυσικών Πόρων, καθώς και το περιεχόμενο των Μητρώων αυτών.

Άρθρο 8

Άρση αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων 1. Η αναγνώριση φυσικών πόρων ως ιαματικών αίρεται στις ακόλουθες περιπτώσεις:

α) όταν μεταβληθούν τα φυσικά ή χημικά ή βιολογικά ή άλλα ποιοτικά χαρακτηριστικά του φυσικού πόρου με αποτέλεσμα να εκλείψουν οι αναγνωρισμένες ιαματικές ιδιότητές του.

β) όταν λόγω ρυπάνσεως του υδροφόρου ορίζοντα ή της περιοχής στην οποία αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος εκλείψουν οι ιαματικές ιδιότητες ή αλλοιωθούν τα χαρακτηριστικά του ιαματικού φυσικού πόρου ή δεν διασφαλίζεται πλέον η δημόσια υγεία.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ (ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ)

2. Η άρση της αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων γίνεται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και εισήγηση του Ε.Ο.Τ.. 123.

3. Με τη δημοσίευση της απόφασης για άρση της αναγνώρισης ιαματικών φυσικών πόρων θεωρείται ότι ανακαλούνται αυτοδικαίως όλες οι άδειες κέντρων ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού και μονάδων ιαματικής θεραπείας και απαγορεύεται οποιαδήποτε χρήση του όρου «ιαματικός» από εγκαταστάσεις που έκαναν χρήση του συγκεκριμένου φυσικού πόρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 9

Προστασία ιαματικών φυσικών πόρων

1. Ο Ε.Ο.Τ. έχει την αρμοδιότητα προστασίας της ποιότητας, της ποσότητας και των φυσικών, χημικών και βιολογικών χαρακτηριστικών των ιαματικών φυσικών πόρων.

2. Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης, καθορίζονται ζώνες προστασίας των ιαματικών φυσικών πόρων ανάλογα με τα υδρογεωλογικά δεδομένα και το περιβάλλον κάθε ιαματικής πηγής. Με το ίδιο διάταγμα καθορίζονται τα ειδικότερα μέτρα προστασίας για κάθε ζώνη, ιδίως οι περιορισμοί στις χρήσεις γης εντός της έκτασης κάθε ζώνης προστασίας.

3. Ο χωροταξικός σχεδιασμός, επεκτάσεις ή τροποποιήσεις υφιστάμενων σχεδίων πόλεων ή ο πολεοδομικός καθορισμός επιτρεπόμενων χρήσεων, όταν αφορούν ζώνες προστασίας ιαματικών πηγών, δεν πρέπει να αναιρούν ή παραβιάζουν την προστασία των ιαματικών φυσικών πόρων.

4. Η χωροθέτηση ή εγκατάσταση ή επέκταση γεωργικών, κτηνοτροφικών, λατομικών, βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή τουριστικών μονάδων, καθώς και η εν γένει ανάπτυξη άλλων δραστηριοτήτων εντός των ζωνών 124 προστασίας δεν πρέπει να επηρεάζει τη διατήρηση της ποιότητας ή ποσότητας των ιαματικών φυσικών πόρων και επιτρέπεται μετά από σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων.

5. Μετά από γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., η οποία εγκρίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, είναι

δυνατόν να λαμβάνονται τα κατά περίπτωση κατάλληλα μέτρα για την προστασία αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων και να εξειδικεύονται οι επιτρεπόμενες ή μη δραστηριότητες και οι επιβαλλόμενοι περιορισμοί ανά ζώνη προστασίας.

6. Στην απόφαση αναγνώρισης ιαματικών φυσικών όρων είναι δυνατόν, μετά από γνώμη της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων και εισήγηση του Ε.Ο.Τ., να περιλαμβάνονται και ειδικά μέτρα προστασίας, τόσο της περιοχής στην οποία αναβλύζει ή αντλείται ο ιαματικός φυσικός πόρος όσο και του υδροφόρου ορίζοντα. Σε περίπτωση που οι φυσικοί ιαματικοί πόροι εμπίπτουν σε κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού παραλίας, αρμόδιος για την προστασία αυτών είναι ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών.

Άρθρο 10

Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων

1. Συνιστάται Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων η οποία αποτελείται από:

- 1) Ένα μέλος Δ.Ε.Π. ή ομότιμο καθηγητή Ανώτατου Πανεπιστημιακού Ιδρύματος με ειδικότητα σχετική με τους ιαματικούς πόρους, ως Πρόεδρο.
- 2) Ένα μέλος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή δικηγόρο. 125
- 3) Έναν Προϊστάμενο υπηρεσίας του Ε.Ο.Τ. που είναι αρμόδια για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους.
- 4) Έναν υπάλληλο του Γενικού Χημείου του Κράτους, με βαθμό Α΄, με ειδικότητα χημικού ή χημικού μηχανικού Α.Ε.Ι..
- 5) Έναν υπάλληλο του Ινστιτούτου Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών (Ι.Γ.Μ.Ε.) με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι..
- 6) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Ανάπτυξης με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι., από την υπηρεσία μεταλλείων, με ειδικότητα μεταλλειολόγου Α.Ε.Ι..
- 7) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι., από την υπηρεσία που είναι αρμόδια για τη διαχείριση και προστασία των υδάτων ή από την υπηρεσία χωροταξίας.
- 8) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι. ή Τ.Ε.Ι..
- 9) Έναν υπάλληλο του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με βαθμό Α΄, πτυχιούχο Α.Ε.Ι., της Διεύθυνσης Δημόσιας Υγιεινής ή της Διεύθυνσης Υγεινομικής Μηχανικής και Υγιεινής Περιβάλλοντος.
- 10) Έναν ειδικό επιστήμονα ως εκπρόσωπο του Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Ιαματικών Πηγών Ελλάδας.
- 11) Έναν ειδικό επιστήμονα που ορίζεται από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης. Ο Υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης επιλέγει τον Πρόεδρο, το νομικό μέλος της Επιτροπής και τους αναπληρωτές τους, ενώ τα λοιπά μέλη προτείνονται από τους καθ' ύλην αρμόδιους φορείς τους με τους αναπληρωματικούς τους. Η συμμετοχή των μελών Δ.Ε.Π. Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων στην Επιτροπή γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 6 126 του ν. 2530/1997, που αφορούν στις εξωπανεπιστημιακές δραστηριότητες και στα ασυμβίβαστα αντίστοιχα των μελών Δ.Ε.Π..

2. Η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Με την ίδια απόφαση ορίζονται και οι αναπληρωτές των μελών της, καθώς και ο γραμματέας της Επιτροπής με τον αναπληρωτή του.

3. Η Επιτροπή Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων υπάγεται στον Ε.Ο.Τ. και υποστηρίζεται στο έργο της από μόνιμη γραμματεία και προσωπικό που διαθέτει ο Ε.Ο.Τ..

4. Η Επιτροπή γνωμοδοτεί για όσα θέματα ορίζονται στο νόμο και για κάθε σχετικό θέμα που παραπέμπεται σε αυτήν από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης ή τον Ε.Ο.Τ..

5. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τη λειτουργία της Επιτροπής, να παρέχεται η δυνατότητα και να καθορίζονται οι όροι συνεργασίας της με Πανεπιστημιακά ή Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, μετά από σύμφωνη γνώμη των αρμόδιων οργάνων αυτών, καθώς και με Ερευνητικά Κέντρα της Ελλάδας ή του εξωτερικού, υπηρεσίες του Δημοσίου ή νομικά πρόσωπα του δημόσιου ή του ιδιωτικού τομέα ή εξειδικευμένους επιστήμονες.

6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζεται η αποζημίωση του Προέδρου, των λοιπών μελών και του γραμματέα της Επιτροπής Προστασίας Ιαματικών Φυσικών Πόρων. .

Άρθρο 11

Λήψη άμεσων μέτρων προστασίας

Για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου για τους ιαματικούς φυσικούς πόρους δύναται ο Υπουργός Τουριστικής Ανάπτυξης με απόφασή του να επιβάλλει προσωρινώς περιορισμούς ή τη λήψη μέτρων προστασίας, πέραν των προβλεπομένων, σε έργα ή πάσης φύσεως δραστηριότητες εντός των υφιστάμενων ζωνών προστασίας.

Για την αποτροπή κινδύνου εκτός των υφιστάμενων ζωνών προστασίας, οι ως άνω προσωρινοί περιορισμοί και μέτρα προστασίας επιβάλλονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων και Τουριστικής Ανάπτυξης και τυχόν άλλου αρμόδιου Υπουργού. Οι αποφάσεις αυτές δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και ισχύουν μέχρι έξι (6) μήνες από τη δημοσίευσή τους, δύναται δε να παραταθούν για ένα ακόμη εξάμηνο.

Άρθρο 12

Απαλλοτριώσεις – Παραχωρήσεις

1. Επιτρέπεται η αναγκαστική απαλλοτρίωση υπέρ του Ε.Ο.Τ. ακινήτων εντός των οποίων αναβλύζουν αναγνωρισμένες ιαματικές πηγές ή αντλούνται ιαματικοί φυσικοί πόροι, καθώς και των αναγκαίων εκτάσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία και η αειφορία των αναγνωρισμένων ιαματικών φυσικών πόρων ή να καταστεί εφικτή η τουριστική αξιοποίηση περιοχών στις οποίες αναβλύζουν ιαματικές πηγές. Οι απαλλοτριώσεις υπέρ του Ε.Ο.Τ. κηρύσσονται για λόγους δημόσιας ωφέλειας σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2882/2001, όπως ισχύουν και βαρύνουν τον προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ..

2. Εκτάσεις της παραγράφου 1 που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία του Δημοσίου δύναται να παραχωρούνται κατά κυριότητα ή χρήση στον Ε.Ο.Τ. με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία μεταγράφεται στο αρμόδιο υποθηκοφυλακείο και στο Κτηματολόγιο πλην περιπτώσεων εκτάσεων αιγιαλού, που παραχωρούνται μόνο κατά χρήση.

3. Ακίνητα της παραγράφου 1 που ανήκουν στην ιδιωτική περιουσία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης μπορούν να απαλλοτριωθούν αναγκαστικώς υπέρ του Ε.Ο.Τ. ή να ανταλλαγούν με άλλες εκτάσεις του Ε.Ο.Τ. ή του Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2882/ 2001 ή να μεταβιβαστούν ή να παραχωρηθούν

κατά χρήση στον Ε.Ο.Τ. ή να εισφερθούν σε επιχειρήσεις αξιοποίησης των ιαματικών φυσικών πόρων.

4. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουριστικής Ανάπτυξης επιτρέπεται η παραχώρηση δασών και δασικών εκτάσεων προς τον Ε.Ο.Τ. για τη δημιουργία εγκαταστάσεων αξιοποίησης ιαματικών πόρων, σύμφωνα με τις διατάξεις του Δασικού Κώδικα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΙΑΜΑΤΙΚΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Άρθρο 13

Διαχείριση ιαματικών φυσικών πόρων

1. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων ανήκει στον Ε.Ο.Τ.. Η διαδικασία και οι όροι ανάθεσης της διαχείρισης των ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται μετά από πρόταση του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

2. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων περιλαμβάνει κάθε μορφής αξιοποίηση των ιαματικών φυσικών πόρων, ιδίως τη χρήση τους σε εγκαταστάσεις του Ε.Ο.Τ., τη διάθεση και τη διανομή τους σε τρίτους έναντι ανταλλάγματος, την αποκλειστική ή μη παραχώρηση εκτάσεων και εγκαταστάσεων σε τρίτους για ορισμένο χρόνο και έναντι ανταλλάγματος, την επεξεργασία, τυποποίηση και διάθεση ιαματικών φυσικών πόρων ή προϊόντων τους από τον Ε.Ο.Τ. ή από τρίτους, την εκμετάλλευση της γεωθερμικής ενέργειας, την εμφιάλωση ή την παραγωγή ειδικών προϊόντων με βάση τους ιαματικούς φυσικούς πόρους. Τα προαναφερόμενα ανταλλάγματα από τη διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων αποτελούν έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Η διαχείριση των ιαματικών φυσικών πόρων λαμβάνει υπόψη τις κατά προτεραιότητα χρήσεις της παραγράφου 1 του άρθρου 14, καθώς και την επάρκεια του διατιθέμενου φυσικού πόρου και πρέπει να εξασφαλίζει την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης ή τις ιαματικές του ιδιότητες.

Άρθρο 14

Διανομή ιαματικών φυσικών πόρων

1. Ιαματικοί φυσικοί πόροι που βρίσκονται σε επαρκείς ποσότητες διανέμονται κατά προτεραιότητα σε εγκαταστάσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμισμού ή κέντρα θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης της περιοχής που αναβλύζουν ή αντλούνται, υπό την προϋπόθεση ότι κατά τη διανομή δεν αλλοιώνονται τα χαρακτηριστικά τους και ιδίως οι ιαματικές τους ιδιότητες.

2. Ο Ε.Ο.Τ. ή τρίτος στον οποίο ανατίθεται η διανομή ιαματικών φυσικών πόρων αναλαμβάνει την κατασκευή, συντήρηση, παρακολούθηση και λειτουργία των αναγκαίων για τη διανομή εγκαταστάσεων και δικτύων και έχει δικαίωμα να εισπράττει οικονομικό αντάλλαγμα από τα πρόσωπα στα οποία διανέμεται ο φυσικός πόρος. Τα εισπραττόμενα από τον Ε.Ο.Τ. ανταλλάγματα αποτελούν έσοδα του Ελληνικού Δημοσίου.

3. Ο Ε.Ο.Τ. ή τρίτος διανομέας ιαματικών φυσικών πόρων μπορεί να προβαίνει στα αναγκαία τεχνικά έργα για την άντληση ή τη διατήρηση ή βελτίωση της απόδοσης υφιστάμενων έργων υδροληψίας ή την αύξηση της ποσότητας και διατήρηση της ποιότητας των ιαματικών φυσικών πόρων ή την προστασία αυτών, καθώς και να εγκαθιστά δίκτυο διανομής διερχόμενο από κοινόχρηστους χώρους. Εφόσον είναι αναγκαία η διέλευση δικτύου από ιδιωτικά ακίνητα, με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης δύναται να κηρύσσεται απαλλοτρίωση ή να συνιστάται δουλεία υπέρ και με δαπάνες του Ε.Ο.Τ.

κατ' εφαρμογή των διατάξεων του Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων και σε περιπτώσεις αιγιαλού παραλίας, σύμφωνα και με τις διατάξεις του άρθρου 14 του ν. 2971/ 2001 (ΦΕΚ 285 Α').

4. Έργα υδροληψίας, μεταφοράς, αποθήκευσης, επεξεργασίας, βελτίωσης απόδοσης υφιστάμενων έργων, έρευνας, κατασκευής δικτύου μεταφοράς, διανομής και προστασίας ιαματικών φυσικών πόρων εγκρίνονται από τον Ε.Ο.Τ., αφού χορηγηθούν οι προβλεπόμενες από την κείμενη νομοθεσία αδειοδοτήσεις.

5. Εφόσον ιαματικοί φυσικοί πόροι διανέμονται μέσω δικτύου, ο χρήστης αποκτά κυριότητα στο διατιθέμενο σε αυτόν φυσικό πόρο και καταβάλλει αντάλλαγμα ανάλογο με το είδος, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τις συγκεκριμένες ιαματικές ιδιότητες, το κόστος άντλησης και διανομής αλλά και την ποσότητα του χρησιμοποιούμενου φυσικού πόρου.

6. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης η οποία εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται τα κριτήρια με τα οποία πρέπει να γίνεται η διανομή των ιαματικών φυσικών πόρων σε περισσότερες εγκαταστάσεις, ο τρόπος διανομής, οι προδιαγραφές των αναγκαίων για τη διανομή δικτύων, καθώς και οι προδιαγραφές για τη συντήρηση και ασφαλή λειτουργία των δικτύων διανομής και των αναγκαίων τεχνικών έργων, ο τρόπος και οι διαδικασίες ανάθεσης του έργου της διανομής σε τρίτους, καθώς και ο τρόπος υπολογισμού του ανταλλάγματος του κυρίου του διατιθέμενου ιαματικού φυσικού πόρου, καθώς και του διανομέα για τις υπηρεσίες του και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

7. Ο διανομέας ιαματικών φυσικών πόρων δεν επιτρέπεται να είναι και χρήστης.

Άρθρο 15

Παραχωρήσεις σε τρίτους

1. Ο Ε.Ο.Τ. δύναται να προβαίνει στην παραχώρηση της εκμετάλλευσης των ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους μετά από προκήρυξη δημόσιου διαγωνισμού.

2. Ανάλογα με την επάρκεια του παραχωρούμενου φυσικού πόρου ο Ε.Ο.Τ. μπορεί να προβαίνει σε μία ή περισσότερες παραχωρήσεις για κάθε ιαματική πηγή.

3. Οι παραχωρήσεις σε τρίτους γίνονται με την προϋπόθεση ότι ο παραχωρησιούχος θα αναλάβει για ορισμένο χρόνο την αποκλειστική ή εν μέρει εκμετάλλευση του διατιθέμενου ιαματικού φυσικού πόρου ή και ακινήτων ή εγκαταστάσεων του Ε.Ο.Τ.. Ο παραχωρησιούχος αναλαμβάνει την υποχρέωση να προβεί σε επενδύσεις σε υφιστάμενες ή νέες εγκαταστάσεις ιαματικού τουρισμού ή κέντρων θαλασσοθεραπείας ή αναζωογόνησης, τηρουμένων πάντα των διατάξεων του άρθρου 14 του ν. 2971/ 2001 στις περιπτώσεις που αφορούν κοινόχρηστους χώρους αιγιαλού, παραλίας.

4. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και στις περιπτώσεις κοινόχρηστων χώρων αιγιαλού, παραλίας και του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι βασικοί όροι των διακηρύξεων για την παραχώρηση ιαματικών φυσικών πόρων σε τρίτους.

Στους όρους των διακηρύξεων αναφέρεται οπωσδήποτε το αντικείμενο της παραχώρησης (αποκλειστική ή εν μέρει εκμετάλλευση συγκεκριμένων ιαματικών φυσικών πόρων ή και εγκαταστάσεων), οι όροι της παραχώρησης και προσδιορίζεται ο ανώτατος χρόνος της παραχώρησης, οι επενδύσεις που θα πρέπει να γίνουν και το αντάλλαγμα προς τον Ε.Ο.Τ., το οποίο αποτελεί έσοδο του Ελληνικού Δημοσίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'

ΑΔΕΙΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΙΑΜΑΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Άρθρο 16

Προδιαγραφές εγκαταστάσεων

1. Με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., η οποία εγκρίνεται από τον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζονται οι προδιαγραφές για την ανέγερση ή μετατροπή ή επέκταση των εγκαταστάσεων μονάδων ιαματικής θεραπείας και των κέντρων ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού, θαλασσοθεραπείας και αναζωο- γόνησης, καθώς επίσης και τα κριτήρια κατάταξης των εγκαταστάσεων αυτών σε κατηγορίες.
2. Πριν από την υποβολή του σχετικού φακέλου στην πολεοδομική υπηρεσία για την έκδοση οικοδομικής άδειας απαιτείται προηγούμενη έγκριση του Ε.Ο.Τ. όλων των μελετών που αφορούν το κτίριο της εγκατάστασης. Στην περίπτωση που η έκδοση άδειας για οικοδομικές εργασίες αναφέρεται σε ακίνητο που απέχει εκατό (100) μέτρα από την ακτογραμμή, απαιτείται να γίνει, με ποινή ακυρότητας της πράξης αυτής, ο καθορισμός του αιγιαλού και της παραλίας στην περιοχή αυτή σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 2971/2001. Η διαδικασία ελέγχου, τα σχετικά δικαιολογητικά και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της διάταξης της παρούσα7 παραγράφου καθορίζονται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ. που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.
3. Πριν από τη χορήγηση του ειδικού σήματος λειτουργίας της παραγράφου 1 του άρθρου 17, ο Ε.Ο.Τ. διενεργεί αυτοψία για να διαπιστωθεί αν εφαρμόστηκαν οι εγκεκριμένες μελέτες και τηρήθηκαν οι προβλεπόμενες προδιαγραφές.

Άρθρο 17

Ειδικό σήμα λειτουργίας

1. Μονάδες ιαματικής θεραπείας, κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού, κέντρα θαλασσοθεραπείας και κέντρα αναζωογόνησης λειτουργούν με ειδικό σήμα λειτουργίας, το οποίο χορηγείται από τον Ε.Ο.Τ. και αναρτάται σε εμφανές κοινόχρηστο σημείο της επιχείρησης προσιτό στο κοινό, στο χώρο υποδοχής ή της κυρίας εισόδου.
2. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Ε.Ο.Τ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις, οι οικονομικές επιβαρύνσεις, η διαδικασία, τα απαραίτητα δικαιολογητικά και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την απόκτηση του ειδικού σήματος λειτουργίας από τις επιχειρήσεις της προηγούμενης παραγράφου.
3. Οι υφιστάμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου επιχειρήσεις της παραπάνω παραγράφου 1 υποχρεούνται, εντός ενός (1) έτους από τη δημοσίευση της απόφασης της παραγράφου 2, να υποβάλουν στον Ε.Ο.Τ. αίτηση με τα καθορισμένα δικαιολογητικά προκειμένου να τύχουν του ειδικού σήματος λειτουργίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄

ΕΛΕΓΧΟΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ – ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Άρθρο 18

Έλεγχος επιχειρήσεων ιαματικού τουρισμού

1. Ο Ε.Ο.Τ. έχει την αρμοδιότητα να διενεργεί ελέγχους σε όλες τις μονάδες ιαματικής θεραπείας, τα κέντρα ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού, θαλασσοθεραπείας και αναζωογόνησης, ακόμα και αν αυτές λειτουργούν ως τμήματα άλλων επιχειρήσεων ή είναι εγκατεστημένες σε κτίρια τρίτων, προκειμένου να διαπιστώνει τη συμμόρφωσή τους με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και γενικά

κάθε διατάξεως που αποβλέπει στην αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών ή την προστασία των χρηστών.

2. Με προεδρικό διάταγμα, το οποίο εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, μετά από εισήγηση του Ε.Ο.Τ., ορίζεται ο τρόπος διενέργειας των παραπάνω ελέγχων, ο τρόπος διαπίστωσης των παραβάσεων, οι κυρώσεις που επιβάλλονται στους παραβάτες και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια.

Άρθρο 19

Κυρώσεις

1. Οι εκμεταλλεζόμενοι επιχειρήσεις ιαματικής θεραπείας, κέντρων ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού, κέντρων θαλασσοθεραπείας και κέντρων αναζωογόνησης υποχρεούνται να γνωστοποιούν στον Ε.Ο.Τ., στην αρχή εκάστου έτους, τις τιμές των παρεχόμενων από αυτά υπηρεσιών και να τις τηρούν αμετάβλητες για ένα (1) έτος.

Η παράλειψη ή η ανακριβής γνωστοποίηση στον Ε.Ο.Τ. των τιμών των παρεχόμενων υπηρεσιών επισύρει πρόστιμο, το οποίο επιβάλλεται με απόφαση του Ε.Ο.Τ..

2. Στις επιχειρήσεις ιαματικής θεραπείας, ιαματικού τουρισμού – θερμαλισμού, κέντρων θαλασσοθεραπείας ή κέντρων αναζωογόνησης που λειτουργούν χωρίς το προβλεπόμενο, από τις διατάξεις του παρόντος, ειδικό σήμα λειτουργίας, επιβάλλεται πρόστιμο με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ. και σφράγιση της επιχείρησης. Σε περίπτωση παράνομης λειτουργίας της εγκατάστασης, παρά το σφράγισμα αυτής, επιβάλλεται νέα σφράγιση και νέο πρόστιμο. Σε περίπτωση κάθε νέας υποτροπής επιβάλλεται πρόστιμο και εκ νέου σφράγιση της εγκατάστασης, ενώ στα φυσικά πρόσωπα που διοικούν ή διαχειρίζονται ή κατέχουν την εγκατάσταση ή στα φυσικά πρόσωπα, που είναι διαχειριστές ή διοικούν το νομικό πρόσωπο στο οποίο ανήκει ή το οποίο έχει τη διαχείριση της εγκατάστασης, επιβάλλεται ποινή φυλάκισης τουλάχιστον ενός (1) έτους.

3. Όπου κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου ήταν κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων πράξεων προβλέπεται επιβολή προστίμου, τούτο επιβάλλεται με απόφαση του αρμόδιου οργάνου του Ε.Ο.Τ., βεβαιώνεται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ., εισπράττεται κατά τις διατάξεις του Κ.Ε.Δ.Ε. και αποτελεί έσοδο του Δημοσίου.

4. Με απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίζεται το ύψος των επιβαλλόμενων κατά περίπτωση προστίμων λαμβάνοντας υπόψη ιδίως τη σοβαρότητα της παράβασης και την υποτροπή, καθώς και κάθε λεπτομέρεια σχετική με τη διαδικασία διαπίστωσης και επιβολής αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ'

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ 136

Άρθρο 20

Υφιστάμενη προστασία ιαματικών πηγών Διατάξεις που ισχύουν κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου και αφορούν στην προστασία των ιαματικών πηγών διατηρούνται σε ισχύ, μέχρι να εκδοθούν τα προβλεπόμενα στο άρθρο 9 του παρόντος νόμου προεδρικά διατάγματα, οπότε παύουν να ισχύουν.

Άρθρο 21

Διάρκεια υφιστάμενων παραχωρήσεων και συμβάσεων

1. α. Διοικητικές πράξεις με τις οποίες είχαν παραχωρηθεί ιαματικές πηγές τοπικής σημασίας εξακολουθούν να ισχύουν με την επιφύλαξη της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος για δέκα (10) έτη από τη δημοσίευση του νόμου αυτού, ανεξάρτητα από τον οριζόμενο σε αυτές χρόνο παραχωρήσεως.

β. Διοικητικές πράξεις με τις οποίες είχε παραχωρηθεί η εκμετάλλευση ιαματικών πηγών σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, η διάρκεια των οποίων έχει λήξει, παρατείνονται με την επιφύλαξη της παραγράφου 5 του άρθρου 3 του παρόντος από την ημερομηνία που έληξαν και για δέκα (10) χρόνια μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εκτός αν δεν συναινεί ο Ο.Τ.Α..

γ. Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στους οποίους είχε παραχωρηθεί με οποιονδήποτε τρόπο η εκμετάλλευση ιαματικών φυσικών πόρων, έχουν δικαίωμα και μετά την πάροδο δεκαετίας από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου να ζητήσουν με αίτησή τους από τον Ε.Ο.Τ. την εκ νέου παραχώρηση της εκμετάλλευσης ιαματικών πηγών χωρίς διαγωνισμό και για χρονικό διάστημα όχι μεγαλύτερο των δέκα (10) ετών. Στις περιπτώσεις αυτές ο Ε.Ο.Τ. συνάπτει με τους ενδιαφερόμενους Ο.Τ.Α. συμβάσεις παραχώρησης της εκμετάλλευσης ιαματικών φυσικών πόρων ανάλογες με τις περιπτώσεις παραχωρήσεων σε τρίτους κατόπιν διαγωνισμού.

δ. Προϋπόθεση για τη σύναψη συμβάσεως του Ε.Ο.Τ. με τους ενδιαφερόμενους Ο.Τ.Α. είναι η προηγούμενη συμμόρφωση των Ο.Τ.Α. με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και των κανονιστικών πράξεων, που θα εκδοθούν σε εφαρμογή του, τόσο σε σχέση με τον υπό εκμετάλλευση ιαματικό φυσικό πόρο όσο και σε σχέση με τις παραχωρούμενες ή υφιστάμενες εγκαταστάσεις.

2. α. Οι ιαματικές πηγές που είχαν χαρακτηριστεί πριν από την ισχύ του παρόντος νόμου ως πηγές τουριστικής σημασίας και των οποίων η διοίκηση και διαχείριση περιήλθε στην ανώνυμη εταιρεία «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.» δυνάμει των νόμων 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α΄) και 2837/2000 (ΦΕΚ 178 Α΄) παραμένουν στη διοίκηση και διαχείριση αυτής, εκτός εάν με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ανατεθεί η διοίκηση και διαχείριση αυτών στον Ε.Ο.Τ..

β. Συμβάσεις με τις οποίες παραχωρήθηκαν ή μισθώθηκαν ιαματικές πηγές από τον Ε.Ο.Τ. ή την ανώνυμη εταιρεία «ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.» σε ιδιώτες εξακολουθούν να ισχύουν μέχρι τη λήξη του συμβατικού χρόνου με τις προϋποθέσεις των διατάξεων των άρθρων 22 και 23 του παρόντος νόμου, η μη τήρηση των οποίων αποτελεί λόγο καταγγελίας της σύμβασης παραχώρησης, μίσθωσης ή υπομίσθωσης.

Άρθρο 22

Αναγνώριση υφιστάμενων ιαματικών πηγών

Καταχώριση στο Μητρώο

1. Όσοι διοικούν ή διαχειρίζονται ή εκμεταλλεύονται ιαματικούς φυσικούς πόρους έχουν υποχρέωση εντός τριών (3) ετών από την ισχύ του παρόντος νόμου να υποβάλουν αίτηση στον Ε.Ο.Τ. με όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, προκειμένου να εκδοθεί η απόφαση του 138Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης περί αναγνώρισης του ιαματικού φυσικού πόρου σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του παρόντος νόμου.

2. Όσοι διοικούν ή διαχειρίζονται ή εκμεταλλεύονται υφιστάμενους ιαματικούς φυσικούς πόρους υποχρεούνται να υποβάλουν αιτήσεις στον Ε.Ο.Τ. για την καταχώρισή τους στο Μητρώο Ιαματικών Φυσικών Πόρων και Πηγών.

Στο Μητρώο καταχωρίζονται προσωρινώς όλα τα στοιχεία που υπάρχουν για τον υφιστάμενο ιαματικό φυσικό πόρο.

3. Τα δικαιολογητικά, που υποβάλλονται στον Ε.Ο.Τ. μαζί με τις αιτήσεις αναγνώρισης των υφιστάμενων ιαματικών πηγών, καταχωρίζονται προσωρινώς στο Μητρώο μέχρι να εκδοθεί η απόφαση για την αναγνώριση της συγκεκριμένης ιαματικής πηγής. Μετά την έκδοση της απόφασης αναγνώρισης οριστικοποιείται η καταχώριση και συμπληρώνεται με τυχόν νέα στοιχεία.

4. Διοικητικές πράξεις παραχώρησης της διαχείρισης και εκμετάλλευσης ιαματικών φυσικών πόρων ανακαλούνται αυτοδικαίως, αν οι υπόχρεοι δεν υποβάλλουν εμπρόθεσμα στον Ε.Ο.Τ. αιτήσεις αναγνώρισης με όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Ο Ε.Ο.Τ. εκδίδει διαπιστωτική πράξη για την αυτοδίκαιη ανάκληση των πράξεων παραχώρησης της διαχείρισης ή εκμετάλλευσης και αποβάλλει τους κατόχους από τους χώρους και εγκαταστάσεις του.

5. Στις περιπτώσεις αυτοδίκαιης ανάκλησης της διοικητικής πράξης παραχώρησης της διαχείρισης ή εκμετάλλευσης ιαματικών φυσικών πόρων, η εκ νέου παραχώρηση της διαχείρισης ή εκμετάλλευσης των συγκεκριμένων ιαματικών φυσικών πόρων επιτρέπεται μόνο κατόπιν δημόσιου διαγωνισμού. 139

Άρθρο 23

Υφιστάμενες εγκαταστάσεις

1. Τα πρόσωπα που διοικούν ή διαχειρίζονται ή έχουν αναλάβει τη λειτουργία εγκαταστάσεων ιαματικής θεραπείας, καθώς και πάσης φύσεως εγκαταστάσεων στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων και οι οποίες υφίστανται κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, υποχρεούνται να προσαρμοστούν στις διατάξεις του νόμου αυτού και των εκτελεστικών κανονιστικών πράξεων εντός τριών (3) ετών από τη δημοσίευση του νόμου και των σχετικών εκτελεστικών κανονιστικών πράξεων.

2. Εγκαταστάσεις για τις οποίες δεν έχει γίνει προσαρμογή στις διατάξεις του παρόντος νόμου εντός της προθεσμίας της προηγούμενης παραγράφου θεωρείται ότι δεν έχουν άδεια λειτουργίας. Η λειτουργία τους επιτρέπεται μόνο αν διαπιστωθεί από τον Ε.Ο.Τ. ότι τηρούνται οι ισχύουσες διατάξεις και χορηγηθεί το ειδικό σήμα λειτουργίας.

3. Στα πρόσωπα που διοικούν ή διαχειρίζονται ή κατέχουν και λειτουργούν εγκαταστάσεις, στις οποίες γίνεται χρήση ιαματικών φυσικών πόρων χωρίς να είναι εφοδιασμένες με το ειδικό σήμα λειτουργίας του Ε.Ο.Τ., επιβάλλεται πρόστιμο και σφράγιση της εγκατάστασης σύμφωνα με το άρθρο 19.

4. Άδειες λειτουργίας που έχουν χορηγηθεί σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις εξακολουθούν να ισχύουν για όσο χρόνο προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις με την επιφύλαξη της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου.

5. Αιτήσεις για ανανέωση υφιστάμενων αδειών ή για χορήγηση άδειας επέκτασης ή μεταρρύθμισης υφιστάμενων εγκαταστάσεων, οι οποίες υποβάλλονται μετά τη δημοσίευση του νόμου αυτού, εξετάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου και των κανονιστικών πράξεων που εκδίδονται σε εκτέλεση αυτού.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 24

Διεύρυνση σύνθεσης Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού

Η παράγραφος 1 του άρθρου 6 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Τουρισμού της παραγράφου 5 του άρθρου 24 του ν. 2636/1998 δεν μπορεί να υπερβαίνουν τα σαράντα (40).»

Άρθρο 25

1. Για την άσκηση των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και τη στελέχωση των Υπηρεσιών του συνιστώνται:

α. Σαράντα έξι (46) νέες οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, οι οποίες κατανέμονται κατά κατηγορία και κλάδο ως εξής:

Α/Α ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ/ΚΛΑΔΟΙ ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΕΣ

ΘΕΣΕΙΣ

1. ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ–ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ 8

2. ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ 3

3. ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ 3

4. ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ 30

5. ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ 2

Οι παραπάνω συνιστώμενες θέσεις προστίθενται κατά κατηγορία και κλάδο όπου υφίστανται στις αντίστοιχες οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού της παρ. 4 του άρθρου 16 του π.δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211 Α').

β. Δύο (2) θέσεις ελεγκτών ιατρών, ειδικότητας παθολόγου ή γενικής ιατρικής σύμφωνα με το άρθρο 60 του ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50 Α').

2. Τα απαιτούμενα προσόντα, η διαδικασία πρόσληψης, η χρονική διάρκεια της σύμβασης, όπου απαιτείται, και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για την πρόσληψη του προσωπικού των περιπτώσεων α', γ' και δ' της παρα- 141 παραγράφου 7 του άρθρου 16 του π.δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211 Α') καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Οι αποδοχές των προσλαμβανομένων για την κάλυψη των θέσεων των παραπάνω περιπτώσεων γ' και δ' της παρ. 7 του άρθρου 16 του π.δ. 149/2005 (ΦΕΚ 211 Α') καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης σε ποσά που δεν υπερβαίνουν τις αποδοχές των προϊσταμένων των Διευθύνσεων του Υπουργείου και αυτές των ειδικών συνεργατών του γραφείου του Υπουργού αντίστοιχα.

3. Η προθεσμία της περίπτωσης στ' της παραγράφου 5 του άρθρου 8 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') παρατείνεται από τη λήξη της μέχρι την 31.12.2006.

4. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης δύναται να συνιστώνται επιτροπές για την κατάρτιση και επεξεργασία σχεδίων νόμων, κανονιστικών προεδρικών διαταγμάτων και υπουργικών αποφάσεων, καθώς και για τον καθορισμό προδιαγραφών τουριστικών προϊόντων και εγκαταστάσεων. Η αμοιβή των μελών των ως άνω επιτροπών και των γραμματέων τους καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης.

Άρθρο 26

Απαλλαγή του Ελληνικού Δημοσίου από κρατήσεις ή εισφορές και μείωση δικαιωμάτων συμβολαιογράφων και υποθηκοφυλάκων.

1. Το Δημόσιο απαλλάσσεται από οποιαδήποτε κράτηση, εισφορά ή δικαίωμα υπέρ οποιουδήποτε νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου και ασφαλιστικού οργανισμού ή οποιουδήποτε τρίτου, για συμβάσεις, εμπράγματα ή ενοχικές, που καταρτίζει με οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, με συμβολαιογραφικό ή ιδιωτικό έγγραφο,

για δημιουργία τουριστικών λιμένων, σύμφωνα με τα άρθρα 29 και επόμενα του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'). Τα δικαιώματα και οι αμοιβές των συμβολαιογράφων και υποθηκοφυλάκων για τις συμβάσεις αυτές και κάθε άλλη προς πραγμάτωση αυτών πράξη περιορίζονται στο δέκα τοις εκατό (10%) των προβλεπομένων.

2. Τυχόν οφειλόμενα από το Δημόσιο δικαιώματα, εισφορές, κρατήσεις ή αμοιβές προς Ν.Π.Δ.Δ. για συμβάσεις που καταρτίστηκαν μετά την έναρξη ισχύος του ν. 2160/1993 και μέχρι την έναρξη ισχύος του παρόντος αποσβέννυνται, τυχόν δε καταβληθέντα δεν αναζητούνται.

Άρθρο 27

Τουριστικά τρένα

1. Η παρ. 5 του άρθρου 30 του ν. 2636/1998 (ΦΕΚ 198

Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«5. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Τουριστικής Ανάπτυξης και Μεταφορών και Επικοινωνιών εξειδικεύονται τα κριτήρια προσδιορισμού των γεωγραφικών περιοχών κυκλοφορίας, οι προϋποθέσεις θέσης σε κυκλοφορία του τουριστικού τρένου, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά ταξινόμησης, οι όροι λειτουργίας των τουριστικών τρένων, η επιβολή διοικητικών κυρώσεων για παράβαση των όρων αυτών και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.»

2. Η περίπτωση γ' της παραγράφου 6 του άρθρου 30 του ν. 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«γ) του άρθρου 13 του ν. 2446/1996 (ΦΕΚ 276 Α')».

Άρθρο 28

Η διάταξη της παραγράφου 32 του άρθρου 10 του ν. 3207/2003 (ΦΕΚ 302 Α') τροποποιείται ως εξής:

«32. Μόνιμοι αρχαιολόγοι του Υπουργείου Πολιτισμού επιτρέπεται να πραγματοποιούν ξεναγήσεις χωρίς αμοιβή κατόπιν αδείας της Γενικής Διεύθυνσης Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε επίσημους προσκεκλημένους και αντιπροσωπείες που επισκέπτονται τη χώρα στο πλαίσιο διεθνών σχέσεων. Ξεναγήσεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία επιτρέπεται να γίνονται και από τον εκπαιδευτικό που συνοδεύει τους φοιτητές, σπουδαστές και μαθητές σχολείων.»

Άρθρο 29

Εκμισθώσεις ακινήτων της Εκκλησίας

Στην παράγραφο 17 του άρθρου 6 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'), όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 3 του άρθρου 39 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α'), προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Οι παραπάνω διατάξεις του πρώτου και του τρίτου εδαφίου της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται και για μακροχρόνιες μισθώσεις για τουριστικούς σκοπούς ακινήτων της Εκκλησίας της Ελλάδος, της Εκκλησίας της Κρήτης, των Ιερών Μητροπόλεων της Δωδεκανήσου, των Ιερών Μονών και λοιπών Εκκλησιαστικών Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου των παραπάνω, των Ιερών Μητροπόλεων της Εκκλησίας της Ελλάδος και της Εκκλησίας της Κρήτης, των Ιερών Μονών του Αγίου Όρους, των Πατριαρχικών Μονών στη Θεσσαλονίκη, στη Χαλκιδική και στην Πάτμο.»

Άρθρο 30

Στο τέλος της παραγράφου 9 του άρθρου 1 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α΄) προστίθεται διάταξη ως ακολούθως:

«Διαφημιστικά προγράμματα και γενικά ενέργειες, που αφορούν την τουριστική προβολή και διαφήμιση της χώρας ή περιοχών αυτής στο εσωτερικό και εξωτερικό, ιδίως με συμμετοχή σε εκθέσεις, ή διαφημίσεις σε μέσα μαζικής ενημέρωσης ή καταχωρήσεις σε έντυπα ή εκδόσεις τους ως και με οποιονδήποτε άλλον τρόπο και τα οποία καταρτίζονται ή υλοποιούνται από οποιονδήποτε φορέα του Δημοσίου, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και γενικά του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως κάθε φορά αυτός προσδιορίζεται, ανεξάρτητα αν εκτελούνται με χρηματοδότηση από πόρους εθνικούς ή ευρωπαϊκούς ή ίδιους πόρους του φορέα υλοποίησής τους, πρέπει να τελούν σε πλήρη εναρμόνιση προς το γενικό σχεδιασμό και την εξυπηρέτηση των στόχων του προγράμματος τουριστικής προβολής της χώρας ή των περιοχών αυτής, που καταρτίζει το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης σε συνεργασία με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού.

Για την υλοποίηση των παραπάνω προγραμμάτων και ενεργειών απαιτείται η προηγούμενη σύμφωνη γνώμη του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης.»

Άρθρο 31

Ρυθμίσεις για τα όργανα διοίκησης του Ε.Ο.Τ.

1. Στο τέλος της παραγράφου 5 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α΄) προστίθενται στοιχεία (ε), (στ) και (ζ) ως εξής:

«ε) Αποφασίζει για την άσκηση αγωγών ή κάθε άλλου ένδικου βοηθήματος, καθώς επίσης και για την άσκηση τακτικών και εκτάκτων ενδίκων μέσων και παρέχει στους δικηγόρους του Ε.Ο.Τ. με έμμισθη εντολή ή σε άλλους δικηγόρους τη δικαστική πληρεξουσιότητα για την άσκηση αυτών.

στ) Εισηγείται στο Δ.Σ. την αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων, καθώς και την παραίτηση από ένδικα μέσα.

ζ) Οι ως άνω υπό στοιχεία (ε) και (στ) περιγραφόμενες αρμοδιότητες δεν ισχύουν όταν πρόκειται για αμοιβές, αποζημιώσεις ή κάθε είδους παροχές που αναφέρονται στους υπαλλήλους και δικηγόρους του Οργανισμού.»

2. Μετά την παράγραφο 5 του άρθρου 4 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α΄) προστίθενται παράγραφοι 5Α και 5Β ως εξής: 145

«5Α. Ο Πρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας του Ε.Ο.Τ. με αποφάσεις τους, οι οποίες δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορούν να μεταβιβάζουν συγκεκριμένες αρμοδιότητές τους σε προϊσταμένους Γενικών Διευθύνσεων και σε προϊσταμένους Διευθύνσεων. Επίσης μπορούν να παρέχουν στους ως άνω εξουσιοδότηση υπογραφής με εντολή τους, με απόφασή τους που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

5Β. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται οι αποδοχές του Προέδρου και οι αποζημιώσεις των λοιπών μελών και του γραμματέα του Διοικητικού Συμβουλίου του Ε.Ο.Τ..»

Άρθρο 32

Ρυθμίσεις για τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ.

1. Μετά την παράγραφο 6 του άρθρου 4 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α΄) προστίθεται παράγραφος 6Α, η οποία έχει ως εξής:

«6Α. α) Όπου στην παράγραφο 3 του άρθρου 15 και στο άρθρο 16 του π.δ. 313/2001 αναφέρεται ο Γενικός Γραμματέας της Περιφέρειας, νοείται ο Γενικός Γραμματέας του Ε.Ο.Τ..

β) Οι αποφάσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού (Π.Υ.Τ.), όπως έγκριση σχεδίων, χορήγηση, ανάκληση ή αφαίρεση του ειδικού σήματος λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων, καθώς επίσης και η σφράγιση αυτών, όπου προβλέπεται από τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις και οι εντολές ελέγχου, εκδίδονται από τον προϊστάμενο της οικείας Π.Υ.Τ.. Όπου κατά τις κείμενες διατάξεις προβλέπεται η επιβολή διοικητικής κύρωσης σε τουριστικές επιχειρήσεις από τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ., αυτές επιβάλλονται με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ.. Επί επιβολής διοικητικού προστίμου, αυτό βεβαιώνεται στην αρμόδια Δ.Ο.Υ. της κατοικίας ή της έδρας του υπόχρεου της παράβασης και εισπράττεται για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα περί Εισπράξεων Δημοσίων Εσόδων (Κ.Ε.Δ.Ε.). Προ της επιβολής οποιασδήποτε διοικητικής κύρωσης καλείται ο υπόχρεος να δώσει εξηγήσεις και σχετικές διευκρινίσεις, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 13 του άρθρου 4 του ν. 2160/1993.

γ) Εκκρεμείς διαδικασίες από την άσκηση προσφυγών στις επιτροπές προσφυγών των Περιφερειών που προβλέπονται στο άρθρο 14 του π.δ. 313/2001 περαιώνονται από την πενταμελή Επιτροπή της περίπτωσης δ' της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187

Α') εντός τεσσάρων (4) μηνών από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.»

2. Στο τέλος της περίπτωσης δ' της παραγράφου 6 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α') προστίθεται εδάφιο ως εξής:

«Η ως άνω προσφυγή υποβάλλεται εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση της πράξης επιβολής της διοικητικής κύρωσης και αναστέλλει την εκτέλεση αυτής, μέχρι την έκδοση της σχετικής αποφάσεως, της Επιτροπής υποχρεωμένης να εκδώσει αυτήν εντός τριών (3) μηνών από την υποβολή της προσφυγής.»

3. Από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου ισχύουν τα εξής:

α) Από τους πόρους που ορίζονται στο άρθρο 17 του π.δ. 313/2001 (ΦΕΚ 211 Α') ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) μεταφέρεται από το Ελληνικό Δημόσιο στον Προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ.. Τα παράβολα που προβλέπονται στα παραρτήματα Α', Β' και Γ' του π.δ. 43/2002 (ΦΕΚ 43 Α') μεταφέρονται από το Ελληνικό Δημόσιο και εισπράττονται ως πόροι υπέρ Ε.Ο.Τ.. Η παράγραφος 4 του άρθρου 41 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α') καταργείται.

β) Οι προβλεπόμενες στην περίπτωση δ' της παρ. 1 του άρθρου 5 του ν. 393/1976 (ΦΕΚ 19 Α') εγγυήσεις των Τουριστικών Γραφείων, για τη χορήγηση του ειδικού σήματος λειτουργίας, εκδίδονται στο εξής με δικαιούχο της εγγύησης τον Ε.Ο.Τ.. Οι ανωτέρω εγγυήσεις δίδονται από τα Τουριστικά Γραφεία (Γενικού και Εσωτερικού Τουρισμού) είτε με ομολογίες κατατιθέμενες στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων με δικαιούχο τον Ε.Ο.Τ. είτε με εγγυητική επιστολή πενταετούς ισχύος, αναγνωρισμένης τράπεζας στην Ελλάδα (άρθρο 5 παρ. 2 του ν. 393/1976) με δικαιούχο της εγγύησης τον Ε.Ο.Τ..

Οι ανωτέρω εγγυήσεις καταπίπτουν με απόφαση του προϊσταμένου της οικείας Περιφερειακής Υπηρεσίας Τουρισμού Ε.Ο.Τ., υπέρ του Ε.Ο.Τ. μεν, προς κάλυψη των επιβαλλόμενων από τον Ε.Ο.Τ. διοικητικών προστίμων, υπέρ τρίτων δε, προς κάλυψη ολικά ή μερικά απαιτήσεων των δικαιούχων τρίτων από συναλλαγές του Τουριστικού Γραφείου (περιπτώσεις β' και γ' της παρ. 7 του άρθρου 5 του ν. 393/1976).

γ) Οι παρασχεθείσες μέχρι την κατάργηση των Υπηρεσιών Τουρισμού των Περιφερειών εγγυήσεις, με δικαιούχο της εγγύησης του άρθρου 5 του ν. 393/1976

το Ελληνικό Δημόσιο ή την Περιφέρεια, λογίζονται ως εγγυήσεις με δικαιούχο της εγγυήσης τον Ε.Ο.Τ. και καταπίπτουν υπέρ αυτού. Καταπτώσεις εγγυήσεων, που τυχόν έχουν γίνει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου μέχρι τη σύσταση των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ., εφόσον μέχρι την ισχύ του παρόντος άρθρου δεν έχει περαιωθεί η διαδικασία απόδοσης

στους δικαιούχους του προϊόντος της κατάπτωσης, λογίζονται ότι καταπίπτουν υπέρ του Ε.Ο.Τ. και τα τυχόν ποσά που έχουν αποδοθεί από τον εγγυητή στο Δημόσιο ή στην Περιφέρεια αποδίδονται με ευθύνη και μέριμνα των Γενικών Γραμματέων των Περιφερειών επί αποδείξει στην οικεία Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού (Π.Υ.Τ.) του Ε.Ο.Τ., η οποία συνεχίζει τη σχετική διαδικασία, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 393/1976, όπως εκάστοτε ισχύουν.

δ) Οι προβλεπόμενες, από την παρ. 7η, άρθρο 1 της κ.υ.α. 514170/95 (ΦΕΚ 386 Β') και την παρ. 6α του άρθρου μόνου της απόφασης 523060/95 του Γενικού Γραμματέα Ε.Ο.Τ. (ΦΕΚ 603 Β'), εγγυήσεις για το ειδικό σήμα λειτουργίας σε επιχειρήσεις εκμίσθωσης αυτοκινήτων Ι.Χ. άνευ οδηγού και σε Τουριστικές Επιχειρήσεις Οδικών Μεταφορών (Τ.Ε.Ο.Μ.) εκδίδονται με δικαιούχο τον Ε.Ο.Τ..

Οι διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων β' και γ' του παρόντος άρθρου έχουν ανάλογη εφαρμογή και για τις εγγυήσεις αυτές.

ε) Τα Γραφεία Υποστήριξης Τουρισμού ασκούν και κάθε άλλη αρμοδιότητα που τους ανατίθεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Ε.Ο.Τ..

στ) Η υπεράσπιση των δικαστικών και εξώδικων υποθέσεων του Ε.Ο.Τ. μπορεί να ανατίθεται και σε δικηγόρους των οικείων Πρωτοδικείων, που ορίζονται ως πληρεξούσιοι δικηγόροι του Οργανισμού, ύστερα από ειρήση, κατά περίπτωση, του προϊσταμένου της οικείας Π.Υ.Τ. ή του προϊσταμένου της αρμόδιας Διεύθυνσης της Κεντρικής Υπηρεσίας. Η αμοιβή των δικηγόρων για τις δικαστικές υποθέσεις ορίζεται ίση με το ελάχιστο ποσό που προβλέπεται για τις προεισπράξεις, όπως εκάστοτε ορίζονται, ενώ για τις εξώδικες υποθέσεις καθορίζεται με ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων, που ισχύουν για τους πληρεξούσιους δικηγόρους του Δημοσίου.

ζ) Ο Ε.Ο.Τ. με τα αρμόδια όργανά του έχει τη γενική κατεύθυνση, το συντονισμό και τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεων των Περιφερειακών Υπηρεσιών Τουρισμού (Π.Υ.Τ.), καθώς και τη διοικητική οργάνωση αυτών, όπως της στελέχωσής τους, του προσωπικού τους, της στέγασής τους, της υλικοτεχνικής υποδομής τους, της νομικής και δικαστικής συνδρομής τους, της εύρυθμης λειτουργίας τους. Συνιστάται στον Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Συντονισμού Περιφερειακών Υπηρεσιών, με αρμοδιότητες που καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης.

η) Κατά παρέκκλιση των κειμένων διατάξεων, με κοινή απόφαση των Υπουργών Τουριστικής Ανάπτυξης και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης επιτρέπεται η μετάταξη ή μεταφορά στον Ε.Ο.Τ. και με την ίδια σχέση εργασίας των μονίμων ή με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου υπαλλήλων των Περιφερειών, που υπηρετούσαν στις Διευθύνσεις Τουρισμού των Περιφερειών κατά το χρόνο κατάργησής τους με τις διατάξεις του άρθρου 4 παρ. 6α του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α'). Η μετάταξη γίνεται ύστερα από αίτηση των υπαλλήλων, που υποβάλλεται εντός εξαμήνου από τη δημοσίευση του παρόντος, σε κενές οργανικές θέσεις της ίδιας κατηγορίας και κλάδου του Ε.Ο.Τ. με τον ίδιο βαθμό και το ίδιο μισθολογικό κλιμάκιο. Το προσωπικό με σύμβαση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου μεταφέρεται ύστερα από αίτηση των υπαλλήλων, που υποβάλλεται εντός εξαμήνου από τη δημοσίευση του παρόντος, σε αντίστοιχες κενές θέσεις ιδιωτικού δικαίου και, αν δεν υπάρχουν, σε συνιστώμενες προσωποπαγείς θέσεις οι οποίες καταργούνται με την με οποιονδήποτε τρόπο αποχώρηση του υπαλλήλου με

δέσμευση ισάριθμων κενών θέσεων μόνιμου προσωπικού και σε ειδικότητες αντίστοιχες με τους κλάδους του μόνιμου προσωπικού. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Τουριστικής Ανάπτυξης είναι δυνατόν να ρυθμίζονται λεπτομέρειες αναγκαίες για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής.

Άρθρο 33

Ρύθμιση θεμάτων Κεντρικής Υπηρεσίας του Ε.Ο.Τ.

1. Η περίπτωση α' της παρ. 1 του άρθρου 4 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α') αντικαθίσταται ως εξής: «α) Υποβάλλει προτάσεις στο Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης για τη χάραξη τουριστικής πολιτικής στα θέματα αρμοδιότητάς του και την εφαρμόζει μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του. Για το σκοπό αυτόν ο Ε.Ο.Τ. ερευνά την τουριστική αγορά, μελετά την ανταγωνιστικότητα του τουρισμού, συντάσσει μελέτες για θέματα της αρμοδιότητάς του και καταρτίζει τα προγράμματα διαφήμισης, δημοσίων σχέσεων και τουριστικών εκδηλώσεων, καθώς και προγράμματα συμπαραγωγής και συνδιαφήμισης, διαφήμισης στην αλλοδαπή και ημεδαπή από κοινού με οργανισμούς, επιμελητήρια και άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα της αλλοδαπής ή ημεδαπής στο εξωτερικό και το εσωτερικό.»

2. Μετά την παράγραφο 1 του άρθρου 4 του ν. 3270/ 2004 (ΦΕΚ 187 Α'), προστίθεται παράγραφος 1Α, η οποία έχει ως εξής:

«1Α. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, δύναται να συσταθεί στην Κεντρική Υπηρεσία του Ε.Ο.Τ. Διεύθυνση Επιθεώρησης και να καθορισθούν οι αρμοδιότητές της.»

3. Στην παράγραφο 4 του άρθρου 13 του ν. 2636/1998 (ΦΕΚ 198 Α'), όπως αυτό αντικαταστάθηκε από την παράγραφο 6 του άρθρου 9 του ν. 2837/2000 (ΦΕΚ 178 Α'), προστίθεται παράγραφος 4Α, η οποία έχει ως εξής:

«4Α. Στα περιουσιακά στοιχεία της προηγούμενης παραγράφου περιλαμβάνονται και ακίνητα ιδιοκτησίας του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού, δομημένα ή μη, τα οποία κρίνονται με απόφαση των αρμόδιων οργάνων του Ε.Ο.Τ. απαραίτητα για τη στέγαση των ανά την Ελλάδα υπηρεσιών του ή των θυγατρικών του εταιρειών. Η διοίκηση και διαχείριση των ακινήτων αυτών περιέρχεται αυτοδικαίως στον Ε.Ο.Τ. από την έκδοση της παραπάνω απόφασης των αρμόδιων οργάνων.

Τα ως άνω ακίνητα δύναται να ανοικοδομούνται από τον Ε.Ο.Τ. δι' αυτεπιστασίας ή να ανατίθενται προς ανοικοδόμηση σε εργολήπτες με το σύστημα της αντιπαροχής. Η ανάθεση γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 έως 6 του Κανονισμού αγοράς, ανταλλαγής και πώλησης ακινήτων κ.λπ. του Ε.Ο.Τ., ο οποίος εγκρίθηκε με την υπ' αριθμ. 5458/Ι/Δ της 30ής Ιανουαρίου/9ης Φεβρουαρίου 1963 απόφαση του Υπουργού Προεδρίας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 50 Β' και ΦΕΚ 134 Β').»

4. Το ειδικό επίδομα του άρθρου 15 του ν. 3016/2002 (ΦΕΚ 110 Α'), όπως εκάστοτε ισχύει για το προσωπικό του Ε.Ο.Τ., καταβάλλεται και στο μετακλητό, καθώς και στο με έμμισθη εντολή προσωπικό, που υπηρετεί στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.), ανάλογα με την κατηγορία του, εφόσον το ανωτέρω προσωπικό μισθοδοτείται σύμφωνα με τις διατάξεις του Α' Μέρους του ν. 3205/2003.

Άρθρο 34

Χορήγηση ειδικού σήματος λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων

Το ειδικό σήμα λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων χορηγείται εφάπαξ. Για τη χορήγησή του από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Ε.Ο.Τ., απαιτείται:

α. Για όλα τα τουριστικά καταλύματα αίτηση του επιχειρηματία ή του νόμιμου εκπροσώπου σε περίπτωση νομικού προσώπου συνοδευόμενη από τα παρακάτω δικαιολογητικά:

α.α. Οικοδομική άδεια.

α.β. Πιστοποιητικό πυρασφάλειας που να καλύπτει το σύνολο της εγκατάστασης. Για τη χορήγηση του πιστοποιητικού υποβάλλεται στην οικεία πυροσβεστική υπηρεσία μελέτη πυροπροστασίας, για μεν τα υφιστάμενα κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου καταλύματα σύμφωνα με τις διατάξεις του Κεφαλαίου Β΄ του π.δ. 71/1988 (ΦΕΚ 32 Α΄), για εκείνα δε για τα οποία πρόκειται να εκδοθεί οικοδομική άδεια μετά τη δημοσίευση του παρόντος, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6 του π.δ. 71/1988.

α.γ. Έγκριση περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία.

α.δ. Βεβαίωση καλής λειτουργίας του αποχετευτικού συστήματος του καταλύματος από τη Διεύθυνση Υγιεινής της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης ή βεβαίωση σύνδεσης με το αποχετευτικό δίκτυο του δήμου από τον οικείο Ο.Τ.Α..

α.ε. Αντίγραφο ποινικού μητρώου τύπου «Β» του φυσικού προσώπου ή του νόμιμου εκπροσώπου της εταιρείας.

β. Για τα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ επιπλέον:

β.α. Βεβαίωση του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε.) περί ενημερότητας των προς αυτό υποχρεώσεων με αναφορά στη νομική μορφή της επιχείρησης.

β.β. Τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την έγκριση διορισμού διευθυντή, όπως αυτά καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 35

Ένταξη των οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων με ή χωρίς οικίσκους στα κύρια ξενοδοχειακά καταλύματα

1. Η περίπτωση Γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α΄), όπως αυτή προστέθηκε με την παρ. 1β του άρθρου 21 του ν. 2741/1999 (ΦΕΚ 199 Α΄), καταργείται.

2. Στο τέλος της παραγράφου 1Α του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α΄) προστίθεται περίπτωση ε΄ ως εξής:

«ε. Οργανωμένες τουριστικές κατασκηνώσεις με ή χωρίς οικίσκους (ΚΑΜΠΙΝΓΚ).»

3. Με προεδρικό διάταγμα εκδιδόμενο με πρόταση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία κατάταξης των οργανωμένων τουριστικών κατασκηνώσεων με ή χωρίς οικίσκους σε κατηγορίες αστέρων, καθώς και οι τεχνικές και λειτουργικές προδιαγραφές αυτών.

Άρθρο 36

Το άρθρο 20 του ν. 3335/2005 (ΦΕΚ 95 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

Άρθρο 20

1. Στις τουριστικές επιχειρήσεις της παραγράφου 1 (Α και Β) του άρθρου 2 του ν. 2160/1993, όπως τροποποιήθηκε με την παρ. 1α του άρθρου 21 του ν. 2741/1999 (ΦΕΚ 199 Α΄), οι οποίες λειτουργούσαν κατά τη δημοσίευση του παρόντος χωρίς το προβλεπόμενο ειδικό σήμα λειτουργίας, λόγω μη χορηγήσεως, λήξης της ισχύος,

ανάκλησης ή αφαίρεσης αυτού για οποιονδήποτε λόγο, δεν επιβάλλονται οι προβλεπόμενες από τις ισχύουσες διατάξεις διοικητικής φύσεως κυρώσεις, αρμοδιότητας Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης και Ε.Ο.Τ., μέχρι της υπαγωγής των ως άνω επιχειρήσεων στις διατάξεις του π.δ. 43/2002 (ΦΕΚ 43 Α΄) και του π.δ. 337/2000 (ΦΕΚ 281 Α΄) αντίστοιχα και σε κάθε περίπτωση το αργότερο μέχρι την 31.12.2006, υπό την προϋπόθεση ότι οι κατά νόμο υπόχρεοι έχουν υποβάλει ή θα υποβάλουν μέχρι 31 Οκτωβρίου 2006 αίτηση χορήγησης του ειδικού σήματος λειτουργίας, πιστοποιητικό πυρασφάλειας, εφόσον δεν έχει ήδη υποβληθεί, υπεύθυνη δήλωση για τη συνδρομή των προϋποθέσεων των περιπτώσεων β΄ και γ΄ της παρ. 1 του άρθρου 18 του ν. 2919/2001 (ΦΕΚ 128 Α΄) και αντίγραφο της υποβληθείσας αίτησης για την περιβαλλοντική αδειοδότηση.

2. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης η προθεσμία της προηγούμενης παραγράφου (31.12.2006) δύναται να παραταθεί εφάπαξ μέχρι 31.12.2007.

3. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης δύνανται να τροποποιούνται οι λειτουργικές και τεχνικές προδιαγραφές που προβλέπονται στα προεδρικά διατάγματα 43/2003 (ΦΕΚ 43 Α΄) και 337/2000 (ΦΕΚ 281 Α΄) για την κατάταξη των τουριστικών καταλυμάτων σε κατηγορίες αστέρων και κλειδιών αντίστοιχα.»

Άρθρο 37

Η Συνομοσπονδία Επιχειρηματιών Ενοικιαζομένων Δω-ματιών Διαμερισμάτων Ελλάδος με ευθύνη της προμηθεύει εγκαίρως τους επιχειρηματίες του κλάδου, ανεξάρτητα αν είναι εγγεγραμμένα μέλη των τοπικών συλλόγων ή των Ομοσπονδιών της, με τιμοκαταλόγους, εγκεκριμένα έντυπα δήλωσης τιμών, καθώς και κάθε άλλο ενημερωτικό έντυπο που προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία. Οι τιμοκατάλογοι θεωρούνται από τη Συνομοσπονδία ή τις τοπικές Ομοσπονδίες μέλη της Σ.Ε.Ε.Δ.Δ.Ε.. Για τη διασφάλιση της διαδικασίας, οι τοπικές Ομοσπονδίες υποβάλλουν συγκεντρωτικά στις αρμόδιες Περιφερειακές Υπηρεσίες Τουρισμού του Ε.Ο.Τ. ένα αντίγραφο της δήλωσης τιμών και την πρωτότυπη απόδειξη κατάθεσης των παραβόλων.

Άρθρο 38

Ρυθμίσεις θεμάτων Οργανισμού Τουριστικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Τ.Ε.Κ.)

1. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

«1. Το Διοικητικό Συμβούλιο έχει τριετή θητεία, είναι εννεαμελές και αποτελείται από τον Πρόεδρο, τον Αντιπρόεδρο, έναν (1) εκπρόσωπο του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, έναν (1) εκπρόσωπο της Ομοσπονδίας των εργαζομένων στον Ο.Τ.Ε.Κ., έναν (1) εκπρόσωπο της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εργατών Επισιτισμού και Υπαλλήλων Τουριστικών Επαγγελματιών και τέσσερα (4) μέλη, διορίζεται δε με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στις συνεδριάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου συμμετέχει ως εισηγητής, χωρίς δικαίωμα ψήφου, ο Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού.

Το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, η Ομοσπονδία των Εργαζομένων στον Ο.Τ.Ε.Κ. και η Π.Ο.Ε.Ε.Υ.Τ.Ε. υποχρεούνται, εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη σχετική πρόσκληση του Υπουργού, να υποδείξουν τον εκπρόσωπό τους για το Δ.Σ.. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη, ο Υπουργός διορίζει τα τρία (3) αυτά μέλη

από υπαλλήλους του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης ή από εποπτευόμενους από αυτό φορείς. Το Διοικητικό Συμβούλιο συνεδριάζει τακτικώς τουλάχιστον μία (1) φορά το μήνα και εκτάκτως όταν το συγκαλέσει ο Πρόεδρος ή το ζητήσουν εγγράφως τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη του. Στο αίτημα των μελών αυτών για την έκτακτη σύγκληση του Δ.Σ. πρέπει να αναγράφονται και τα προτεινόμενα προς συζήτηση θέματα. Στις συνεδριάσεις του Δ.Σ. μπορούν να συμμετέχουν, μετά από πρόσκληση του Προέδρου ή απόφαση του Δ.Σ, οι προϊστάμενοι των Διευθύνσεων ή οι αναπληρωτές τους, ως εισηγητές των θεμάτων της αρμοδιότητάς τους.

Με απόφαση του Προέδρου του Δ.Σ. ορίζεται ο Γραμματέας του Συμβουλίου με τον αναπληρωτή του, από τους υπαλλήλους που υπηρετούν στον Ο.Τ.Ε.Κ..

Σε περίπτωση που για οποιονδήποτε λόγο κενωθεί, προ της λήξεως της θητείας, θέση μέλους του Δ.Σ., συμπεριλαμβανομένων των Προέδρου και Αντιπροέδρου, η θέση αυτή πληρούται με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης για το εναπομένον της τριετούς θητείας χρονικό διάστημα.

Μετά τη λήξη της θητείας του Δ.Σ., αυτό εξακολουθεί να ασκεί τα καθήκοντά του μέχρι το διορισμό του νέου Δ.Σ..»

2. Η περίπτωση 1.14 της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του ν. 3105/2003 αντικαθίσταται ως εξής:

«1.14. Αποφασίζει για τη διενέργεια προμηθειών, μισθώσεων, μελετών και την εκτέλεση έργων, καθώς και για κάθε άλλη δαπάνη, όπως ορίζεται από τις κείμενες διατάξεις.»

3. Το δεύτερο εδάφιο της περίπτωσης α' της παραγράφου 3 του άρθρου 34 του ν. 3105/2003 καταργείται.

Άρθρο 39

Ρύθμιση θεμάτων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) του Ο.Τ.Ε.Κ.

Στο άρθρο 24 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α') προστίθενται οι παρακάτω παράγραφοι 6 και 7 ως εξής:

«6. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζεται το ύψος των διδάκτρων και λοιπών δικαιωμάτων των Ι.Ε.Κ. υπέρ Ο.Τ.Ε.Κ., σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του Οργανισμού Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (Ο.Ε.Ε.Κ.).

7. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία εκδίδεται κατόπιν προτάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου του Ο.Τ.Ε.Κ. και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ρυθμίζονται θέματα οργάνωσης, λειτουργίας και κανονισμού κατάρτισης των Ι.Ε.Κ. όπως:

α) Η μετατροπή, η συγχώνευση και κατάργηση ειδικοτήτων.

β) Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των εκπαιδευτών των Ι.Ε.Κ..

γ) Ο κανονισμός κατάρτισης των Ι.Ε.Κ. του Ο.Τ.Ε.Κ., ο οποίος θα περιλαμβάνει τη διάρκεια του έτους κατάρτισης, την έναρξη και τη λήξη των εκπαιδευτικών εξαμήνων και της πρακτικής άσκησης, τους όρους, τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία εγγραφών, μετεγγραφών, φοίτησης και εξετάσεων και τον τρόπο καταβολής των διδάκτρων.

δ) Τα καθήκοντα και οι υποχρεώσεις των εκπαιδευομένων των Ι.Ε.Κ..

ε) Κάθε άλλο θέμα σχετικό με την οργάνωση και λειτουργία των Ι.Ε.Κ..»

Άρθρο 40

Κάλυψη εξόδων εκπαιδευτικών εκδρομών του Ο.Τ.Ε.Κ.

Η παρ. 13 του άρθρου 8 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

«13. Τα έξοδα μετακίνησης, διαμονής και διατροφής των σπουδαστών των Σχολών Ξεναγών και των Ι.Ε.Κ. 158 του Ο.Τ.Ε.Κ. για την πραγματοποίηση υποχρεωτικών εκδρομών – πρακτική άσκηση – εσωτερικού ή εξωτερικού, βαρύνουν τον Ο.Τ.Ε.Κ. ή και τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ε.Ε. που υλοποιεί ο Οργανισμός. Τα ποσά που προβλέπονται για κάθε κατηγορία εξόδων καθορίζονται με απόφαση του Δ.Σ. του Οργανισμού, μη δυνάμενα να υπερβούν τα όρια που ορίζονται με τις διατάξεις των άρθρων 4, 8 και 9 του ν. 2685/1999 (ΦΕΚ 35 Α΄) της κατηγορίας ΙV των δημοσίων υπαλλήλων. Οι μετακινήσεις των σπουδαστών θα πραγματοποιούνται οδικώς, σιδηροδρομικώς, ακτοπλοικώς ή με μισθωμένα οχήματα δημόσιας χρήσης (πούλμαν). Κατ' εξαίρεση και μετά από αιτιολογημένη απόφαση του Δ.Σ. του Ο.Τ.Ε.Κ. επιτρέπεται η αεροπορική μετακίνηση.

Η παρούσα ρύθμιση ισχύει από την έναρξη του Εκπαιδευτικού Προγράμματος 2003–2006.»

Άρθρο 44

Διατάξεις που αφορούν το Ξενοδοχειακό

Επιμελητήριο Ελλάδος (Ξ.Ε.Ε.)

1. Οι καθυστερούμενες, μέχρι τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, εισφορές προς το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, μαζί με τις πρόσθετες επιβαρύνσεις, εξοφλούνται ως εξής: α) είτε εφάπαξ με έκπτωση σε ποσοστό ογδόντα τοις εκατό (80%) επί των πρόσθετων επιβαρύνσεων, β) είτε σε σαράντα (40) ισόποσες μηνιαίες δόσεις, με έκπτωση σε ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) επί των πρόσθετων επιβαρύνσεων. Το ποσό της κάθε δόσης δεν μπορεί να είναι μικρότερο των διακοσίων (200) ευρώ. Για την υπαγωγή στη ρύθμιση αυτή, υποβάλλεται αίτηση μέχρι το τέλος του τρίτου μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου.

2. Όσοι επιλέξουν τη ρύθμιση της οφειλής εφάπαξ πρέπει να καταβάλουν το σύνολο της οφειλής τους μέχρι το τέλος του τρίτου μήνα από τη δημοσίευση του παρόντος νόμου. Όσοι επιλέξουν την καταβολή της οφειλής σε δόσεις πρέπει να καταβάλουν την πρώτη δόση εντός τριμήνου από τη δημοσίευση του παρόντος, καθώς και προκαταβολή δέκα τοις εκατό (10%) επί της κεφαλαιοποιούμενης συνολικής οφειλής. Σε περίπτωση εκπρόθεσμης καταβολής δόσης, το συνολικό ποσό αυτής, όπως έχει διαμορφωθεί μετά την κεφαλαιοποίηση, προσαυξάνεται με τις προβλεπόμενες κάθε φορά επιβαρύνσεις. Για την καταβολή της κάθε δόσης απαραίτητη προϋπόθεση είναι η εξόφληση των τρεχουσών εισφορών. Η μη καταβολή της εφάπαξ οφειλής μέσα στην ανωτέρω οριζόμενη προθεσμία ή η μη καταβολή έξι (6) δόσεων συνολικά, καθώς και η μη καταβολή των τρεχουσών εισφορών, συνεπάγεται την απώλεια του παρεχόμενου με το άρθρο αυτό δικαιώματος ρύθμισης και η εξόφληση διενεργείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις ήδη υπάρχουσες σχετικές διατάξεις.

3. Οι υπέρ του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος τρέχουσες εισφορές κάθε ημερολογιακού έτους των μελών του, οι αναφερόμενες στην περίπτωση α΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 19 του ν.δ. 3430/1955 (ΦΕΚ 307 Α΄), όπως αντικαταστάθηκε από την παράγραφο 1 του άρθρου 1 του ν. 881/1979 (ΦΕΚ 58 Α΄), πληρώνονται ατόκως μέχρι 31 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

4. Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 881/1979 (ΦΕΚ 58 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

«2. Από 1.1.2005 το ελάχιστο όριο εισφοράς για κάθε τάξη ξενοδοχείων κ.λπ., όπως αυτή καθορίζεται ανωτέρω, δεν μπορεί να αντιστοιχεί σε αριθμό κλινών μικρότερο των τριάντα (30).»

Άρθρο 45

1. Το Ξ.Ε.Ε. εγκρίνει τους διακριτικούς τίτλους των κύριων τουριστικών καταλυμάτων, τη μετάφρασή τους, τη μεταβίβαση των τίτλων αυτών και με βάση τις καταχωρίσεις στο τηρούμενο βιβλίο τίτλων, εκδίδει τη βεβαίωση για τον έχοντα επικρατέστερα δικαιώματα επί του τίτλου.

2. Οι τουριστικές επιχειρήσεις της παραγράφου 1Α του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 υποχρεούνται να γνωστοποιούν τις τιμές στο Ξ.Ε.Ε., το οποίο τις θεωρεί και επιμελείται των διαδικασιών εκτύπωσης, αποστολής και θεώρησης των υπεύθυνων δηλώσεων, των τιμοκαταλόγων και των πινακίδων τιμών.

Άρθρο 46

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και μετά από γνώμη του Δ.Σ του Ξ.Ε.Ε., εγκρίνεται Κώδικας δεοντολογίας του ξενοδοχειακού επαγγέλματος, στον οποίο καθορίζονται και θέματα πειθαρχικού ελέγχου υπό του Ξ.Ε.Ε. επί των μελών του και επιβολής διοικητικών κυρώσεων.

Άρθρο 47

Ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Εταιρείας
Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.

1. Η διάταξη του εδαφίου α΄ της παραγράφου 9 του άρθρου 4 του ν. 3270/2004 (ΦΕΚ 187 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής:

«9.α. Με απόφαση της Διυπουργικής Επιτροπής Αποκρατικοποιήσεων δύναται να υπάγεται στις διατάξεις του ν. 3049/2002 η διάθεση, συμπεριλαμβανομένης της εκμίσθωσης, ακινήτων και επιχειρηματικών μονάδων του Ε.Ο.Τ., των οποίων τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση ασκεί η «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.»

(Ε.Τ.Α. Α.Ε.), σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 6 του ν. 2837/ 2000, για την εκτέλεση έργων τουριστικής ανάπτυξης και τουριστικών υποδομών που κρίνεται ότι συμβάλλουν στην προώθηση της τουριστικής ανάπτυξης της χώρας.»

2. Οι εδαφικές εκτάσεις του Δημοσίου στη νήσο Ρόδο του Νομού Δωδεκανήσου, γαιών Αφάντου Ρόδου, με αριθμούς μερίδας Κτηματολογίου: 1081, εμβαδού: 950 τ.μ., 1090, εμβαδού: 2.120 τ.μ. και 1935, εμβαδού 1.140 τ.μ. και γαιών Καλυθιών, το ½ εξ αδιαιρέτου της με αριθμό μερίδας Κτηματολογίου: 3396, εμβαδού: 2.800 τ.μ., χαρακτηρίζονται Τουριστικά Δημόσια Κτήματα των άρθρων 12α και 12γ του ν.δ. 180/1946 (ΦΕΚ 324 Α΄), όπως αυτά προστέθηκαν, δυνάμει του άρθρου 2 του α.ν. 827/1948 (ΦΕΚ 258 Α΄). Η διοίκηση και διαχείριση των ως άνω Τουριστικών Δημόσιων Κτημάτων ανατίθενται δια του παρόντος στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.», σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 4 του ν. 3139/ 2003 (ΦΕΚ 100 Α΄).

3. Η ισχύς της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 49 του ν. 3220/2004 (ΦΕΚ 15 Α΄) παρατείνεται από τότε που έληξε, μέχρι την 31.12.2007.

4. Η παράγραφος 5 του άρθρου 49 του ν. 3220/2004 (ΦΕΚ 15 Α΄) αντικαθίσταται ως εξής και η ισχύς της, πλην του εδαφίου δ΄, ανατρέχει στη δημοσίευση του εν λόγω νόμου:

«5.α) Η διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των χερσαίων Συνοριακών Σταθμών Νίκης, Ευζώνων, Δοϊράνης, Προμαχώνα, Ορμενίου, Κήπων, Κακαβιάς και Κρυσταλλοπηγής ανατίθεται στις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες. Η διαχείριση κάθε εσόδου από την εκμετάλλευση των παραπάνω Συνοριακών Σταθμών γίνεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

β) Η εκτέλεση των κάθε είδους συμβάσεων ή άλλων εν γένει δικαιπραξιών, οι οποίες έχουν συναφθεί από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) ή την Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε. (Ε.Τ.Α. Α.Ε.) με οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, σχετικά με τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των Συνοριακών Σταθμών του πρώτου εδαφίου, συνεχίζεται και ολοκληρώνεται από τις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες. Εκκρεμείς δίκες για διαφορές σχετικές με τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των άνω Συνοριακών Σταθμών συνεχίζονται αυτοδικαίως από τις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες.

γ) Απαιτήσεις και κάθε άλλο δικαίωμα από σύμβαση του Ε.Ο.Τ. ή της Ε.Τ.Α. Α.Ε. σχετικά με τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση των άνω Συνοριακών Σταθμών, ανεξάρτητα από το χρόνο γενέσεως αυτών, εκχωρούνται αυτοδικαίως στις κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες, οι οποίες συνεχίζουν στο όνομά τους και για λογαριασμό τους τυχόν εκκρεμείς δίκες.

δ) Οι κατά τόπους αρμόδιες Περιφέρειες αποδίδουν ετησίως στην Ε.Τ.Α. Α.Ε. ποσό ίσο με το δέκα τοις εκατό (10%) επί των ακαθαρίστων μισθωμάτων των ακινήτων των υφιστάμενων, κατά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, κτιριακών εγκαταστάσεων και χώρων των Συνοριακών Σταθμών, που η κυριότητά τους ανήκει στον Ε.Ο.Τ.. Το εν λόγω ποσό αποδίδεται εντός τριών (3) μηνών μετά το τέλος κάθε ημερολογιακού έτους.

ε) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται, εντός των αναφερόμενων στο πρώτο εδάφιο Συνοριακών Σταθμών, ο χώρος εγκατάστασης, οι όροι, η αρμοδιότητα κατασκευής, συντήρησης, εποπτείας και μέριμνας, καθώς και οι προδιαγραφές για τη στέγαση και λειτουργία Γραφείων Πληροφοριών του Ε.Ο.Τ.. Κάθε δαπάνη για την εγκατάσταση, κατασκευή, συντήρηση και λειτουργία των Γραφείων αυτών βαρύνει τον προϋπολογισμό του Ε.Ο.Τ.. Στα γραφεία αυτά μπορούν να αποσπώνται, με απόφαση του αρμόδιου Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας μετά από σύμφωνη γνώμη του Ε.Ο.Τ., υπάλληλοι των οικείων Περιφερειών, κατά παρέκκλιση των ισχυουσών διατάξεων. Η μισθοδοσία των αποσπασμένων υπαλλήλων βαρύνει το φορέα προέλευσης.

στ) Τυχόν αξιώσεις του Δημοσίου, των αρμόδιων Περιφερειών, του Ε.Ο.Τ. και της Ε.Τ.Α. Α.Ε., έναντι αλλήλων, δεν αναζητούνται, εξαιρουμένων των δαπανών της Ε.Τ.Α. 164

Α.Ε. για την αισθητική αναβάθμιση των Συνοριακών Σταθμών Ευζώνων, Προμαχώνα, Κήπων, Κακαβιάς και Νίκης, όπως αυτές προκύπτουν από σχετικά στοιχεία ισολογισμών της Ε.Τ.Α. Α.Ε. και οι οποίες συμψηφίζονται με ισόποσα μελλοντικά μερίσματα του Δημοσίου από την Ε.Τ.Α. Α.Ε..

ζ) Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Τουριστικής Ανάπτυξης καθορίζονται σε περίπτωση επέκτασης

των υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων ή ανέγερσης νέων κτιρίων σε χώρους των Συνοριακών Σταθμών, κυριότητας του Ε.Ο.Τ., οι όροι εκμετάλλευσης, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια.»

5. Η δημόσια εδαφική έκταση στην περιοχή του Αλίμου του νομού Αττικής, εμβαδού 31.500 τ.μ., η οποία απεικονίζεται υπό τα στοιχεία Α,Β,Γ,Δ,Ε,Ζ,Η,Θ,Ι,Κ,Λ,Μ,Α στο θεωρημένο από τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού υπ' αριθμ. 283/28.2.2005 τοπογραφικό διάγραμμα της ανώνυμης εταιρείας «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.», υπό κλίμακα: 1:2.000, του οποίου αντίτυπο σε φωτομίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν, χαρακτηρίζεται Τουριστικό Δημόσιο Κτήμα των άρθρων 12α και 12γ του ν.δ. 180/1946, όπως αυτά προστέθηκαν δυνάμει του άρθρου 2 του α.ν. 827/1948. Η διοίκηση και διαχείριση του ως άνω Τουριστικού Δημοσίου Κτήματος ανατίθεται δια του παρόντος στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης, Α.Ε.», σύμφωνα με την παράγραφο 11 του άρθρου 4 του ν. 3139/2003 (ΦΕΚ 100 Α').

Άρθρο 48

Τουριστικός Λιμένας Φαλήρου

1. Το εδάφιο β' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 αντικαθίσταται ως εξής:

«β. Για τη μεταολυμπιακή χρήση του ως άνω τουριστικού λιμένα εγκρίνεται νέο τοπογραφικό διάγραμμα (Αρ. Σχεδίου 337, κλίμακας 1:1.000) της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.», όπως αυτό θεωρήθηκε από τον Προϊστάμενο του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας και την Τεχνική Υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, στο οποίο περιγράφεται με τα στοιχεία Σ6-Σ7-Σ17-Σ18-Σ19-Σ20-Σ21-Σ21'-Σ21''-Σ22-Σ23-Σ24-Σ24'-Σ25'-Σ25-Σ26-Σ27-Σ28-Σ29-Σ29α-Σ30-Σ30α-Σ8-Σ9-Σ10-Σ11-Σ6 η χερσαία ζώνη του τουριστικού λιμένα και όπου αποτυπώνεται η θέση και διάταξη όλων των κατασκευών της χερσαίας και θαλάσσιας ζώνης αυτού και καθορίζονται νέες οριογραμμές αιγιαλού και παραλίας. Αντίτυπο του ως άνω τοπογραφικού διαγράμματος σε φωτομίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Τα κτιριακά και λιμενικά έργα εντός της χερσαίας και θαλάσσιας ζώνης, αντιστοίχως, του τουριστικού λιμένα, όπως εμφανίζονται στο ανωτέρω τοπογραφικό διάγραμμα, λογίζονται στο σύνολό τους νομίμως κατασκευασθέντα.

Η άδεια λειτουργίας του τουριστικού λιμένα θα εκδίδεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 31 παρ. 8 του ν. 2160/1993, επί του ως άνω διαγράμματος.»

2. Στο εδάφιο γ' περίπτωση α' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 προστίθεται και η χρήση γης: «Ελικοδρόμιο».

3. Το εδάφιο δ' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 αντικαθίσταται ως εξής:

«δ. Μετά τη δημοσίευση του παρόντος νόμου, η αναβάθμιση, η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων κτιριακών εγκαταστάσεων επιτρέπεται σύμφωνα με τα ισχύοντα στην κείμενη νομοθεσία περί τουριστικών λιμένων, στο πλαίσιο των οριζόμενων στην παρ. 9(γ) 166 του παρόντος άρθρου. Η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων λιμενικών εγκαταστάσεων επιτρέπεται επίσης σύμφωνα με τα ισχύοντα στην κείμενη νομοθεσία περί τουριστικών λιμένων.»

4. Το εδάφιο ε' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 μετονομάζεται σε εδάφιο στ' και τροποποιείται ως εξής:

«στ. Από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού ανακαλούνται αυτοδικαίως η 151/12.1.1996 απόφαση του Περιφερειακού Διευθυντή Πειραιά «Παραχώρηση κατά

χρήση αιγιαλού—παραλίας στην περιοχή του Σταδίου Ειρήνης και Φιλίας στη Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και ΕΦΚ Υπ. Οικονομικών» και η ΤΥΔ/Φ040/577/3496/6.10.1995 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Αθλητισμού «Οριστική Παραχώρηση κατά χρήση έκτασης ζώνης αιγιαλού και παραλίας του χώρου του Σ.Ε.Φ. προς τη Γ.Γ.Α.», για τατμήματα της ζώνης αιγιαλού και παραλίας που θα αποτελούν τη χερσαία ζώνη του τουριστικού λιμένα, όπως καθορίζονται στο πιο πάνω τοπογραφικό διάγραμμα, καθώς και οποιαδήποτε άλλη πράξη παραχώρησης χρήσης αιγιαλού και παραλίας στην πιο πάνω έκταση, οι δε σχετικές εκτάσεις και τα υφιστάμενα επ' αυτών κτίσματα παραχωρούνται για εκμετάλλευση, για τις χρήσεις που αναφέρονται στην περίπτωση 9(γ), σύμφωνα με τα οριζόμενα στην περίπτωση 9(ε) του παρόντος. Η «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» (πρώην «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.») θα καταβάλει στο Δημόσιο την αξία των εγκαταστάσεων που κατασκευάστηκαν από το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών στην πιο πάνω έκταση. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών καθορίζονται η αξία των εγκαταστάσεων αυτών, η διαδικασία, ο τρόπος καταβολής του ανωτέρω ποσού και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια.

Παραχωρούνται κατά χρήση στο «Ν.Π.Ι.Δ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας»: (α) εδαφική έκταση στο Φαληρικό Δέλτα, εμβαδού 22.000 τ.μ., που απεικονίζεται υπό τα στοιχεία α, β, γ, δ, ε, α στο συνοδεύον την παρούσα ρύθμιση υπ' αριθμ. 270Α/25.2.2005 τοπογραφικό διάγραμμα της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» κλίμακας 1:2.000, θεωρημένο από τον Ε.Ο.Τ., του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και (β) εδαφική έκταση στο Μικρολίμανο του Νομού Πειραιώς συνολικού εμβαδού 9.114 τ.μ., ήτοι εκτάσεις υπ' αρ. 1 εμβαδού 3.351 τ.μ. και υπ' αρ. 2 εμβαδού 5.763 τ.μ. που απεικονίζονται υπό τα στοιχεία α, β, γ, δ, α η πρώτη και υπό τα στοιχεία β, ε, ζ, η, θ, γ, β η δεύτερη στο συνοδεύον την παρούσα ρύθμιση υπ' αριθμ. 339/3.5.2006 τοπογραφικό διάγραμμα της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» κλίμακας 1:500, θεωρημένο από τον Ε.Ο.Τ., του οποίου αντίτυπο σε φωτοσμίκρυνση δημοσιεύεται με το νόμο αυτόν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η διοίκηση και διαχείριση των ανωτέρω εκτάσεων είχε ανατεθεί στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» δυνάμει της υπ' αρ. 166/5.11.1968 ΠΥΣ σε συνδυασμό με τις παραγράφους 1 και 3 του άρθρου 1 της Κ' Συντακτικής Πράξης και των άρθρων 12 έως 23 του ν. 2636/1998, όπως τροποποιήθηκε από τα άρθρα 9 και 10 του ν. 2837/2000 και από το άρθρο 5 του ν. 3270/2004.

Οι κατά το προηγούμενο εδάφιο παραχωρήσεις κατά χρήση από την «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» στο «Ν.Π.Ι.Δ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας» γίνονται για όσο χρόνο η πρώτη έχει τη διοίκηση και διαχείριση αυτών και αποτελούν τη συνολική αποζημίωση της «Εταιρείας Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» προς το «Ν.Π.Ι.Δ. Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας» αναδρομικά και για όσο χρόνο η πρώτη έχει τη διοίκηση, διαχείριση και εκμετάλλευση του τουριστικού λιμένα του Σ.Ε.Φ..» .

5. Το εδάφιο στ' της παραγράφου 9 του άρθρου 82 του ν. 3057/2002 μετονομάζεται σε εδάφιο ε' και τροποποιείται ως εξής:

«ε. Η διοίκηση, η διαχείριση και η εκμετάλλευση του πιο πάνω τουριστικού λιμένα ανατίθεται στην «Εταιρεία Τουριστικής Ανάπτυξης Α.Ε.» (πρώην «Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε.»), στην οποία παραχωρείται το δικαίωμα χρήσης του χώρου και για την εκτέλεση των σχετικών έργων. Η λειτουργία του τουριστικού λιμένα διέπεται από τις κείμενες διατάξεις περί τουριστικών λιμένων.»

Το τελευταίο εδάφιο της παρ. 5 του άρθρου 23 του ν. 1577/1985 (ΦΕΚ 210 Α'), όπως προστέθηκε με το άρθρο 46 του ν. 3105/2003 (ΦΕΚ 29 Α'), αντικαθίσταται ως ακολούθως:

«Σε περίπτωση ειδικού κτιρίου, που έχει ανεγερθεί νόμιμα με προγενέστερους όρους δόμησης ή και κατά παρέκκλιση των διατάξεων ως προς το συντελεστή δόμησης ή ως προς την κάλυψη, μετά την αγορά και προσάρτηση στο αρχικό οικοπέδο, αρτίου οικοπέδου για την επέκταση του ειδικού κτιρίου, ο υπολογισμός του συντελεστή δόμησης και της κάλυψης γίνεται χωρίς υπολογισμό του επιπλέον, από τον ισχύοντα κατά το χρόνο της αιτούμενης επέκτασης, συντελεστή δόμησης ή της επιπλέον κάλυψης, που είχαν εγκριθεί κατά παρέκκλιση των διατάξεων ή είχαν εφαρμοστεί σύμφωνα με τους προϊσχύοντες όρους δόμησης.»

Άρθρο 50

Καταργείται το εδάφιο α' της παρ. 2 του άρθρου 1 του από 30.6.1991 προεδρικού διατάγματος (ΦΕΚ 474 Δ') και τα εδάφια β' και γ' αναριθμούνται σε α' και β' αντίστοιχα.

Άρθρο 51 169

Στο άρθρο 21 του ν. 1577/1985 (ΦΕΚ 210 Α') προστίθεται παράγραφος 7 ως ακολούθως:

«7. Κατά παρέκκλιση των ισχυόντων όρων δόμησης και με την τήρηση κατά τα λοιπά των διατάξεων του οικοδομικού και κτιριοδομικού κανονισμού, επιτρέπεται η αλλαγή χρήσης κτιρίων τουριστικών καταλυμάτων εντός σχεδίου ή εντός οικισμού προ του 1923 και η ανάπτυξη σε αυτά δραστηριοτήτων που επιτρέπονται από τις υφιστάμενες για την περιοχή χρήσεις γης, εφόσον:

- 1) Τα τουριστικά καταλύματα έχουν ανεγερθεί νόμιμα.
- 2) Έχουν συμπληρώσει διάρκεια μεγαλύτερη των είκοσι (20) ετών, από την ημερομηνία χορήγησης της πρώτης άδειας λειτουργίας.
- 3) Κατά την τελευταία επταετία δεν έχουν υπαχθεί στις διατάξεις του αναπτυξιακού νόμου.

Η παρέκκλιση δεν συμπεριλαμβάνει τυχόν τμήματα των παραπάνω κτιρίων τα οποία έχουν εξαιρεθεί από την κατεδάφιση για την αρχική τους χρήση. Οικοδομική άδεια για την αλλαγή χρήσης χορηγείται μετά από:

- α) Γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (ΕΠ.Α.Ε.).
- β) Καταβολή τέλους επανάχρησης του κτιρίου ίσου με το τέσσερα τοις εκατό (4%) της αντικειμενικής αξίας του οικοπέδου υπέρ του οικείου Ο.Τ.Α. α' βαθμού που εισπράττεται κατά τις διατάξεις του π.δ. 410/1995 (ΦΕΚ 231 Α') και διατίθεται αποκλειστικά για την εκτέλεση έργων ανάπλασης και ανάδειξης του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος στα διοικητικά όρια του Ο.Τ.Α. αυτού. Σε περίπτωση κατεδάφισης του κτιρίου για οποιονδήποτε λόγο, η διάταξη αυτή δεν ισχύει. Τα παραπάνω ισχύουν αναλόγως και για κτίρια τουριστικών καταλυμάτων που έχουν ανεγερθεί εκατέρωθεν της εθνικής οδού Πατρών – Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ) και απέχουν από τον άξονα αυτής έως 500 μέτρα.»

Άρθρο 52

Η παράγραφος 1 του άρθρου 13 του ν. 1734/1987 (ΦΕΚ 189 Α') αναριθμείται σε 1α και προστίθεται εδάφιο β' ως εξής:

«β. Επιτρέπεται η κατά χρήση παραχώρηση δημόσιων δασών ή δημόσιων δασικών εκτάσεων, που κρίνονται κατάλληλες για εγκατάσταση μηχανισμών με

συρματόσχοινα (σχοινοσιδηρόδρομοι, καλωδιοκίνητοι εναέριοι θάλαμοι και τηλεσκή) και έχουν σκοπό τη μεταφορά προσώπων από τουριστικές επιχειρήσεις, δήμους, οικισμούς ή συγκροτήματα κατοικιών σε περιοχές ή θέσεις ιδιαίτερου αισθητικού ενδιαφέροντος. Η προβλεπόμενη παραχώρηση των ως άνω εκτάσεων γίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και Τουριστικής Ανάπτυξης είτε προς τον Ε.Ο.Τ. είτε προς τον οικείο Ο.Τ.Α. είτε προς τους φορείς της παραγράφου 2 του άρθρου 7 του ν. 3208/2003 (ΦΕΚ 303

Α') ύστερα από σχετική περιβαλλοντική αδειοδότηση και σχετική εισήγηση των περιφερειακών υπηρεσιών τουρισμού του Ε.Ο.Τ. και της δασικής υπηρεσίας.

Για τους ίδιους ως άνω σκοπούς και με τις ίδιες προϋποθέσεις επιτρέπεται η χρήση ιδιωτικών δασών ή δασικών εκτάσεων, μετά από προηγούμενη σύμφωνη γνώμη των ιδιοκτητών. Η προβλεπόμενη έγκριση χρήσης χορηγείται από τον Γενικό Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας.

Τυχόν υφιστάμενες παρόμοιες εγκαταστάσεις συνεχίζουν τη δραστηριότητά τους υπό τον όρο της, εντός ανατρεπτικής προθεσμίας ενός (1) έτους, χορήγησης κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων της παραχώρησης ή έγκρισης χρήσης.»

Άρθρο 53 171

Το εδάφιο α' της παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 2160/ 1993 (ΦΕΚ 118 Α') αντικαθίσταται ως εξής:

«α) Όποιος παροτρύνει και παρενοχλεί με οποιονδήποτε τρόπο πρόσωπο ή ομάδα προσώπων να δεχθεί ή να αποκρούσει ταξιδιωτική ή μεταφορική υπηρεσία, υπηρεσίες εστίασης ή ψυχαγωγίας ή τουριστικού καταλύματος ή προϊόντα εμπορικού καταστήματος τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι έξι (6) μηνών ή με χρηματική ποινή τουλάχιστον χιλίων (1.000) ευρώ ή και με τις δύο αυτές ποινές.»

Άρθρο 54

Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορούν να προσδιορίζονται και άλλες, πέραν των υπαγομένων στο άρθρο 2 του ν. 2160/1993 (ΦΕΚ 118 Α'), κατηγορίες επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα. Με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού ορίζονται οι προϋποθέσεις, οι προδιαγραφές, τα απαραίτητα δικαιολογητικά και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την ίδρυση και λειτουργία αυτών των επιχειρήσεων.

Η διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παρ. 7 του άρθρου 2 του ν. 2160/1993 καταργείται.

Άρθρο 55

1. Προστίθεται περίπτωση ε' στην παράγραφο 13 του άρθρου 1 του ν. 3270/2004, ως εξής:

«ε. Με απόφαση του Υπουργού Τουριστικής Ανάπτυξης συνιστάται Γραφείο Υποδοχής Τουριστικών Επενδύσεων, υπαγόμενο απευθείας στον Υπουργό Τουριστικής Ανάπτυξης. Με όμοια απόφαση καθορίζονται οι αρμοδιότητες, η στελέχωση και η λειτουργία του.»

2. Οι διατάξεις της περίπτωσης β' της παραγράφου 26 του άρθρου 19 του ν. 2947/2001 (ΦΕΚ 228 Α') εφαρμόζονται αναλόγως και για το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης για την επίτευξη του έργου υλοποίησης της διεθνούς τουριστικής προβολής της χώρας, των σχετικών διεθνών υποχρεώσεων, του ελέγχου των χωρών

υποδοχής, φιλοξενίας και εστίασεως κατά τη διοργάνωση συνεδρίων και άλλων τουριστικών εκδηλώσεων, καθώς και της παροχής πληροφοριών στις πύλες εισόδου της χώρας και στις υπηρεσίες του Υπουργείου.

Άρθρο 56

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός εάν στις επί μέρους διατάξεις του ορίζεται διαφορετικά.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.